CHUYÊN ĐỀ : CÁC BÀI TOÁN VỀ TỨ GIÁC

MỤC LỤC

CHỦ ĐỀ 1: TỨ GIÁC

Dạng 1. Tính số đo góc của tứ giác

- ***Phương pháp:*** Vân dụng định lý tổng 4 góc của tứ giác, tính chất góc ngoài của tam giác, hai góc bù nhau, phụ nhau
- ***Bài tập vận dụng:***

Bài 1.1 Cho tứ giác ABCD, $\widehat{A}-\widehat{B}=40°$. Các tia phân giác của góc C và góc D cắt nhau tại O. Cho biết $\widehat{COD}=110°$. Chứng minh rằng $AB\perp BC$.

- ***Tìm cách giải***

Muốn chứng minh $AB\perp BC$ ta chứng minh $\widehat{B}=90°$.

Đã biết hiệu $\widehat{A}-\widehat{B}$ nên cần tính tổng $\widehat{A}+\widehat{B}$.

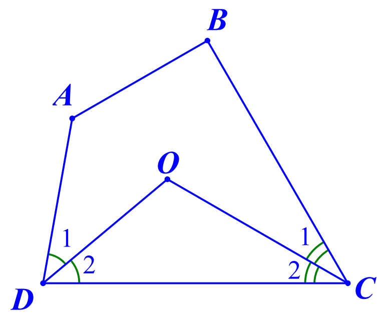

- ***Lời giải:***

Xét ΔCOD có $\widehat{COD}=180°-\left(\widehat{C_2}+\widehat{D_2}\right)=180°-\dfrac{\widehat{C}+\widehat{D}}{2}$

(vì $\widehat{C_1}=\widehat{C_2}$; $\widehat{D_1}=\widehat{D_2}$).

Xét tứ giác ABCD có: $\widehat{C}+\widehat{D}=360°-\left(\widehat{A}+\widehat{B}\right)$, do đó

$$\widehat{COD}=180°-\frac{360°-\left(\widehat{A}+\widehat{B}\right)}{2}=180°-180°+\frac{\widehat{A}+\widehat{B}}{2}$$

Vậy $\widehat{COD}=\dfrac{\widehat{A}+\widehat{B}}{2}$. Theo đề bài $\widehat{COD}=110°$ nên $\widehat{A}+\widehat{B}=220°$.

Mặt khác, $\widehat{A}-\widehat{B}=40°$ nên $\widehat{B}=\left(220°-40°\right):2=90°$. Do đó $AB\perp BC$.

Bài 1.2 Cho tứ giác ABCD có $\widehat{A}+\widehat{B}=220°$. Các tia phân giác ngoài tại đỉnh C và D cắt nhau tại K. Tính số đo của góc CKD.

Lời giải:

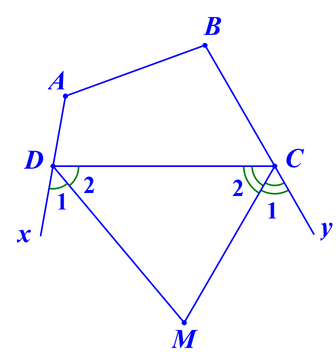

Xét tứ giác ABCD có: $\widehat{A}+\widehat{B}=360^0-\left(\widehat{C}+\widehat{D}\right)$

$\widehat{CDx}+\widehat{DCy}=\left(180^0-\widehat{D}\right)+\left(180^0-\widehat{C}\right)=360^0-\left(\widehat{C}+\widehat{D}\right)$

Suy ra: $\widehat{CDx}+\widehat{DCy}=\widehat{A}+\widehat{B}=220°$

$\Rightarrow\dfrac{\widehat{CDx}+\widehat{CDy}}{2}=110°$. Do đó $\widehat{D_2}+\widehat{C_2}=110°$.

Xét ΔCKD có: $\widehat{CKD}=180°-\left(\widehat{D_2}+\widehat{C_2}\right)=180°-110°=70°$

Bài 1.3 Tứ giác ABCD có $\widehat{A}=\widehat{C}$. Chứng minh rằng các đường phân giác của góc B và góc D song song với nhau hoặc trùng nhau.

Lời giải:

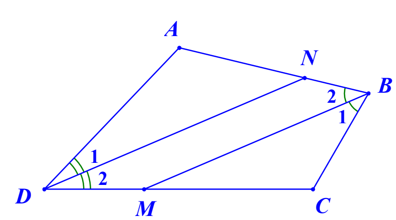

Xét tứ giác ABCD có: $\widehat{B}+\widehat{D}=360°-\left(\widehat{A}+\widehat{C}\right)=360°-2\widehat{C}$.

Vì $\widehat{B_1}=\widehat{B_2}$, $\widehat{D_1}=\widehat{D_2}$ nên $\widehat{B_1}+\widehat{D_1}=180°-\widehat{C}\Rightarrow\widehat{B_1}+\widehat{D_1}+\widehat{C}=180°$.
(1)

Xét ΔBCM có $\widehat{B_1}+\widehat{M_1}+\widehat{C}=180°$. (2)

Từ (1) và (2) suy ra $\widehat{D_1} = \widehat{M_1}$. Do đó $DN // BM$.

Bài 1.4 Tứ giác ABCD có AB = BC và hai cạnh AD, DC không bằng nhau. Đường chéo DB là đường phân giác của góc D. Chứng minh rằng các góc đối của tứ giác này bù nhau.

- ***Tìm cách giải***

Để chứng minh hai góc A và C bù nhau ta tạo ra một góc thứ ba làm trung gian, góc này bằng góc A chẳng hạn. Khi đó chỉ còn phải chứng minh góc này bù với góc C

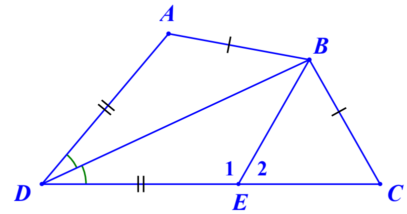

- ***Lời giải:***

- ***Xét trường hợp*** AD < DC

Trên cạnh DC lấy điểm E sao cho DE = DA

Ta có: $\Delta ADB = \Delta EDB$ (c.g.c) $\Rightarrow AB = EB$ và $\widehat{A} = \widehat{E_1}$.

Mặt khác, $AB = BC$ nên $BE = BC$.

Vậy ΔBEC cân $\Rightarrow \widehat{C} = \widehat{E_2}$.

Ta có: $\widehat{E_1} + \widehat{E_2} = 180° \Rightarrow \widehat{A} + \widehat{C} = 180°$.

Do đó: $\widehat{B} + \widehat{D} = 360° - 180° = 180°$.

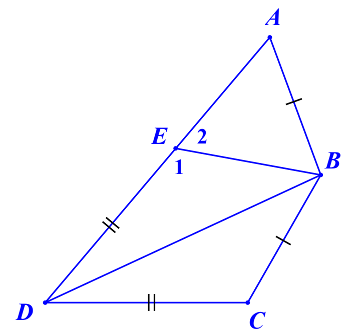

- ***Xét trường hợp*** AD > DC

CMTT như trên, ta được: $\widehat{A} + \widehat{C} = 180°$; $\widehat{B} + \widehat{D} = 180°$.

Bài 1.5 Tứ giác ABCD có $\widehat{A} = 110^0, \widehat{B} = 100^0$ Các tia phân giác của các góc C và D cắt nhau ở E. Các đường phân giác của các góc ngoài tại các đỉnh C và D cắt nhau ở F. Tính $\widehat{CED}, \widehat{CFD}$

Lời giải:

Tứ giác ABCD có $\widehat{C} + \widehat{D} = 360^0 - \widehat{A} - \widehat{B} = 360^0 - 110^0 - 100^0 = 150^0$

nên $\widehat{C_1} + \widehat{D_1} = \dfrac{\widehat{C} + \widehat{D}}{2} = \dfrac{150^0}{2} = 75^0$.

ΔCED có $\widehat{CED} = 180^0 - \left(\widehat{C_1} + \widehat{D_1}\right) = 180^0 - 75^0 = 105^0$.

Vì DE và DF là các tia phân giác của hai góc kề bù nên $DE \perp DF$. Tương tự, $CE \perp CF$

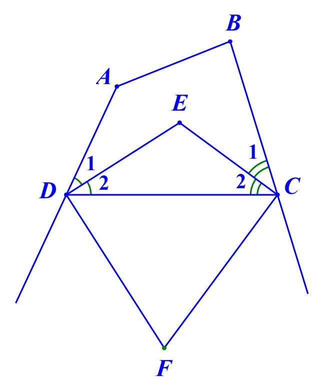

Xét tứ giác CEDF:

Có: $\widehat{F} = 360^0 - \widehat{E} - \widehat{ECF} - \widehat{EDF} = 360^0 - 105^0 - 90^0 - 90^0 = 75^0$

Bài 1.6 Cho tứ giác ABCD. Chứng minh rằng tổng hai góc ngoài tại hai đỉnh A và C bằng tổng hai góc trong tại hai đỉnh B và D.

Lời giải:

Gọi các góc trong của đỉnh A và C là $\widehat{A_1}$ và $\widehat{C_1}$ còn các góc ngoài của đỉnh A và C là $\widehat{A_2}$ và $\widehat{C_2}$.

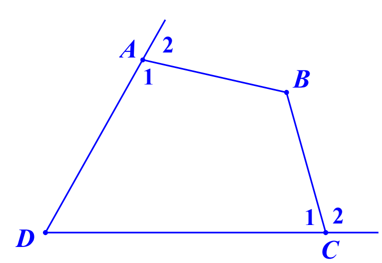

Ta có: $\widehat{A_1} + \widehat{A_2} = 180^0$ (hai góc kề bù)

$\widehat{C_1} + \widehat{C_2} = 180^0$ (hai góc kề bù)

Suy ra: $\widehat{A_2} = 180^0 - \widehat{A_1}$ và $\widehat{C_2} = 180^0 - \widehat{C_1}$

$\Rightarrow \widehat{A_2} + \widehat{C_2} = 360 - \widehat{A_1} - \widehat{C_1}$ (1)

Ta lại có: $\widehat{A_1} + \widehat{B} + \widehat{C_1} + \widehat{D} = 360^0$ (tổng 4 góc tứ giác)

$\Rightarrow \widehat{B} + \widehat{D} = 360^0 - \widehat{A_1} - \widehat{C_1}$ (2). Từ (1) và (2) $\Rightarrow \widehat{B} + \widehat{D} = \widehat{A_2} + \widehat{C_2}$

Bài 1.7 Chứng minh rằng trong một tứ giác, tổng hai góc ngoài tại hai đỉnh bằng tổng hai góc trong tại hai đỉnh còn lại.

Lời giải:

- ***Trường hợp hai góc ngoài tại hai đỉnh kề nhau***

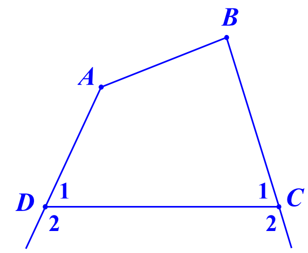

Gọi $\widehat{C_1}$, $\widehat{D_1}$ là số đo hai góc trong; $\widehat{D_2}$, $\widehat{D_2}$ là số đo hai góc ngoài tại hai đỉnh kề nhau là C và D. Ta có:

$\widehat{C_2}+\widehat{D_2}=\left(180°-\widehat{C_1}\right)+\left(180°-\widehat{D_1}\right)=360°-\left(\widehat{C_1}+\widehat{D_1}\right)$. (1)

Xét tứ giác ABCD có: $\widehat{A}+\widehat{B}=360°-\left(\widehat{C_1}+\widehat{D_1}\right)$. (2)

Từ (1) và (2) suy ra: $\widehat{C_2}+\widehat{D_2}=\widehat{A}+\widehat{B}$.

Trường hợp hai góc ngoài tại hai đỉnh đối nhau (xem VD4)

Bài 1.8 Cho tứ giác ABCD có $AD=DC=CB$; $\widehat{C}=130°$; $\widehat{D}=110°$. Tính số đo góc A, góc B.

(Olympic Toán Châu Á - Thái Bình Dương 2010)

Lời giải

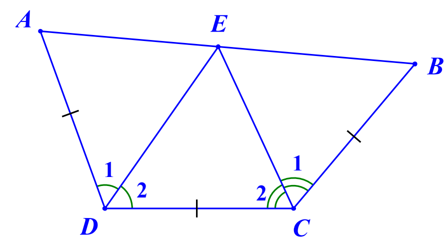

Vẽ đường phân giác của các góc $\widehat{C}$ và $\widehat{D}$ chúng cắt nhau tại E.

Xét ΔECD có $\widehat{CED}=180°-\dfrac{110°+130°}{2}=60°$.

$\Delta ADE=\Delta CDE$ (c.g.c) $\Rightarrow \widehat{AED}=\widehat{CED}=60°$.

$\Delta BCE=\Delta DCE$ (c.g.c) $\Rightarrow \widehat{BEC}=\widehat{DEC}=60°$.

Suy ra $\widehat{AEB}=180°$ do đó ba điểm A, E, B thẳng hàng

Vậy. Do đó $\widehat{ABC}=360°-(65°+110°+130°)=55°$.

Bài 1.9 Cho tứ giác ABCD, E là giao điểm của các đường thẳng AB và CD, F là giao điểm của các đường thẳng BC và AD. Các tia phân giác của các góc E và F cắt nhau ở I. Chứng minh rằng :

a) Nếu $\widehat{BAD}=130^0, \widehat{BCD}=50^0$ thì IE vuông góc với IF.

b) Góc EIF bằng nửa tổng của một trong hai cặp góc đối của tứ giác ABCD.

Lời giải

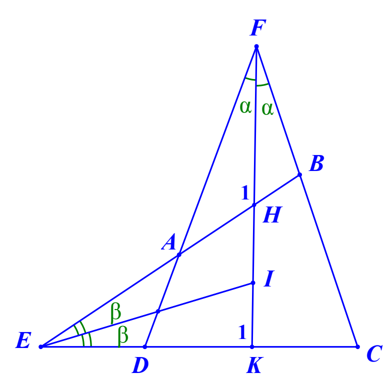

a) Xem cách giải tổng quát ở câu b

b) Giả sử E và F có vị trí như trên hình bên, các tia phân giác của các góc E và F cắt nhau tại I. Trước hết ta chứng minh rằng $\widehat{BAD}+\widehat{C}=2\widehat{EIF}$.

Thấy vậy, gọi H và K là giao điểm của FI với AB và CD

Theo tính chất góc ngoài của tam giác ta có:

$\widehat{BAD}=\widehat{H_1}+\alpha,\ \widehat{C}=\widehat{K_1}-\alpha$

nên $\widehat{BAD}+\widehat{C}=\widehat{H_1}+\widehat{K_1}=(\widehat{EIF}+\beta)+(\widehat{EIF}-\beta)=2\widehat{EIF}$

Do đó $\widehat{EIF}=(\widehat{BAD}+\widehat{C}):2$

Bài tập tự giải

Bài 1. Cho tứ giác ABCD có $\widehat{B}=100^0, \widehat{D}=80^0$ và $CB=CD$.

a) Nếu $\widehat{A}-\widehat{C}=40^0$, hãy tính các góc chưa biết của tứ giác.

b) Chứng minh $\widehat{BAC}=\widehat{DAC}$.

Bài 2. Nêu cách vẽ tứ giác ABCD biết $\widehat{A}=130^0, \widehat{B}=80^0, \widehat{C}=70^0, AB=4cm$ và $CD=5cm$

Bài 3. Tứ giác ABCD có $\widehat{A}-\widehat{B}=50^0$. Các tia phân giác của các góc C và D cắt nhau tại I và $\widehat{CID}=115^0$. Tính các góc A và B.

Bài 4. Cho tứ giác ABCD có $\widehat{B}=120^0$, $\widehat{D}=60^0$ và $\frac{\widehat{A}}{\widehat{C}}=\frac{4}{5}$. Tính các góc còn lại.

Bài 5. Tính các góc trong và ngoài của tứ giác PQRS, biết: số đo góc ngoài tại đỉnh R và số đo góc P cùng bằng 80^0, $\widehat{Q}-\widehat{S}=60^0$

Dạng 2. So sánh các độ dài đoạn thẳng

- ***Lý thuyết:***

  Định lý về tứ giác lồi: *Nếu tứ giác ABCD là tứ giác lồi khi và chỉ khi hai đường chéo AC và BD cắt nhau*

- ***Bài tập***

Bài 2.1 Tứ giác ABCD có tổng hai đường chéo bằng a. Gọi M là một điểm bất kì. Tìm giá trị nhỏ nhất của tổng $MA+MB+MC+MD$.

- ***Tìm cách giải***

Để tìm giá trị nhỏ nhất của tổng $MA+MB+MC+MD$ ta phải chứng minh $MA+MB+MC+MD\ge k$ (k là hằng số).

Ghép tổng trên thành hai nhóm $(MA+MC)+(MB+MD)$.

Ta thấy ngay có thể dùng bất đẳng thức tam giác mở rộng.

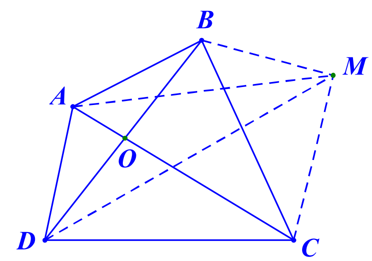

- ***Trình bày lời giải***

Xét ba điểm M, A, C có $MA+MC\ge AC$ (dấu "=" xảy ra khi $M\in AC$).

Xét ba điểm M, B, D có $MB+MD\ge BD$ (dấu '=' xảy ra khi $M\in BD$).

Do đó: $MA+MB+MC+MD\ge AC+BD=a$.

Vậy $\min(MA+MB+MC+MD)=a$ khi M trùng với giao điểm O của đường chéo AC và BD.

Bài 2.2 Tứ giác ABCD có O là giao điểm của hai đường chéo, $AB=6, OA=8$, $OB=4, OD=6$. Tính độ dài AD.

- ***Lời giải:***

  Kẻ AH ⊥ BD. Đặt BH = x, AH = y. Áp dụng định lý Pytago vào các tam giác vuông ABH và AOH, ta có:

  $$\begin{cases} x^2+y^2=36 \\ (x+4)^2+y^2=64 \end{cases}$$

  Giải hệ trên ta tìm được: $x=\frac{3}{2}$; $y^2=\frac{135}{2}$

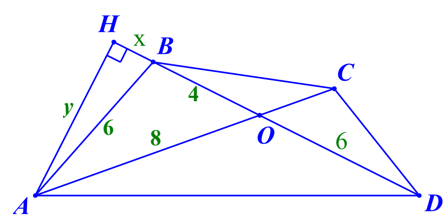

Áp dụng định lý Pytago vào các tam giác vuông ADH, ta có:

$$AD^2=HD^2+AH^2=11,5^2+\frac{135}{2}=166\Rightarrow AD=\sqrt{166}$$

Bài 2.3 Cho tứ giác MNPQ. Chứng minh rằng nếu $MN=NQ$ thì $PQ<MP$.

- ***Lời giải:***

Gọi O là giao điểm hai đường chéo MP và NQ

Ta có : MN < MO + ON và $PQ < PO + OQ$ (Bđt tam giác)

suy ra $MN + PQ < MP + NQ$;

mà $MN = MP$ (gt) nên $PQ < NQ$

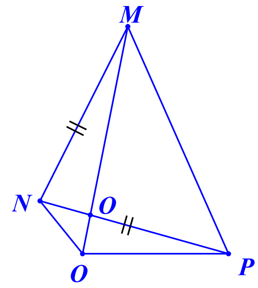

Bài 2.4 Có hay không một tứ giác mà độ dài các cạnh tỉ lệ với 1, 3, 5, 10 ?

- ***Lời giải:***

Giả sử tứ giác ABCD có CD là cạnh dài nhất.
Ta sẽ chứng minh CD nhỏ hơn tổng của ba cạnh còn lại (1).
Thật vậy, xét ΔABC ta có: $AC < AB + BC$.
Xét ΔADC có: $CD < AD + AC$. Do đó $CD < AD + AB + BC$.
Ta thấy nếu các cạnh tỉ lệ với 1, 3, 5, 10 thì không thỏa mãn điều kiện (1) nên không có tứ giác nào mà các cạnh tỉ lệ với 1, 3, 5, 10.

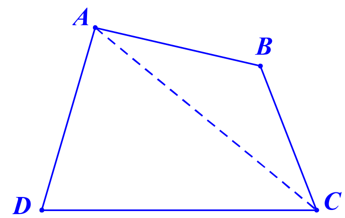

Bài 2.5 Tứ giác ABCD có hai đường chéo vuông góc. Biết $AB = 3;\ BC = 6,6;\ CD = 6$. Tính độ dài AD.

- ***Lời giải:***

Gọi O là giao điểm của hai đường chéo.
Xét ΔAOB, ΔCOD vuông tại O, ta có:
$AB^2 + CD^2 = OA^2 + OB^2 + OC^2 + OD^2$.
Chứng minh tương tự, ta được:
$BC^2 + AD^2 = OB^2 + OC^2 + OD^2 + OA^2$
Do đó: $AB^2 + CD^2 = BC^2 + AD^2$.

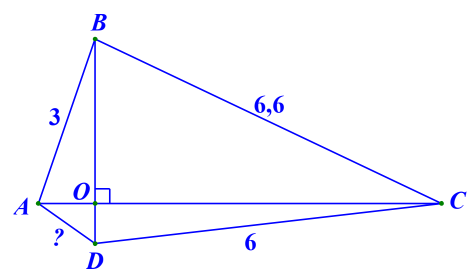

Suy ra: $\Rightarrow 3^2 + 6^2 = 6,6^2 + AD^2 \Rightarrow AD^2 = 9 + 36 - 43,56 = 1,44 \Rightarrow AD = 1,2$

Bài 2.6 Chứng minh rằng trong một tứ giác tổng hai đường chéo lớn hơn nửa chu vi nhưng nhỏ hơn chu vi của tứ giác.

- ***Lời giải:***

Gọi O là giao điểm của hai đường chéo AC và BD của tứ giác ABCD.
Gọi độ dài các cạnh AB, BC, CD, DA lần lượt là a, b, c, d.
Vận dụng bất đẳng thức tam giác ta được:
$OA + OB > a;\ OC + OD > c$

Do đó $(OA + OC) + (OB + OD) > a + c$

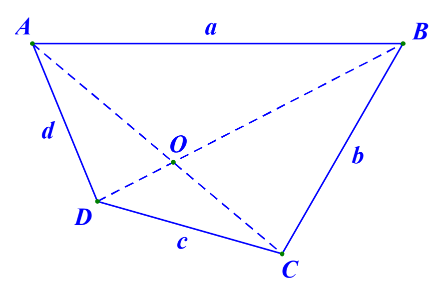

hay $AC + BD > a + c$. (1)
Chứng minh tương tự, ta được: $AC + BD > d + b$. (2)

Cộng từng vế của (1) và (2), ta được: $2(AC + BD) > a + b + c + d \Rightarrow AC + BD > \dfrac{a + b + c + d}{2}$

Xét các ΔABC và ΔADC ta có: $AC < a + b;\ AC < c + d \Rightarrow 2AC < a + b + c + d$. (3)

Tương tự có: $2BD < a+b+c+d$. (4)

Cộng từng vế của (3) và (4) được: $2(AC+BD) < 2(a+b+c+d) \Rightarrow AC+BD < a+b+c+d$.

Từ các kết quả trên ta được điều phải chứng minh.

Bài 2.7 Cho bốn điểm A, B, C, D trong đó không có ba điểm nào thẳng hàng, bất kì hai điểm nào cũng có khoảng cách lớn hơn 10. Chứng minh rằng tồn tại hai điểm đã cho có khoảng cách lớn hơn 14.

- Trước hết ta chứng minh một bài toán phụ:

Cho ΔABC, $\widehat{A} \ge 90^0$. Chứng minh: $BC^2 \ge AB^2 + AC^2$

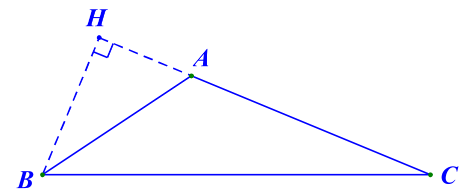

Giải

Vẽ $BH \perp AC$. Vì $\widehat{A} \ge 90^0$ nên H nằm trên tia đối của tia AC.

Xét ΔHBC và ΔHBA vuông tại H, ta có:

$BC^2 = HB^2 + HC^2 = (AB^2 - HA^2) + (HA + AC)^2$

$= AB^2 - HA^2 + HA^2 + AC^2 + 2HA.AC = AB^2 + AC^2 + 2HA.AC$.

Vì $HA.AC \ge 0$ nên $BC^2 \ge AB^2 + AC^2$ (dấu "=" xảy ra khi $H \equiv A$ tức là khi ΔABC vuông).

- Vận dụng kết quả trên để giải bài toán đã cho

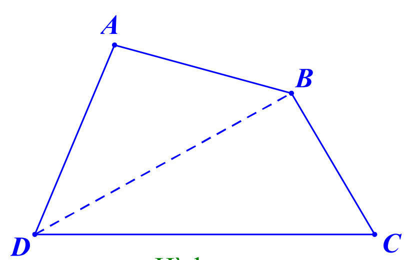

Hình a

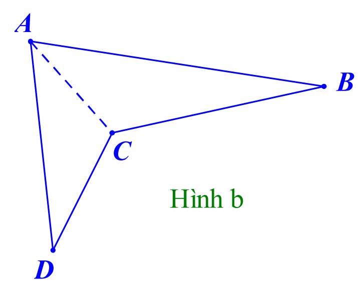

Hình b

Trường hợp tứ giác ABCD là tứ giác lồi (h.a)

Ta có: $\widehat{A} + \widehat{B} + \widehat{C} + \widehat{D} = 360°$.

Suy ra trong bốn góc này phải có một góc lớn hơn hoặc bằng $90°$, giả sử $\widehat{A} \ge 90^0$.

Xét ΔABD ta có $BD^2 \ge AB^2 + AD^2 > 10^2 + 10^2 = 200$ suy ra $BD > \sqrt{200}$, do đó $BD > 14$.

Trường hợp tứ giác ABCD là tứ giác lõm (h.b)

Nối CA, Ta có: $\widehat{ACD} + \widehat{ACB} + \widehat{BCD} = 360°$.

Suy ra trong ba góc này phải có một góc lớn hơn hoặc bằng $120°$.

Giả sử $\widehat{ACB} \ge 120°$, do đó $\widehat{ACB}$ là góc tù

Xét ΔACB có $AB^2 \ge AC^2 + BC^2 > 10^2 + 10^2 = 200$.

Suy ra $AB > \sqrt{200} \Rightarrow AC > 14$.

Vậy luôn tồn tại hai điểm đã cho có khoảng cách lớn hơn 14.

Bài 2.8 Cho tứ giác ABCD có độ dài các cạnh là a, b, c, d đều là các số tự nhiên. Biết tổng $S = a+b+c+d$ chia hết cho a, cho b, cho c, cho d. Chứng minh rằng tồn tại hai cạnh của tứ giác bằng nhau.

- ***Lời giải***

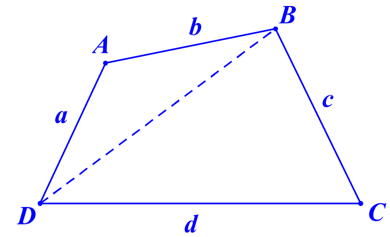

Ta chứng minh bằng phương pháp phản chứng.

Giả sử không có hai cạnh nào của tứ giác bằng nhau.

Ta có thể giả sử $a < b < c < d$.

Ta có: $a + b + c > BD + c > d$.

Do đó $a + b + c + d > 2d$.

Ta đặt $a + b + c + d = S$ thì $S > 2d$. (*)

Ta có: $S \vdots a \Rightarrow S = ma \left(m \in N\right)$ (1)

$S \vdots b \Rightarrow S = nb \left(n \in N\right)$ (2)

$S \vdots c \Rightarrow S = pc \left(p \in N\right)$ (3)

$S \vdots d \Rightarrow S = qd \left(q \in N\right)$ (4)

Từ (4) và (*) $\Rightarrow qd > 2d$ do đó $q > 2$.

Vì $a < b < c < d$ nên từ (1), (2), (3), (4) suy ra $m > n > p > q > 2$.

Do đó $q \geq 3;\ p \geq 4;\ n \geq 5;\ m \geq 6$.

Từ (1), (2), (3), (4) suy ra $\frac{1}{m} = \frac{a}{S};\ \frac{1}{n} = \frac{b}{S};\ \frac{1}{p} = \frac{c}{S};\ \frac{1}{q} = \frac{d}{S}$.

Ta có: $\frac{1}{6} + \frac{1}{5} + \frac{1}{4} + \frac{1}{3} \geq \frac{1}{m} + \frac{1}{n} + \frac{1}{p} + \frac{1}{q} = \frac{a+b+c+d}{S} = 1$.

Từ đó: $\frac{19}{20} \geq 1$, vô lí.

Vậy điều giả sử là sai, suy ra tồn tại hai cạnh của tứ giác bằng nhau.

Bài 2.9 Cho tứ giác MNPQ. Biết chu vi tam giác MNP không lớn hơn chu vi tam giác NPQ, chứng minh $\mathrm{MN} < \mathrm{NQ}$.

- ***Lời giải:***

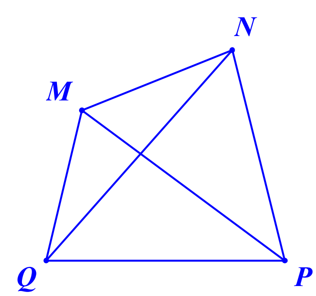

Ta có: Chu vi $\Delta\mathrm{MNP} : \mathrm{MN} + \mathrm{NP} + \mathrm{MP}$

Chu vi $\mathrm{NPQ} : \mathrm{NP} + \mathrm{PQ} + \mathrm{NQ}$

Theo giai thiết, ta có $\mathrm{MN} + \mathrm{NP} + \mathrm{MP} \leq \mathrm{NP} + \mathrm{PQ} + \mathrm{NQ}$

Suy ra MN + MP $\leq$ PQ + NQ (1)

Theo bài 8, ta có: $\mathrm{MN} + \mathrm{PQ} < \mathrm{MP} + \mathrm{NQ}$ (2)

Cộng các bất đẳng thức (1) và (2) theo từng vế, ta có

$2\mathrm{MN} + \mathrm{PQ} + \mathrm{MP} < 2\mathrm{NQ} + \mathrm{MP} + \mathrm{PQ}$. Suy ra $\mathrm{MN} < \mathrm{NQ}$

Bài 2.10 So sánh độ dài cạnh AB và đường chéo AC của tứ giác ABCD biết rằng chu vi tam giác ABD nhỏ hơn hoặc bằng chu vi tam giác ACD.

- ***Lời giải:***

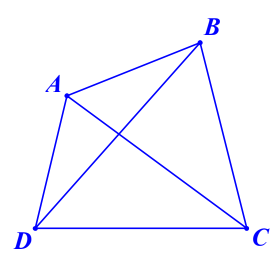

Ta có: Chu vi $\mathrm{ABD} = \mathrm{AB} + \mathrm{BD} + \mathrm{AD}$

Chu vi $\mathrm{ACD} = \mathrm{AC} + \mathrm{CD} + \mathrm{AD}$

Theo giả thiết: $\mathrm{AB} + \mathrm{BD} + \mathrm{AD} \leq \mathrm{AC} + \mathrm{CD} + \mathrm{AD}$

$\Rightarrow\ \mathrm{AB} + \mathrm{BD} \leq \mathrm{AC} + \mathrm{CD}$ (1)

Mặt khác ta có: $\mathrm{AB} + \mathrm{CD} < \mathrm{AC} + \mathrm{BD}$ (2) (kết quả bài 8)

Cộng (1) và (2) vế theo vế ta được:

$2\mathrm{AB} < 2\mathrm{AC} \Rightarrow \mathrm{AB} < \mathrm{AC}$

Bài 2.11 Lấy trong tứ giác MNPQ một điểm O. Gọi CV là chu vi của tứ giác. Chứng minh $\frac{CV}{2} < OM + ON + OP + OQ < \frac{3.CV}{2}$

- ***Lời giải:***

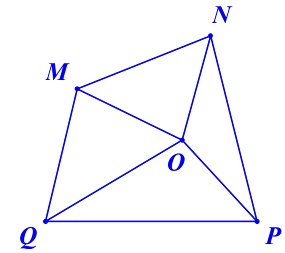

Ta có $MN < OM + ON < MQ + PQ + NP$

$NP < ON + OP < MN + MQ + PQ$

$PQ < OP + OQ < MQ + MN + NP$

$MQ < OM + OQ < MN + NP + PQ$

Cộng các bất đẳng thức trên theo từng vế, ta có

$CV < 2(0M + ON + OP + 0Q) < 3.CV$

Vậy: $\frac{CV}{2} < OM + ON + OP + OQ < \frac{3CV}{2}$

Bài 2.12 Chứng minh tứ giác ABCD là tứ giác lồi khi và chỉ khi hai đường chéo AC và BD cắt nhau.

- ***Lời giải:***

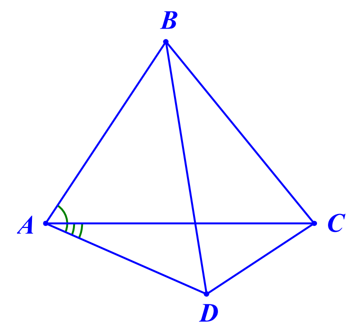

a) Cho tứ giác ABCD lồi. Cần chứng minh hai đường chéo AC và BD cắt nhau.
Do tứ giác ABCD lồi nên B và C cùng nằm trên nữa mặt phẳng bờ chứa AD.
Giả sử $\widehat{DAB} < \widehat{DAC}$, khi đó tia AB nằm giữa hai tia AD và AC nên AB cắt cạnh DC (Vô lý).
Vậy $\widehat{DAB} > \widehat{DAC}$. Do đó tia AC nằm giữa hai tia AB và AD tức là AC cắt đoạn thẳng BD
Chưng minh tương tự, ta có tia BD cắt đoạn thẳng AC. Vậy hai đường chéo AC và BD cắt nhau.

b) Cho tứ giác ABCD có hai đường chéo AC và BD cắt nhau. Cần chứng minh tứ giác ABCD là tứ giác lồi.
Khi AC và BD cắt nhau thì AC là tia nằm trong góc DAB. Do đó AB và AC trên nửa mặt phẳng bờ chứa AD; AD và AC nằm trên nửa mặt phẳng bờ chứa AB.
Chứng minh tương tự, ta có CA và CD cùng nằm trên nửa mặt phẳng bờ chứa BC, CA và CB nằm trên nửa mặt phẳng bờ chứa CD.
Vậy A, B, C, D nằm trên nửa mặt phẳng bờ chứa bất kỳ đường thẳng nào của tứ giác nên tứ giác ABCD là tứ giác lồi.

- ***Bài toán giải bằng phương trình tô màu***

Bài 2.13 Có chín người trong đó bất kì ba người nào cũng có hai người quen nhau. Chứng minh rằng tồn tại một nhóm bốn người đôi một quen nhau.

- ***Lời giải***

Coi mỗi người như một điểm, ta có chín điểm A, B, C,…
Nối hai điểm với nhau ta được một đoạn thẳng. Ta tô màu xanh nếu hai người không quen nhau, ta tô màu đỏ nếu hai người quen nhau. Ta sẽ chứng minh tồn tại một tứ giác có các cạnh và đường chéo cùng tô màu đỏ.

- Trường hợp có một điểm là đầu mút của bốn đoạn thẳng màu xanh AB, AC, AD, AE vẽ nét đứt (hình.a)

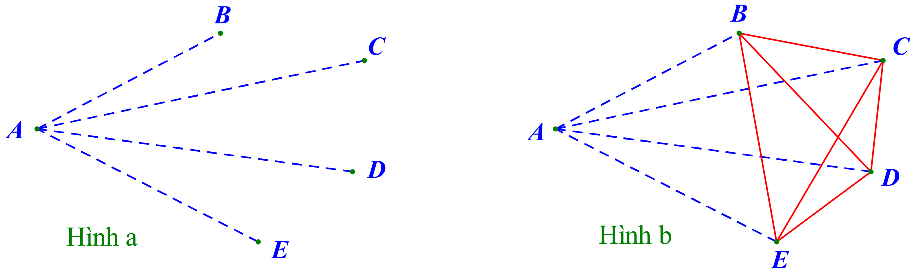

Hình a   Hình b

Xét ΔABC có hai đoạn thẳng AB, AC màu xanh nên đoạn thẳng BC màu đỏ vì bất kì tam giác nào cũng có một đoạn thẳng màu đỏ. Tương tự các đoạn thẳng CD, DE, EB, BD, CE cũng có màu đỏ (vẽ nét liền) (hình.b). Do đó tứ giác BCDE có các cạnh và đường chéo được tô đỏ nghĩa là tồn tại một nhóm bốn người đôi một quen nhau.

- Trường hợp mọi điểm đều là đầu mút của nhiều nhất là ba đoạn thẳng màu xanh. Không thể mọi điểm đều là đầu mút của ba đoạn thẳng màu xanh vì khi đó số đoạn thẳng màu xanh là $\frac{9.3}{2} \notin N$.

Như vậy tồn tại một điểm là đầu mút của nhiều nhất là hai đoạn thẳng màu xanh, chẳng hạn đó là điểm A, do đó A là đầu mút của ít nhất là sáu đoạn thẳng màu đỏ, giả sử đó là AB, AC, AD, AE, AF, AG (h.1.19)

Trong sáu điểm B, C, D, E, F, G tồn tại ba điểm là đỉnh của một tam giác có ba cạnh cùng màu (đây là bài toán cơ bản về phương pháp tô màu) chẳng hạn đó là ΔBCD (h.1.20).

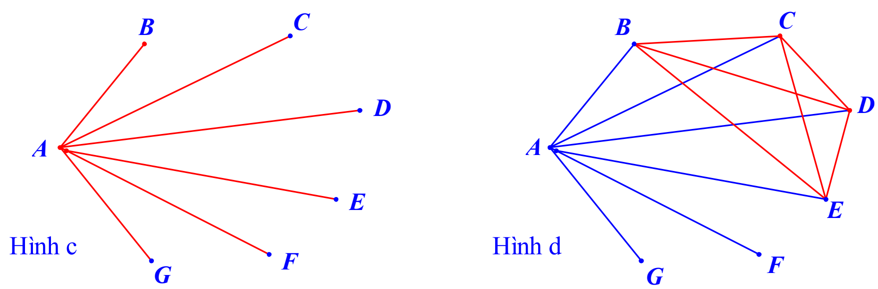

Hình c   Hình d

Trong ΔBCD có một cạnh màu đỏ (theo đề bài) nên ba cạnh của ΔBCD cùng màu đỏ. Khi đó tứ giác ABCD là tứ giác có các cạnh và đường chéo được tô đỏ, nghĩa là tồn tại một nhóm bốn người đôi một quen nhau.

CHỦ ĐỀ 2: HÌNH THANG – HÌNH THANG CÂN

Dạng 1. Bài tập về hình thang

Bài 1. Cho hình thang ABCD (AB // CD), các tia phân giác của góc A, góc D cắt nhau tại M thuộc cạnh BC. Cho biết AD = 7cm. Chứng minh rằng một trong hai đáy của hình thang có độ dài nhỏ hơn 4CM

- ***Tìm cách giải***

Để chứng minh một cạnh đáy nào đó nhỏ hơn 4cm ta có thể xét tổng của hai cạnh đáy rồi chứng minh tổng này nhỏ hơn 8cm. Khi đó tồn tại một cạnh đáy có độ dài nhỏ hơn

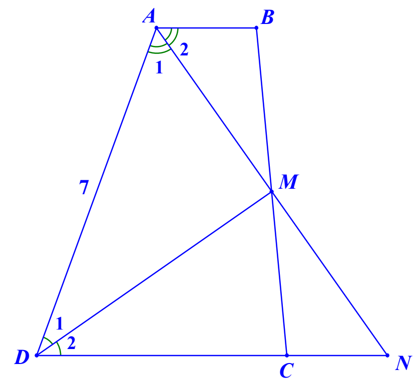

- ***Trình bày lời giải***

Gọi N là giao điểm của tia AM và tia DC

Ta có: $AB // CD$ nên $\widehat{A_2} = \widehat{N}$ (so le trong)

Mặt khác: $\widehat{A_1} = \widehat{A_2}$ nên $\widehat{A_1} = \widehat{N} \Rightarrow \Delta ADN$ cân tại D

$\Rightarrow DA = DN.$ $\quad$ (1)

Xét ΔADN có $\widehat{D_1} = \widehat{D_2}$ nên DM đồng thời là đường trung tuyến : $MA = MN$.

$\Delta ABM = \Delta NCM \ (g.c.g) \Rightarrow AB = CN$

Ta có: $DC + AB = DC + CN = DN = DA = 7cm$. Vậy $AB + CD < 8cm$.

Vậy một trong hai đáy AB, CD phải có độ dài nhỏ hơn $4cm$.

Bài 2. Cho tứ giác ABCD. Gọi M là trung điểm AD, N là trung điểm BD, I là trung điểm AC, K là trung điểm BC.

a) Chứng minh $MK \le \dfrac{AB + DC}{2}$.

b) Nếu tứ giác ABCD là hình thang đáy là AB và DC

Chứng minh $NI = \dfrac{DC - AB}{2}$.

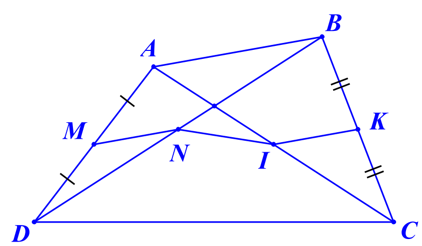

- ***Lời giải***

a) Ta có $MI = \dfrac{DC}{2}, IK = \dfrac{AB}{2}$ (tính chất đường trung bình của tam giác) nên $MI + IK = \dfrac{DC}{2} + \dfrac{AB}{2}$.

Với ba điểm M, I, K ta có $MK \le MI + IK$ (BĐT tam giác)

Vậy $MK \le \dfrac{AB + CD}{2}$

b) Nếu tứ giác ABCD là hình thang, ta có AB // CD. Suy ra M, N, I, K thẳng hàng

Khi đó $NI = MI - MN = \dfrac{DC}{2} - \dfrac{AB}{2} - \dfrac{DC - AB}{2}$

Bài 3. Cho tam giác ABC có $BC = a$, các đường trung tuyến BD, CE. Lấy các điểm M, N trên cạnh BC sao cho $BM = MN = NC$. Gọi I là giao điểm của AM và BD, K là giao điểm của AN và CE. Tính độ dài IK.

- ***Lời giải:***

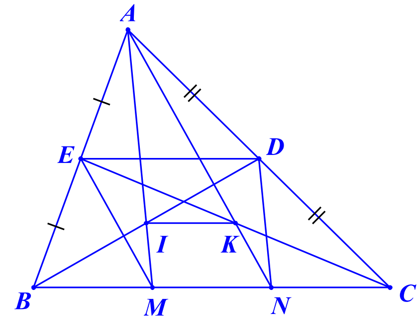

Ta có : DN la đường trung bình của tam giác ACM nên DN // AM.

ΔBND có $BM = MN$, MI // ND nên I là trung điểm của BD. Tương tự K là trung điểm của CE.

Hình thang BEDC có I và K là trung điểm của hai đường chéo nên dễ dàng chứng minh được

$IK = (BC - ED):2 = \left(a - \frac{a}{2}\right):2 = \frac{a}{4}$

Bài 4. Cho hình thang $ABCD$ $(AB \mathbin{//} CD)$. Gọi M là trung điểm của BC. Cho biết $\widehat{AMD} = 90^0$.

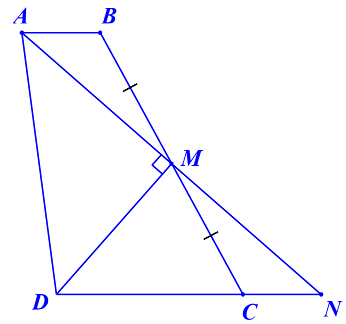

a) Chứng minh rằng: *AD = AB + DC.*

b) *DM* là tia phân giác của góc *D.*

- ***Lời giải***

a) Gọi N là giao điểm của AM với DC

Ta có $\Delta ABM = \Delta NCM$ (g-c-g)

Suy ra AM = MN và AB = CN. (1)

ΔAND có AD là đường cao và đồng thời là đường trung tuyến nên là tam giác cân tại D. Suy ra AD = DN = DC + CN (2)

Kêt hợp (1) và (1) $\Rightarrow$ AD = AB + DC.

b) Do ΔAND cân tại D nên AD là đường cao đồng thời là đường phân giác

Hay AD là phân giác của góc D

Bài 5. Cho hình thang $ABCD$ vuông tại A và D. Gọi M là trung điểm của AD. Cho biết $MB \perp MC$.

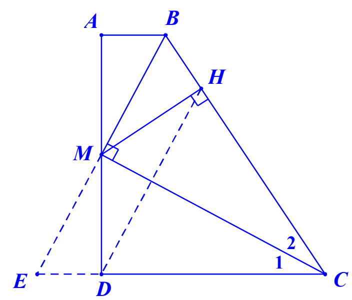

Chứng minh rằng: $BC = AB + CD$.

Vẽ $MH \perp BC$. Chứng minh rằng tứ giác $MBHD$ là hình thang.

- **HD**:

a) Gọi *E* là giao điểm của *BM* với *CD*.

Chứng minh $\Delta MDN = \Delta MAB$

ΔCBE có *CM* vừa là đường trung tuyến vừa là đường cao nên là tam giác cân.

$\Rightarrow CB = CE \;\Rightarrow CB = CD + DE \Rightarrow CB = CD + AB$ (vì $AB = DE$).

b) Chứng minh ΔHCD cân $\Rightarrow CM \perp DH \Rightarrow$ $BM \;//\; DH$ (cùng vuông góc với CM)

$\Rightarrow$ $MBHD$ là hình thang.

Bài 6. Cho tứ giác $ABCD$. Các tia phân giác của góc A, góc D cắt nhau tại M. Các tia phân giác của góc B, góc C cắt nhau tại N. Cho biết $\widehat{AMD} = 90^0$, chứng minh rằng :

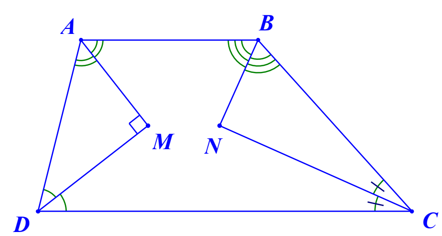

a) Tứ giác $ABCD$ là hình thang.

b) Chứng minh $NB \perp NC$.

Bài 7. Cho hình thang $ABCD$ vuông tại A và D. Cho biết $AD = 20, AC = 52$ và $BC = 29$. Tính độ dài AB.

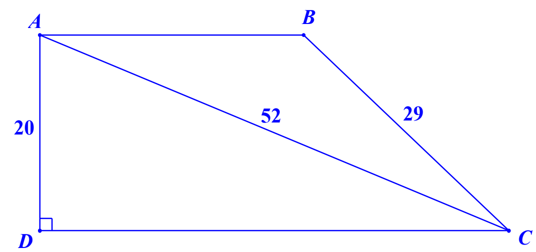

- ***HD***: Kẻ BH $\perp$ DC

  ĐS: AB = 27

Bài 8. Cho tam giác ABC có trọng tâm G. Một đường thẳng d không cắt các cạnh của tam giác. Gọi A', B', C', G', lần lượt là hình chiếu của A, B, C, G trên d.
Chứng minh: AA' + BB" + CC' = 3GG'

- ***Lời giải***

Gọi T là trung điểm của BG, T' là hình chiếu của T trên d.
Dựa theo tính đường trung bình của hình thang, ta có

$$GG' = \frac{TT' + EE'}{2} = \frac{\frac{BB' + GG'}{2} + \frac{AA' + CC'}{2}}{2} = \frac{AA' + BB' + CC' + GG'}{4}$$

Suy ra $3GC' = AA' + BB' + CC'$

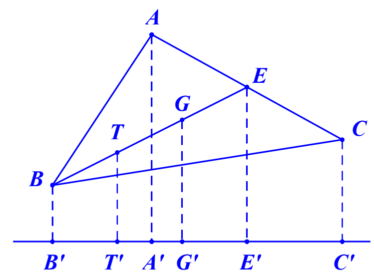

Bài 9. Lấy M, N trên đoạn thẳng AB (M nằm giữa AN). Trên cùng một nửa mặt phẳng bờ AB vẽ các tam giác AMD, MEN, NFB. Chứng minh khoảng cách từ trọng tâm G của tam giác DEF đến AB không phụ thuộc vào vị trí của các điểm M, N

- ***Lời giải***

Gọi D', E'. F' lần lượt là hình chiếu của D, E. F trên AB. Tổng các đường cao DD', EE'. FF của ba tam giác đều ADM. MEN, NFB bằng đường cao tam giác đều AKB (không đổi). Goi G là trọng tâm của tam giác DEF ; G' là hình chiếu của G trên AB. Theo bài 8, ta có

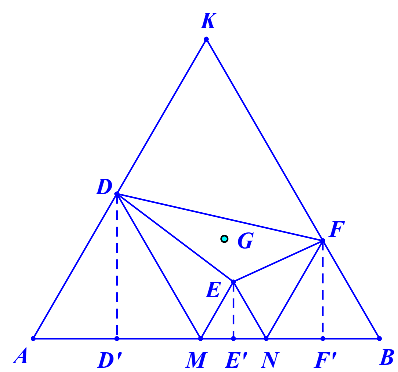

$GG' = \dfrac{DD' + EE' + FF'}{3}$ không đổi. Vậy khoảng cách từ G đến AB không phụ thuộc vào vị trí của M và N

Dạng 2. *Bài tập về hình thang cân*

Bài 1. Một hình thang cân có đường cao bằng nửa tổng hai đáy. Tính góc tạo bởi hai đường chéo hình thang.

- ***Lời giải:***

Xét hình thang cân ABCD $(AB//CD)$, đường cao BH và $BH = \dfrac{AB + CD}{2}$ (1)

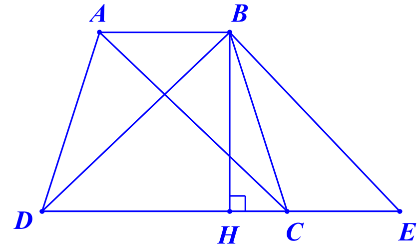

Qua B kẻ đường thẳng song song với AC, cắt DC ở E.

Ta có $BE = AC, AC = BD$ nên $BE = BD$.

Δ BDE cân tại B, đường cao BH nên $DH = HE = \dfrac{DE}{2}$ (2)

Ta có $AB = CE$ nên $AB + CD = CE + CD = DE$ (3)

Từ (1),(2), (3) suy ra $BH = DH = HE$.

Các giác BHD, BHE vuông cân tại H nên $\widehat{DBE} = 90^0$.

Ta có $DB \perp BE, AC // BE$ nên $DB \perp AC$

Bài 2. Một hình thang cân có đáy nhỏ bằng cạnh bên và góc kề với đáy lớn bằng $60°$. Biết chiều cao của hình thang cân này là $a\sqrt{3}$. Tính chu vi của hình thang cân.

- ***Tìm cách giải***

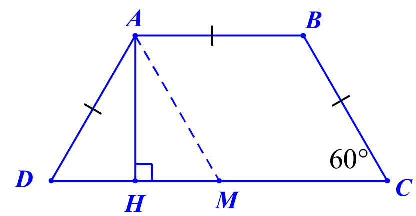

Ta đã biết hình thang có hai cạnh bên song song thì hai cạnh bên bằng nhau, hai cạnh đáy bằng nhau. Từ đó ta vẽ thêm hình phụ để tìm sự liên hệ giữa đáy lớn và ba cạnh còn lại. Ta vẽ $AM // BC (M \in CD)$. Mặt khác, đề bài có cho góc $60°$, gợi ý cho ta vận dụng tính chất của tam giác đều để tính độ dài mỗi cạnh theo chiều cao của nó .

- ***Trình bày lời giải***

Ta đặt $AD = AB = BC = x.$

Vẽ $AM // BC (M \in CD)$, ta được $AM = BC = x$ và $MC = AB = x$

ΔADM cân, có $\widehat{D} = 60°$ nên là tam giác đều, suy ra: $DM = AD = x.$

Vẽ $AH \perp CD$ thì AH là đường cao của hình thang cân, cũng là đường cao của tam giác đều:

$\Rightarrow AH = \dfrac{AD\sqrt{3}}{2}$. Vì $AH = a\sqrt{3}$ nên $\dfrac{x\sqrt{3}}{2} = a\sqrt{3} \Rightarrow x = 2a.$

Do đó chu vi của hình thang cân là : $2a.5 = 10a.$

Nhận xét: Qua một đỉnh vẽ đường thẳng song song với một cạnh bên của hình thang là một cách vẽ hình phụ để giải bài toán về hình thang.

Bài 3. Cho tam giác đều ABC, mỗi cạnh có độ dài bằng a. Gọi O là một điểm bất kì ở trong tam giác. Trên các cạnh AB, BC, CA lần lượt lấy các điểm M, N, P sao cho $OM // BC; ON // CA$ và $OP // AB$. Xác định vị trí của điểm O để tam giác MNP là tam giác đều. Tính chu vi của tam giác đều đó.

- ***Lời giải***

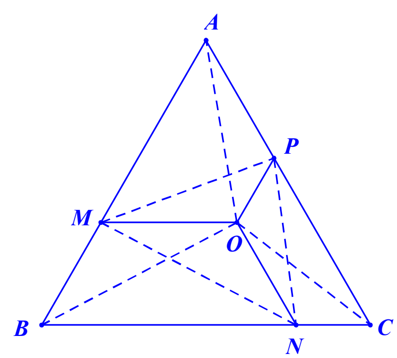

Tứ giác $MONB$ có $OM // BC$ nên là hình thang. Hình thang này có $\widehat{MBN} = \widehat{ONB} (= \widehat{ACB})$ nên là hình thang cân.

Chứng minh tương tự ta được các tứ giác $ONCP, OMAP$ cũng là hình thang cân.

Suy ra: $MN = OB; NP = OC; MP = OA$.

Do đó ΔMNP là tam giác đều $\Leftrightarrow MN = NP = PM$.

$\Leftrightarrow OB = OC = OA \Leftrightarrow O$ là giao điểm của ba đường trung trực của ΔABC.

Trong tam giác đều, giao điểm của ba đường trung trực cũng là giao điểm của ba đường cao, ba đường trung tuyến.

Chiều cao h của tam giác đều cạnh a được tính theo công thức: $h = \dfrac{a\sqrt{3}}{2}$.

$\Rightarrow OA = \frac{2}{3}h = \frac{2}{3}.\frac{a\sqrt{3}}{2} = \frac{a\sqrt{3}}{3}$. Do đó chu vi của ΔMNP là: $\frac{a\sqrt{3}}{3}.3 = a\sqrt{3}$.

Bài 4. Cho hình thang $ABCD\ (AB\ //\ CD), \widehat{ADC} > \widehat{BCD}$. Chứng minh rằng : $AC > BD$.

- ***Lời giải***

Trên nửa mặt phẳng bờ CD có chứa A vẽ tia Cx sao cho $\widehat{DCx} = \widehat{ADC}$.
Tia Cx cắt tia AB tại E.
Khi đó hình thang $AECD$ là hình thang cân.
$\Rightarrow AC = DE$ và $\widehat{DAB} = \widehat{CEB}$.
Xét ΔABD có góc DBE là góc ngoài nên
$\widehat{DBE} > \widehat{DAB} \Rightarrow \widehat{DBE} > \widehat{CED}$ (vì $\widehat{DAB} = \widehat{CEB}$).
Do đó $\widehat{DBE} > \widehat{DEB} \Rightarrow DE > BD \Rightarrow AC > BD$.

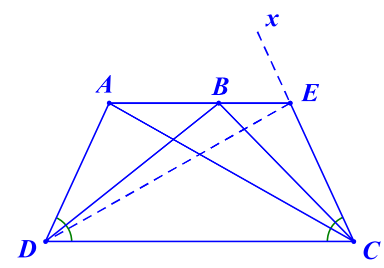

Bài 5. Cho góc xOy có số đo lớn hơn 60^0 nhưng nhỏ hơn 180^0. Trên cạnh Ox lấy điểm A, trên cạnh Oy lấy điểm C. Chứng minh rằng: $AC > \frac{OA+OC}{2}$.

- ***Lời giải***

➢ ***Xét trường hợp*** $OA = OC$
ΔAOC là tam giác cân.
Vì $\widehat{O} > 60^0$ nên $\widehat{A} = \widehat{C} < 60^0 \Rightarrow AC > OA = OC$.
Do đó: $2AC > OA + OC \Rightarrow AC > \frac{OA+OC}{2}$.

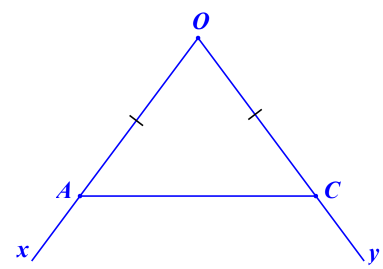

➢ ***Xét trường hợp*** $OA < OC$
Trên tia Ox lấy điểm D, trên tia Oy lấy điểm B sao cho
$OB = OA, OD = OC$.
Các ΔOAB và ΔOCD cân tại O nên:
$\widehat{OAB} = \widehat{ODC} = \frac{180^0 - \widehat{O}}{2} \Rightarrow AB\ //\ CD$.
$\Rightarrow$ Tứ giác $ABCD$ là hình thang.
Mặt khác $\widehat{ODC} = \widehat{OCD}$ nên $ABCD$ là hình thang cân
$\Rightarrow AC = BD$.

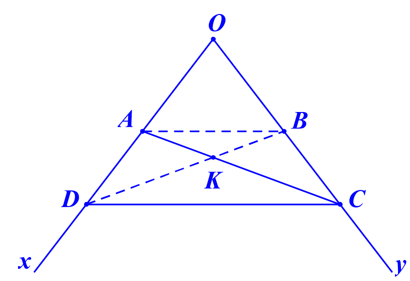

Gọi K là giao điểm của AC và BD. Ta có : $AC = AK + KC; BD = BK + KD$.
$\Rightarrow AC + BD = (AK + BK) + (KC + KD)$ (1).
Vì $AK + BK > AB; KC + KD > CD$ (2).
nên từ (1) và (2) suy ra : $AC + BD > AB + CD$ (3).
Xét ΔOAB có $\widehat{O} > 60^0$ nên $\widehat{OAB} = \widehat{OBA} < 60^0 \Rightarrow AB > OA$.
Tương tự $CD > OC$. Do đó : $AB + CD > OA + OC$ (4).
Từ (3) và (4) suy ra : $AC + BD > OA + OC$ hay $2AC > OA + OC$. Do đó $AC > \frac{OA+OC}{2}$.

➢ **Xét trường hợp** $OA > OC$: Chứng minh tương tự.

Bài 6. Tứ giác $ABCD$ có $AC = BD; \widehat{C} = \widehat{D}$ và $BD \perp BC$. Hỏi tứ giác $ABCD$ có phải là hình thang cân không?

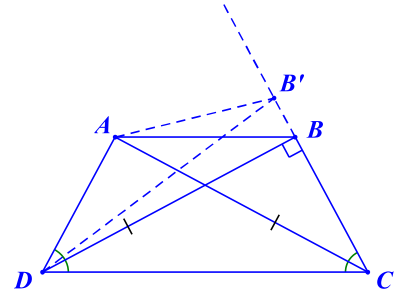

- ***Lời giải***

Qua A vẽ một đường thẳng song song với CD cắt tia CB tại B'. Hình thang $AB'CD$ có hai góc ở đáy bằng nhau nên là hình thang cân.

- Vậy nếu B' trùng với B thì tứ giác $ABCD$ là hình thang cân.
- Nếu B' không trùng với B, ta có: $AC = B'D$.

Mặt khác, $AC = BD$ nên $B'D = BD$.

Do đó $\Delta DBB'$ cân $\Rightarrow \widehat{DB'B} = \widehat{DBB'} = 90^0$, vô lí.

Vậy B' trùng với B và tứ giác $ABCD$ là hình thang cân.

Bài toán dựng hình

Bài 1. Dựng hình thang $ABCD\left(AB//CD\right)$ biết: $AB = 2cm, CD = 5cm, \widehat{C} = 40°;\ \widehat{D} = 70°$.

a) Phân tích

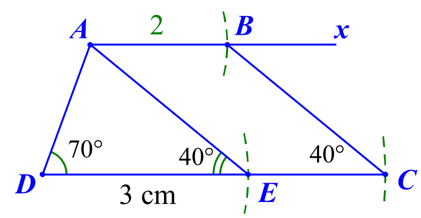

Giả sử ta đã dựng được hình thang $ABCD$ thỏa mãn đề bài.

Vẽ $AE//BC\left(E \in CD\right)$ ta được

$\widehat{AED} = \widehat{C} = 40°,\ \ EC = AB = 2cm$ và

$DE = DC - EC = 5 - 2 = 3cm.$

- ΔADE dựng được ngay $\left(g.c.g\right)$.
- Điểm C thỏa mãn hai điều kiện: C nằm trên tia DE và C cách D là $5cm.$
- Điểm B thỏa mãn hai điều kiện: B nằm trên tia $Ax//DE$ (hai tia Ax và DE cùng nằm trên một nửa mặt phẳng bờ AD) và B cách A là $2cm.$

b) Cách dựng

- Dựng ΔADE sao cho $DE = 3cm; \widehat{D} = 70°;\ \widehat{E} = 40°$
- Dựng tia $Ax//DE$ (hai tia Ax và DE cùng nằm trên một nửa mặt phẳng bờ AD).
- Trên tia Ax đặt $AB = 2cm.$
- Trên tia DE đặt $DC = 5cm.$
- Nối BC ta được hình thang $ABCD$ phải dựng.

c) Chứng minh

Theo cách dựng tứ giác $ABCD$ có $AB//CD$ nên nó là hình thang.

Xét hình thang $ABCE$ có $CE = 5 - 3 = 2\left(cm\right)$;

$AB = 2cm$ nên $AB = CE$ do đó $AE//BC \Rightarrow \widehat{BCD} = \widehat{AED} = 40°.$

Như vậy hình thang $ABCD$ có $AB = 2cm; CD = 5cm; \widehat{D} = 70°$ và $\widehat{C} = 40°$

d) Biện luận: Bài toán có một nghiệm hình.

Bài 2. Dựng tam giác ABC, biết $\widehat{A} = 70°, BC = 5cm$ và $AC - AB = 2cm.$

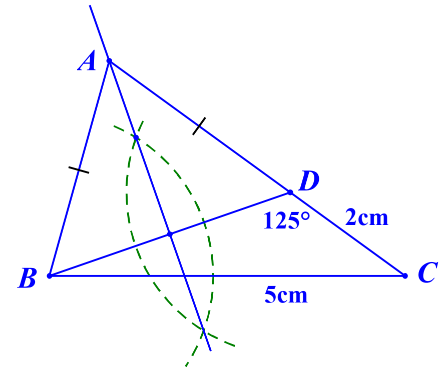

a) Phân tích

Giả sử ta đã dựng được tam giác ABC thỏa mãn đề bài.

Trên tia AC ta lấy điểm D sao cho $AD = AB$.

Khi đó: $DC = AC - AD = AC - AB = 2cm$.

ΔABD cân, $\widehat{A} = 70° \Rightarrow \widehat{ADB} = 55° \Rightarrow \widehat{BDC} = 125°$.

- ΔDBC xác định được $\left(CD = 2cm;\ \widehat{D} = 125°;\ CB = 5cm\right)$.

- Điểm A thỏa mãn hai điều kiện: nằm trên tia CD và A nằm trên đường trung trực của BD.

b) Cách dựng:

Dựng ΔDBC sao cho $\widehat{D} = 125°; DC = 2cm$ và $CB = 5cm$.

- Dựng đường trung trực của BD cắt tia CD tại A.
- Nối AB ta được ΔABC phải dựng.

c) Chứng minh

ΔABC thỏa mãn đề bài vì theo cách dựng, điểm A nằm trên đường trung trực của BD nên $AD = AB$.

Do đó : $AC - AB = AC - AD = DC = 2cm; BC = 5cm$ và $\widehat{ADB} = 180^0 - 125^0 = 55^0$

$\widehat{BAC} = 180^0 - 2.55^0 = 70^0$.

d) Biện luận: Bài toán có một nghiệm hình.

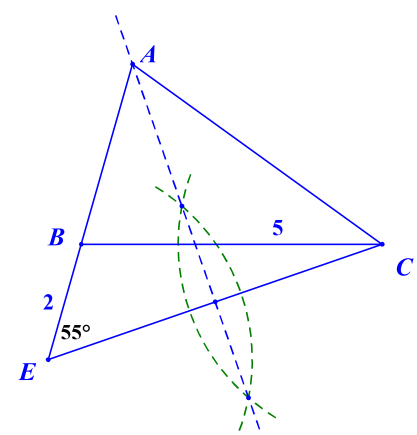

- ***Nhận xét :*** Đề bài có cho đoạn thẳng $2cm$ nhưng trên hình vẽ chưa có đoạn thẳng nào như vậy. Ta đã làm xuất hiện đoạn thẳng $DC = 2cm$ bằng cách trên AC ta đặt $AD = AB$. Khi đó DC chính là hiệu $AC - AB$. Cũng có thể làm xuất hiện đoạn thẳng $2cm$ bằng cách trên tia AB ta đặt $AE = AC$ (h.2.10). Khi đó : $BE = AE - AB = AC - AB = 2cm$.

ΔAEC cân, có $\widehat{A} = 70^0 \Rightarrow \widehat{E} = \left(180^0 - 70^0\right) : 2 = 55^0$.

ΔBEC xác định được. Khi đó điểm A thỏa mãn hai điều kiện : A nằm trên tia EB và A nằm trên đường trung trực của EC.

Bài 3. Dựng hình thang $ABCD\ (AB // CD)$ biết $AD = 2cm; BD = 3cm; AC = 4cm$ và góc nhọn xen giữa hai đường chéo bằng 70^0.

a) Phân tích:

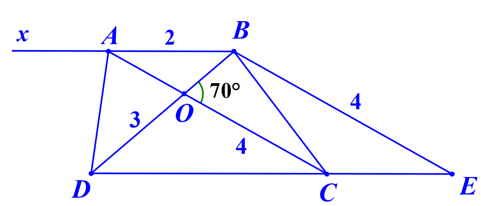

Vẽ $BE // AC$ ($E \in$ tia DC), ta được:

$\widehat{DBE} = 110^0$, $BE = AC = 4cm$, $CE = AB = 2cm$.

- ΔBDE dựng được ngay (c.g.c);
- Điểm A thỏa mãn hai điều kiện: A nằm trên tia $Bx // DE$ và cách B là $2cm$.
- Điểm C thỏa mãn hai điều kiện: C nằm trên tia ED và cách E là $2cm$.

b) Cách dựng:

- Dựng ΔBDE sao cho $\widehat{DBE} = 110^0$, $BD = 3cm$, $BE = 4cm$.

- Dựng tia $Bx // DE$ và trên đó đặt $BA = 2cm$ (hai tia Bx và ED cùng nằm trên một nửa mặt phẳng bờ BE).
- Trên tia ED đặt $EC = 2cm$.
- Nối AD, BC ta được hình thang $ABCD$ phải dựng.

c) Chứng minh:

Tứ giác $ABCD$ theo cách dựng có $AB // CD$ nên là hình thang.

Xét hình thang $ABEC$ có $AB = EC = 2cm$ nên $AC // BE$ và $AC = BE = 4cm$.

$\widehat{DOC} = \widehat{DBE} = 110^0 \Rightarrow \widehat{BOC} = 70^0$. Hình thang $ABCD$ theo cách dựng có:

$AB = 2cm,\ BD = 3cm,\ AC = 4cm$ và $\widehat{BOC} = 70^0$.

d) Biện luận: Bài toán có một nghiệm hình.

Bài 4. Dựng hình thang $ABCD\ (AB // CD)$ biết $\widehat{A} = 120^0, AB = 2cm; BD = 4cm$ và $BC = a$.

- ***Cách dựng:***

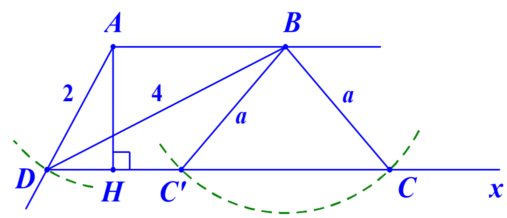

- Dựng ΔABD sao cho $\widehat{A} = 120^0, AD = 2, DB = 4$.
- Dựng tia $Dx // AB$ (hai tia Dx và AB cùng nằm trên một nửa mặt phẳng bờ AD).
- Dựng cung tròn tâm B, bán kính a cắt Dx tại C
- Nối BC ta được hình thang $ABCD$ phải dựng.

- ***Biện luận:***

Vẽ $AH \perp CD$ thì $\widehat{DAH} = 30^0$. Do đó $DH = \frac{1}{2}AD = 1cm \Rightarrow AH = \sqrt{2^2 - 1^2} = \sqrt{3}$

- Nếu $a < \sqrt{3}$ thì đường tròn $(B;a)$ không cắt tia Dx nên bài toán không có nghiệm hình.
- Nếu $a = \sqrt{3}$ thì đường tròn $(B;a)$ có chung với tia Dx một điểm, bài toán có một nghiệm hình.
- Nếu $\sqrt{3} < a < 4$ thì đường tròn $(B;a)$ cắt tia Dx tại hai điểm C và C', bài toán có hai nghiệm hình.
- Nếu $a \geq 4$ thì đường tròn $(B;a)$ cắt tia Dx tại một điểm $C \neq D$ nên bài toán có một nghiệm hình.

Bài 5. Dựng tứ giác $ABCD$ biết $AB = 2,5cm; CD = 4cm; \widehat{A} = 120^0; \widehat{B} = 100^0$ và $\widehat{C} = 60^0$.

a) Phân tích:

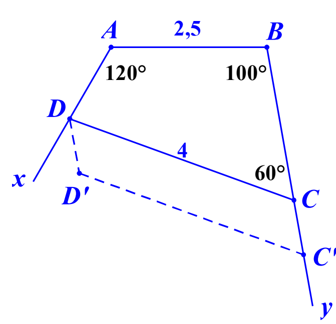

Giả sử ta đã dựng được tứ giác $ABCD$ thỏa mãn đề bài.

Ta thấy $AB = 2,5cm$ dựng được ngay.

Trên tia BC lấy điểm C'. Vẽ đoạn thẳng $C'D' // CD$ và $C'D' = CD$. Khi đó $\widehat{C'} = \widehat{C} = 60^0$ và $DD' // CC'$.

b) Cách dựng:

- Dựng $AB = 2,5cm$.
- Trên cùng một nửa mặt phẳng bờ AB dựng các tia Ax và By sao cho $\widehat{BAx} = 120^0, \widehat{ABy} = 100^0$.
- Trên tia By lấy điểm C'.

- Dựng đoạn thẳng $C'D'$ sao cho $\widehat{BC'D'} = 60^0$ và $C'D' = 4\,\text{cm}$.
- Dựng $DD' = BC'\ (D \in Ax)$.
- Dựng $DC\ //\ D'C'\ (C \in By)$.

Tứ giác $ABCD$ là tứ giác phải dựng.

Bài 6. Dựng tam giác ABC vuông tại B có chu vi bằng $8cm$ và $\widehat{C} = m^0$.

a) Phân tích:

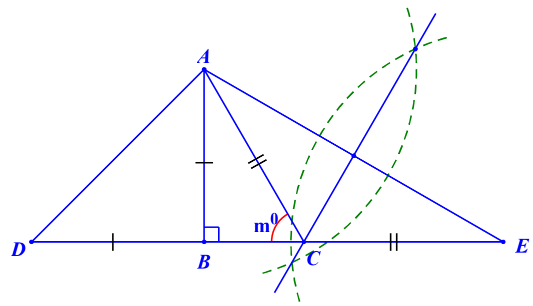

Giả sử đã dựng được $\triangle ABC$ thỏa mãn đề bài.
Trên tia đối của tia BC lấy điểm D; trên tia đối của tia CB lấy điểm E sao cho $BD = BA, CE = CA$.
Khi đó: $DE = DB + BC + CE = BA + BC + CA = 8cm$.
$\triangle ABD$ vuông cân tại B nên $\widehat{D} = 45^0$.
Góc ACB là góc ngoài của tam giác cân CAE nên $\widehat{ACB} = 2\widehat{E} \Rightarrow \widehat{E} = \dfrac{m^0}{2}$.

- ΔADE dựng được (g.c.g).
- Điểm B thỏa mãn hai điều kiện: B nằm trên đoạn thẳng DE và $AB \perp DE$.
- Điểm C thỏa mãn hai điều kiện: C nằm trên đoạn thẳng DE và nằm trên đường trung trực của AE (vì C cách đều hai đầu đoạn thẳng AE).

b) Cách dựng:

- Dựng ΔADE sao cho $DE = 8cm; \widehat{D} = 45^0$ và $\widehat{E} = \dfrac{m^0}{2}$.
- Dựng $AB \perp DE\ (B \in DE)$.
- Dựng đường trung trực của AE cắt DE tại C.
- Nối AC ta được ΔABC phải dựng.

c) Chứng minh :

ΔADB vuông tại B có $\widehat{D} = 45^0$ nên là tam giác vuông cân $\Rightarrow BA = BD$.
Điểm C nằm trên đường trung trực của AE nên $CA = CE$.

ΔABC có $AB + BC + CA = BD + BC + CE = DE = 8cm; \widehat{B} = 90^0$ và $\widehat{ACB} = 2.\widehat{E} = 2.\dfrac{m^o}{2} = m^o$.

d) Biện luận :

- Nếu $m \geq 90$ thì bài toán không có nghiệm hình.
- Nếu $0 < m < 90$ thì bài toán có một nghiệm hình.

CHỦ ĐỀ 3: ĐƯỜNG TRUNG BÌNH CỦA TAM GIÁC, CỦA HÌNH THANG

Dạng 1. Bài tập về đường trung bình của tam giác.

Bài 1. Cho tứ giác $ABCD$. Gọi M và N lần lượt là trung điểm của AB và CD. Gọi G là trọng tâm của tam giác BCD. Chứng minh rằng AG chia đôi MN.

- ***Tìm cách giải***

Kết luận của bài toán gợi ý cho ta dùng định lý đường thẳng đi qua trung điểm một cạnh của tam giác và song song với cạnh thứ hai thì đi qua trung điểm của cạnh thứ ba. Gọi H là trung điểm của BG thì ta có thể dùng định lý đường trung bình để chứng minh.

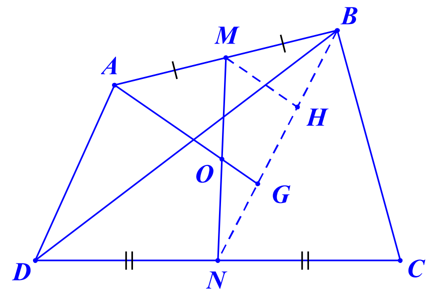

- ***Trình bày lời giải***

Gọi O là giao điểm của AG và MN.

Gọi H là trung điểm của BG.

Theo tính chất của trọng tâm, ta có: $BH = HG = GN$.

Xét ΔABG có MH là đường trung bình $\Rightarrow MH // AG$.

Xét ΔHMN có $AG // MH$ và $NG = GH$ nên $ON = OM$.

Vậy AG chia đôi MN.

Nhận xét: Vẽ thêm trung điểm của một đoạn thẳng là cách vẽ hình phụ thường dùng để vận dụng định lý đường trung bình của tam giác.

Bài 2. Cho tứ giác $ABCD$ có chu vi là $4a$. Gọi E, F, G, H lần lượt là trung điểm của AB, BC, CD, DA. Chứng minh rằng trong hai đoạn thẳng EG và HF có một đoạn thẳng có độ dài không lớn hơn a.

- ***Tìm cách giải***

Để chứng minh một trong hai đoạn thẳng EG và HF có độ dài không lớn hơn a, ta chứng minh tổng của hai đoạn này không lớn hơn $2a$. Khi đó một trong hai đoạn thẳng có độ dài không lớn hơn a.

- ***Trình bày lời giải***

Gọi M là trung điểm của BD.

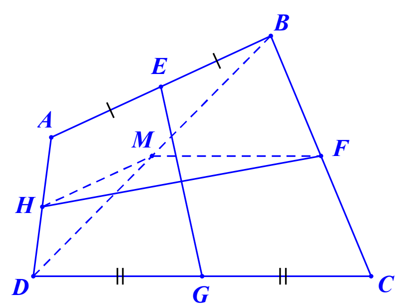

Xét ΔABD có HM là đường trung bình nên $HM = \dfrac{AB}{2}$.

Xét ΔBDC có MF là đường trung bình nên $MF = \dfrac{CD}{2}$.

Xét ba điểm M, H, F có $HF \le MH + MF = \dfrac{AB + CD}{2}$.

Chứng minh tương tự, ta được: $EG \le \dfrac{AD + BC}{2}$.

Vậy $HF + EG \le \dfrac{AB + CD + AD + BC}{2} = \dfrac{4a}{2} = 2a$.

Suy ra một trong hai đoạn thẳng HF, EG có độ dài không lớn hơn a.

Nhận xét: Phương pháp vẽ hình phụ trong ví dụ này vẫn là vẽ trung điểm của đoạn thẳng BD. Cũng có thể vẽ trung điểm của đoạn thẳng AC thay cho trung điểm của đoạn thẳng BD.

Bài 3. Cho tứ giác $ABCD$, đường chéo BD là đường trung trực của AC. Gọi M, N lần lượt là trung điểm của AD và AB. Vẽ $ME \perp BC$ và $NF \perp CD\left(E \in BC, F \in CD\right)$. Chứng minh rằng ba đường thẳng ME, NF và AC đồng quy.

- ***Lời giải***

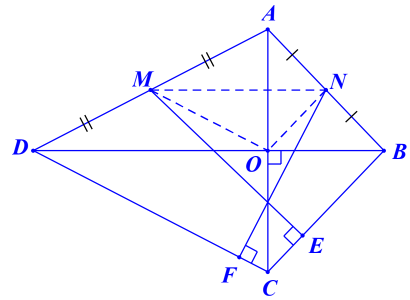

Gọi O là giao điểm của AC và BD.

Ta có: $AC \perp BD$ và $OA = OC$.

Xét ΔABD có MN là đường trung bình

$\Rightarrow MN // BD$ và $OA \perp MN$ (vì $OA \perp BD$).

Xét ΔABC có ON là đường trung bình

$\Rightarrow ON // BC \Rightarrow ON \perp ME$ (vì $ME \perp BC$).

Xét ΔACD có OM là đường trung bình

$\Rightarrow OM // CD \Rightarrow OM \perp NF$ (vì $NF \perp CD$).

Xét ΔOMN có OA, ME, NF là ba đường cao nên chúng đồng quy.

Bài 4. Cho tam giác ABC. Trên cạnh AB lấy điểm D, trên cạnh AC lấy điểm E. Gọi M, N lần lượt là trung điểm của BE và CD. Đường thẳng MN cắt tia AB và AC lần lượt là tại P và Q. Hỏi hai điểm D và E phải có điều kiện gì để tam giác APQ cân tại A?

- ***Tìm cách giải***

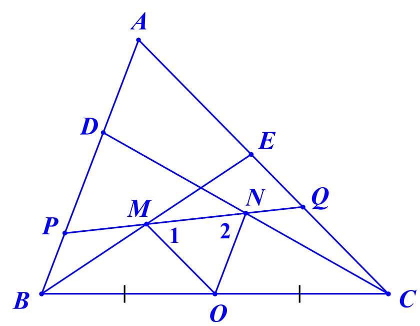

Gọi O là trung điểm của BC.

Xét ΔEBC có OM là đường trung bình

$\Rightarrow OM // CE$ và $OM = \dfrac{CE}{2}$.

Xét ΔDBC có ON là đường trung bình

$\Rightarrow ON // BD$ và $ON = \dfrac{BD}{2}$.

Ta có: $\widehat{M_1} = \widehat{AQP}, \widehat{N_1} = \widehat{APQ}$ (so le trong).

ΔAPQ cân tại

$A \Leftrightarrow \widehat{Q} = \widehat{P} \Leftrightarrow \widehat{N_1} = \widehat{M_1} \Leftrightarrow OM = ON \Leftrightarrow CE = BD$.

Bài 5. Cho tam giác ABC. Gọi Bx và Cy lần lượt là các đường chứa tia phân giác của các góc ngoài tại đỉnh B và C. Gọi H và K lần lượt là hình chiếu của A trên Bx và Cy.

a) Chứng minh rằng tứ giác $BCKH$ là hình thang;

b) Tam giác ABC phải có điều kiện gì để hình thang $BCKH$ là hình thang cân?

- ***Lời giải:***

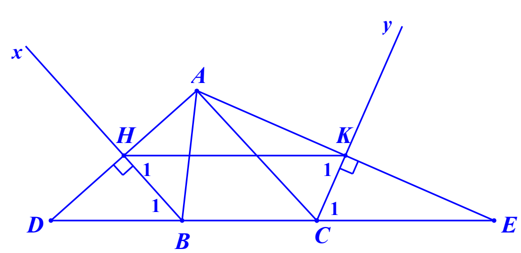

a) Gọi D và E thứ tự là giao điểm của AH và AK với đường thẳng BC.

ΔABD có BH vừa là đường phân giác, vừa là đường cao nên là tam giác cân $\Rightarrow HA = HD$.

Tương tự, ta có: $KA = KE$.

Xét ΔADE có HK là đường trung bình nên $HK // DE \Rightarrow HK // BC$.

Do đó tứ giác $BCKH$ là hình thang.

b) Ta có: $\widehat{H_1} = \widehat{B_1}; \widehat{K_1} = \widehat{C_1}$ (so le trong).

Hình thang $BCKH$ là hình thang cân $\Leftrightarrow \widehat{H_1} = \widehat{K_1} \Leftrightarrow \widehat{B_1} = \widehat{C_1}$

$\Leftrightarrow \widehat{ABD} = \widehat{ACE} \Leftrightarrow \widehat{ABC} = \widehat{ACB} \Leftrightarrow \Delta ABC$ cân tại A.

Bài 6. Cho tam giác ABC, trực tâm H. Gọi O là giao điểm của ba đường trung trực. Chứng minh rằng khoảng cách từ O đến BC bằng nửa độ dài AH.

- ***Lời giải:***

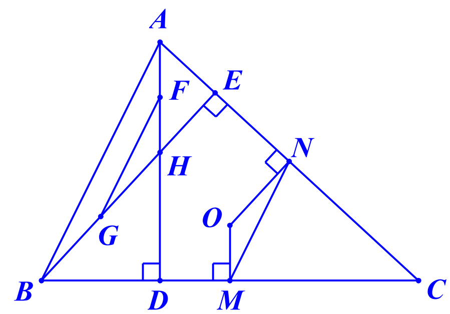

Gọi M và N lần lượt là trung điểm của BC và CA.

Gọi F và G lần lượt là trung điểm của AH và BH.

Ta có MN là đường trung bình của $\Delta ABC; FG$ là đường trung bình của ΔABH.

Suy ra $MN // AB$ và $MN = \frac{1}{2}AB$, FG // AB và $FG = \frac{1}{2}AB$.

Do đó $MN // FG$ và $MN = FG$. Dễ thấy $OM // AD, ON // BE$.

ΔOMN và ΔHFG có: $MN = FG; \widehat{OMN} = \widehat{HFG}; \widehat{ONM} = \widehat{HGF}$ (hai góc có cạnh tương ứng song[2]).

Vậy $\Delta OMN = \Delta HFG(\text{g.c.g}) \Rightarrow OM = HF = \frac{AH}{2}$.

Bài 7. Cho tam giác ABC cân tại A, đường cao AH và đường phân giác BD. Biết rằng $AH = \frac{1}{2}BD$, tính số đo các góc của tam giác ABC

- ***Lời giải***

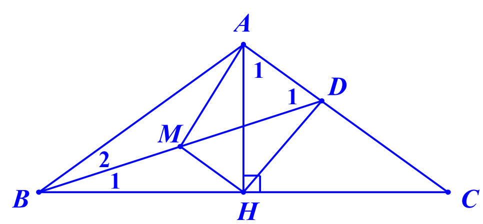

Gọi M là trung điểm của BD thì: $MD = \frac{1}{2}BD = AH$.

ΔABC cân tại A, AH là đường cao nên $HB = HC$.

Ta có HM là đường trung bình của $\Delta BCD \Rightarrow HM // AC$.

$\Rightarrow$ tứ giác ADHM là hình thang

Hình thang $HMAD$ có hai đường chéo bằng nhau nên là hình thang cân.

$\Delta ADH = \Delta DAM(c.c.c) \Rightarrow \widehat{A_1} = \widehat{D_1} \Leftrightarrow 90° - \widehat{C} = \widehat{B_1} + \widehat{C}$ (Vì $\widehat{D}_1$ là góc ngoài của ΔBDC) (1)

Ta đặt $\widehat{B} = \widehat{C} = x$ thì $(1) \Leftrightarrow 90° - x = \frac{x}{2} + x \Leftrightarrow x = 36°$

Vậy ΔABC có $\widehat{B} = \widehat{C} = 36°; \widehat{A} = 108°$.

Bài 8. Cho tam giác ABC vuông cân tại A. Lấy điểm D ở trong tam giác. Vẽ tam giác ADE vuông cân tại A sao cho D và E thuộc hai nửa mặt phẳng đối nhau bờ AC. Gọi M, N, P lần lượt là trung điểm của BC, CD và DE. Tính số đo các góc của tam giác MNP.

- ***Lời giải***

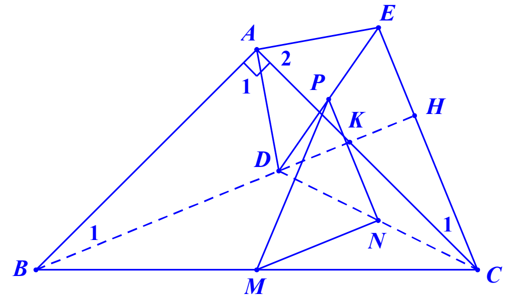

ΔABD và ΔACE có:
$AB = AC; \widehat{A_1} = \widehat{A_2}$ (cùng phụ với góc DAC);
$AD = AE$.
Do đó $\Delta ABD = \Delta ACE\,(c.g.c)$
$\Rightarrow BD = CE$ và $\widehat{B_1} = \widehat{C_1}$.
Gọi H và K lần lượt là giao điểm của đường thẳng BD với CE và CA.
Ta có: $\widehat{B_1} + \widehat{BKA} = 90^\circ \Rightarrow \widehat{C_1} + \widehat{CKH} = 90^\circ \Rightarrow \widehat{H} = 90^\circ$.
Xét ΔCBD có MN là đường trung bình $\Rightarrow MN // BD$ và $MN = \dfrac{1}{2}BD$
Xét ΔCED có NP là đường trung bình $\Rightarrow NP // \text{CE}$ và $NP = \dfrac{1}{2}CE$.
Vì $BD = CE$ nên $MN = NP$.
Ta có: $\widehat{MNP} = \widehat{H} = 90^\circ$ (hai góc có cạnh tương ứng song song).
Do đó ΔMNP vuông cân tại $N \Rightarrow \widehat{N} = 90^\circ; \widehat{M} = \widehat{P} = 45^\circ$

Bài 9. Cho hình thang cân $ABCD\,(AB//CD)$, O là giao điểm của hai đường chéo. Gọi G, E, F lần lượt là trung điểm của OA, OD và BC. Cho biết $\widehat{COD} = 60^\circ$, tính các góc của tam giác GEF.

- ***Lời giải***

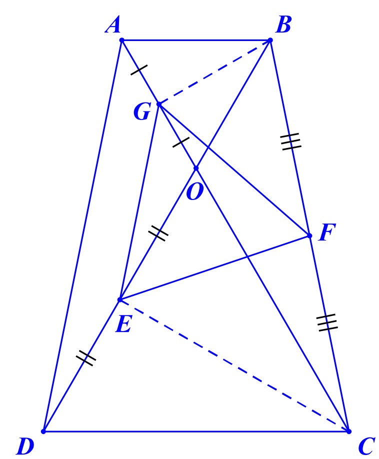

ΔADC và ΔBCD có $AD = BC, AC = BD, CD$ chung.
Do đó $\Delta ADC = \Delta BCD\,(c.c.c) \Rightarrow \widehat{ACD} = \widehat{BDC} \Rightarrow \Delta COD$ cân.
Mặt khác $\widehat{COD} = 60^\circ$ nên ΔCOD đều.
Ta có: $OE = ED$ nên CE là đường trung tuyến của tam giác đều, do đó CE cũng là đường cao.
Vậy $CE \perp BD$.
Xét ΔEBC vuông tại E có EF là đường trung tuyến ứng với cạnh huyền nên $EF = \dfrac{1}{2}BC$.

Chứng minh tương tự, ta có: $GF = \dfrac{1}{2}BC$.
Xét ΔAOD có EG là đường trung bình nên $EG = \dfrac{1}{2}AD \Rightarrow EG = \dfrac{1}{2}BC$ (vì $AD = BC$)
Vậy $EF = FG = EG\left(= \dfrac{1}{2}BC\right) \Rightarrow \Delta GEF$ đều $\Rightarrow \widehat{G} = \widehat{E} = \widehat{F} = 60^\circ$.

Bài 10. Cho tam giác ABC, góc A nhọn. Vẽ về phía ngoài của tam giác này các tam giác vuông cân ABM và CAN theo thứ tự có cạnh đáy là AB và AC. Gọi O là trung điểm của BC. Chứng minh rằng tam giác OMN là tam giác vuông cân.

- ***Lời giải***

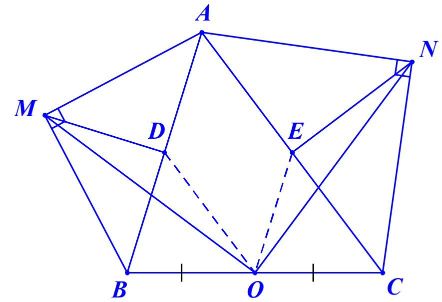

Gọi D và E thứ tự là trung điểm của AB và AC.

Ta có OD và OE là đường trung bình của ΔABC nên $OE // AD$ và $OE = AD$; $OD // AE$ và $OD = AE$.

$\widehat{BDO} = \widehat{BAC}; \widehat{CEO} = \widehat{BAC}$ (đồng vị).

Vì ΔMAB vuông cân tại M nên $MD \perp AB$ và ΔMAD vuông cân $\Rightarrow AD = MD$.

Tương tự, $NE \perp AC$ và ΔNEA vuông cân $\Rightarrow AE = NE$.

ΔOMD và ΔNOE có:

$MD = OE\left(= AD\right); \widehat{ODM} = \widehat{OEN}\left(= 90^\circ + \widehat{BAC}\right); OD = NE\left(= AE\right)$.

Vậy $\Delta OMD = \Delta NOE\left(c.g.c\right) \Rightarrow OM = ON$ và $\widehat{OMD} = \widehat{NOE}$.

Do đó $\widehat{MON} = \widehat{MOD} + \widehat{DOE} + \widehat{NOE} = \widehat{MOD} + \widehat{BDO} + \widehat{OMD} = 180^\circ - 90^\circ = 90^\circ$.

Vậy ΔMON vuông cân.

Bài 11. Tam giác $ABC, AB < AC$. Trên cạnh AB lấy điểm E, trên cạnh AC lấy điểm F sao cho $BE = CF$. Gọi M là trung điểm của EF. Chứng minh rằng khi E và F di động trên AB, AC thì trung điểm M của EF nằm trên một đường thẳng cố định.

- ***Lời giải***

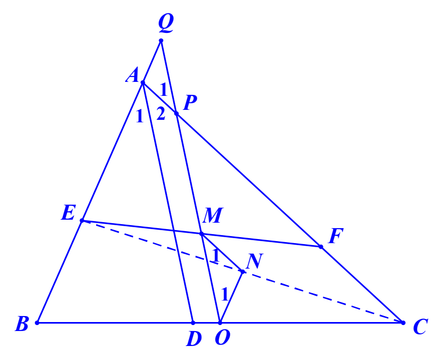

Vẽ đường phân giác AD thì AD là một đường thẳng cố định.

Gọi O là trung điểm của BC thì O là một điểm cố định.

Gọi P, Q lần lượt là giao điểm của đường thẳng OM với các đường thẳng AC và AB.

Xét ΔEBC có ON là đường trung bình

$\Rightarrow ON // BE$ và $ON = \frac{1}{2}BE$.

Xét ΔECF có MN là đường trung bình

$\Rightarrow MN // CF$ và $MN = \frac{1}{2}CF$.

Vì $BE = CF$ nên $ON = MN \Rightarrow \Delta OMN$ cân $\Rightarrow \widehat{M_1} = \widehat{O_1}$.

Ta có $\widehat{P_1} = \widehat{M_1}\left(= \widehat{P_2}\right); \widehat{Q} = \widehat{O_1} \Rightarrow \widehat{P_1} = \widehat{Q}$.

Xét ΔAPQ có $\widehat{BAC}$ là góc ngoài nên $\widehat{BAC} = \widehat{P_1} + \widehat{Q}$.

Mặt khác $\widehat{A_1} = \widehat{A_2}$ nên $\widehat{A_2} = \widehat{P_1} \Rightarrow OP // AD$.

Vậy M nằm trên một đường thẳng đi qua O và song song với AD. Đó là một đường thẳng cố định.

Bài 12. Cho đoạn thẳng AB và n điểm $O_1, O_2, ..., O_n$ không nằm giữa A và B sao cho $O_1A + O_2A + ... + O_nA = O_1B + O_2B + ... + O_nB = a$. Chứng minh rằng tồn tại một điểm M sao cho $O_1M + O_2M + ... + O_nM \le a$.

- **Lời giải**

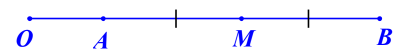

Gọi M là trung điểm của AB và O là một điểm tùy ý không nằm giữa A và B.

➢ Trường hợp O nằm trên tia đối của tia AB hay tia đối của tia BA

Ta chứng minh được $OM = \dfrac{OA+OB}{2}$. (1)

➢ Trường hợp O không thẳng hàng với A và B

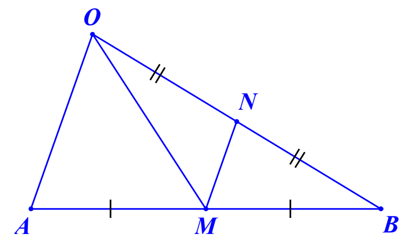

Gọi N là trung điểm của OB, khi đó MN là đường trung bình của ΔOAB, $MN = \dfrac{OA}{2}$.

Xét ΔOMN, ta có: $OM < MN + ON \Rightarrow OM < \dfrac{OA+OB}{2}$. (2)

Từ (1) và (2) suy ra: $OM \le \dfrac{OA+OB}{2}$. $(*)$

Áp dụng hệ thức $(*)$ đối với n điểm $O_1, O_2, \ldots, O_n$ ta có:

$O_1M \le \dfrac{O_1A+O_1B}{2}; O_2M \le \dfrac{O_2A+O_2B}{2}; \ldots; O_nM \le \dfrac{O_nA+O_nB}{2}$.

Cộng từng vế các bất đẳng thức trên ta được:

$O_1M + O_2M + \ldots O_nM \le \dfrac{O_1A+O_1B}{2} + \dfrac{O_2A+O_2B}{2} + \ldots + \dfrac{O_nA+O_nB}{2}$

$= \dfrac{O_1A+O_2A+\ldots+O_nA}{2} + \dfrac{O_1B+O_2B+\ldots+O_nB}{2} = \dfrac{a}{2} + \dfrac{a}{2} = a$.

Như vậy điểm cần tìm chính là trung điểm M của AB.

Bài 13. Cho tam giác $ABC, \widehat{C} \le \widehat{B} \le \widehat{A}$. Biết trung điểm của ba đường cao thẳng hàng. Chứng minh rằng tam giác ABC vuông tại A.

- **Lời giải**

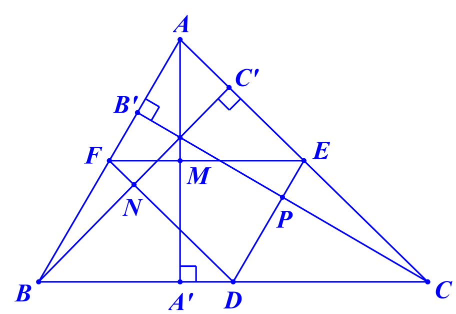

Vì AA', BB', CC' là ba đường cao của ΔABC. Gọi M, N, P là trung điểm của các đường cao đó. Gọi D, E, F thứ tự là trung điểm của BC, CA và AB.

Ta có: EF, FD, DE là các đường trung bình của ΔABC

$\Rightarrow EF // BC, FD // CA, DE // AB$.

Vì M là trung điểm của AA' nên $M \in FE$.

Vì N là trung điểm của BB' nên $N \in FD$. Vì P là trung điểm của CC' nên $P \in DE$.

Theo đề bài ra, ba điểm M, N, P thẳng hàng nên các điểm này chỉ có thể nằm trên một trong các cạnh DE, DF hoặc EF của ΔDEF.

➢ Nếu ba điểm M, N, P cùng nằm trên DE thì N trùng với D, M trùng với E, khi đó ΔABC vuông tại C, trái với giả thiết góc C là góc nhỏ nhất của ΔABC

➢ Nếu ba điểm M, N, P cùng nằm trên DF thì cũng lập luận như trên, ΔABC vuông tại B, trái với giả thiết $\widehat{B} \le \widehat{A}$.

➢ Vậy ba điểm M, N, P cùng nằm trên EF.

Lập luận tương tự như trên ta được ΔABC vuông tại A

Dạng 2. Bài tập về đường trung bình của hình thang

Bài 1. Cho tam giác ABC, $BC = 6\,cm$. Trên cạnh AB lấy điểm D sao cho $AD = \frac{1}{3}AB$. Vẽ $DE // BC\,(E \in AC)$. Tính độ dài DE.

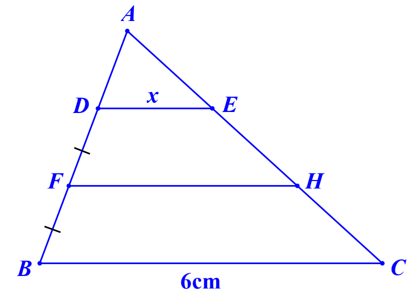

- ***Tìm cách giải***

Vì $AD = \frac{1}{2}DB$ nên ta vẽ trung điểm F của DB. Từ F vẽ một đường thẳng song song với BC thì DE chính là đường trung bình của một tam giác. Từ đó sẽ tính được độ dài của nó.

- ***Trình bày lời giải***

Gọi F là trung điểm của DB. Khi đó: $AD = DF = FB$.
Vẽ $FH // BC\,(H \in AC)$.
Xét ΔAFH có $DE // FH$ và $AD = DF$ nên $AE = EH$.
Xét hình thang $DECB$ có $FH // BC$ và $DF = FB$ nên $EH = HC$.
Ta đặt $DE = x$.
Ta có DE là đường trung bình của $\Delta AFH \Rightarrow DE = \frac{1}{2}FH \Rightarrow FH = 2x$.
Ta có FH là đường trung bình của hình thang $DECB$
$\Rightarrow FH = \frac{DE + BC}{2} \Rightarrow 2x = \frac{x+6}{2} \Rightarrow x = 2(cm)$. Vậy $DE = 2cm$.

Nhận xét: Phương pháp vẽ hình phụ trong ví dụ này là ngoài việc vẽ trung điểm của một đoạn thẳng ta còn thêm đường thẳng song song với một cạnh của tam giác.

Bài 2. Cho hình thang $ABCD$, AB là đáy nhỏ. Gọi M, N, P, Q lần lượt là trung điểm của AD, BC, BD và AC.

a) Chứng minh rằng bốn điểm M, N, P, Q thẳng hàng;

b) Chứng minh $PQ // CD$ và $PQ = \frac{CD - AB}{2}$;

c) Hình thang $ABCD$ phải có điều kiện gì để $MP = PQ = QN$

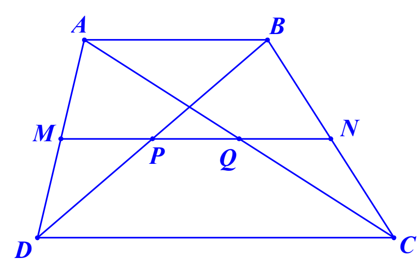

- ***Tìm cách giải***

Trong hình vẽ có nhiều đường thẳng cùng đi qua một điểm và cùng song song với một đường thẳng nên có thể vận dụng tiên đề Ơ-clit để chứng minh thẳng hàng.

- ***Trình bày lời giải***

a) Xét ΔABD có MP là đường trung bình
$\Rightarrow MP // AB \Rightarrow MP // CD$.
Xét ΔADC có MQ là đường trung bình $\Rightarrow MQ // CD$.
Xét hình thang $ABCD$ có MN là đường trung bình $\Rightarrow MN // CD$.
Qua điểm M có các đường thẳng MP, MQ, MN cùng song song với CD nên các đường thẳng này trùng nhau, suy ra bốn điểm M, N, P, Q thẳng hàng.

b) Ta có: $MN // CD$ nên $PQ // CD;\ PQ = MQ - MP = \frac{CD}{2} - \frac{AB}{2} = \frac{CD - AB}{2}$.

c) Ta có: $MP = NQ = \frac{AB}{2}.MP = PQ \Leftrightarrow \frac{AB}{2} = \frac{CD - AB}{2}$

$\Leftrightarrow AB = CD - AB \Leftrightarrow 2AB = CD$ (đáy lớn gấp đôi đáy nhỏ).

Nhận xét: Đường trung bình MN của hình thang và đoạn thẳng PQ nối trung điểm hai đường chéo có tính chất giống nhau là cùng song song với hai đáy, có tính chất khác nhau là MN bằng nửa tổng hai đáy còn PQ bằng nửa hiệu hai đáy.

Bài 3. Cho hình thang cân $ABCD\left(AB<CD\right)$. Vẽ $AH\perp CD$. Chứng minh rằng:

a) HD bằng đoạn thẳng nối trung điểm hai đường chéo;
b) HC bằng đường trung bình của hình thang.

- ***Lời giải***

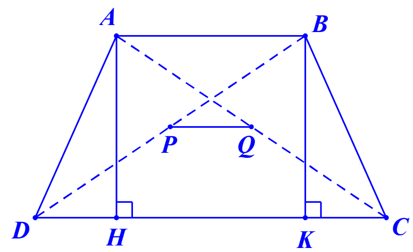

a) Vẽ $BK\perp CD$ ta được $AH//BK$ và $AB//HK\Rightarrow AB=HK$.
$\Delta ADH=\Delta BCK\Rightarrow HD=KC.$
Ta có: $HD+KC=CD-HK\Leftrightarrow 2HD=CD-AB$
$\Leftrightarrow HD=\dfrac{CD-AB}{2}.$
Theo bài 2 thì đoạn thẳng PQ nối trung điểm của hai đường chéo bằng nửa hiệu hai đáy. Vậy $HD=PQ$

b) Ta có: $HC=CD-HD=CD-\dfrac{CD-AB}{2}=\dfrac{CD+AB}{2}.$

Đường trung bình của hình thang bằng nửa tổng hai đáy. Do đó HC bằng độ dài đường trung bình của hình thang.

Bài 4. Cho tam giác ABC. Gọi M là trung điểm của AB. Trên tia đối của tia BC lấy điểm O sao cho $BO=\dfrac{1}{2}BC$. Đường thẳng OM cắt OC tại N. Chứng minh rằng: $AN=\dfrac{1}{4}AC$.

- ***Lời giải:***

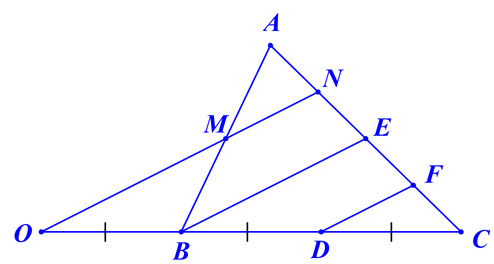

Gọi D là trung điểm của BC.
Vẽ $BE//ON, DF//ON\left(E,F\in AC\right)$.
Ta có: $OB=BD=DC=\dfrac{1}{2}BC.$

- Xét ΔABE có $MN//BE$ và $MA=MB$ nên $NA=NE$. $\quad(1)$
- Xét hình thang $ONFD$ có $BE//ON$ và $OB=BD$ nên $NE=EF$. $\quad(2)$
- Xét ΔCBE có $DF//BE$ và $BD=DC$ nên $EF=FC$. $\quad(3)$

Từ $(1),(2),(3)$ suy ra: $AN=NE=EF=FC$, do đó $AN=\dfrac{1}{4}AC.$

Bài 5. Cho tam giác ABC, cạnh BC cố định. Vẽ ra ngoài tam giác này các tam giác ABM vuông cân tại B, tam giác CAN vuông cân tại C. Chứng minh rằng khi A di động trên một nửa mặt phẳng bờ BC thì đường thẳng MN luôn đi qua một điểm cố định.

- ***Lời giải***

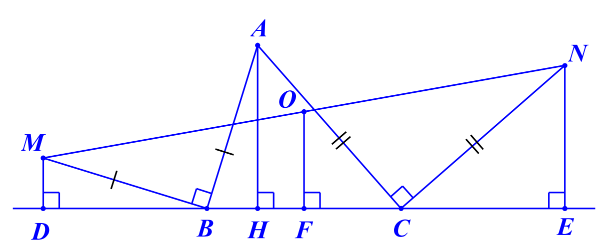

Gọi O là trung điểm của MN.
Vẽ $OF\perp BC; AH\perp BC; MD\perp BC$ và $NE\perp BC$.
Ta có: $OF//AH//MD//NE.$
$\Delta BMD=\Delta ABH$ (cạnh huyền – góc nhọn)
$\Rightarrow MD=BH$ và $BD=AH.$ $\quad(1)$

Tương tự, $\Delta CNE=\Delta ACH\Rightarrow NE=CH$ và $CE=AH.$ $\quad(2)$

Từ (1) và (2) suy ra $BD = CE(= AH)$.
Dễ thấy OF là đường trung bình của hình thang $MDEN$

$\Rightarrow OF = \dfrac{MD + NE}{2} = \dfrac{BH + CH}{2} = \dfrac{BC}{2}$ (không đổi).

Ta có: $FD = FE; BD = CE \Rightarrow FB = FC$.

Vậy O nằm trên đường trung trực của BC và cách BC một khoảng không đổi là $\dfrac{BC}{2}$.

Do đó O là một điểm cố định.
Suy ra MN đi qua một điểm cố định là điểm O.

Bài 6. Cho điểm M nằm giữa hai điểm A và B nhưng không là trung điểm của đoạn thẳng AB. Trên cùng một nửa mặt phẳng bờ AB vẽ các tam giác CAM và DBM cân tại C và D sao cho $\widehat{C} = \widehat{D}$. Gọi H và F lần lượt là trung điểm của AD và BC. Chứng minh rằng: $HF = \dfrac{1}{2}CD$.

- ***Tìm hướng giải***

Điều phải chứng minh là $HF = \dfrac{1}{2}CD$ gợi ý cho ta nghĩ đến định lí đường trung bình của tam giác. Ta vẽ đường trung bình EG của ΔMCD thì $EG = \dfrac{1}{2}CD$. Chỉ còn phải chứng minh $HF = EG$.

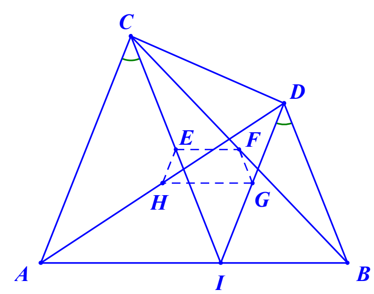

- ***Trình bày lời giải***

Gọi E là trung điểm của CM, G là trung điểm của DM. Khi đó EG là đường trung bình của $\Delta MCD \Rightarrow EG = \dfrac{1}{2}CD.$ (1)

ΔCAM và ΔDBM cân tại C và D mà $\widehat{C} = \widehat{D}$ nên các góc ở đáy của chúng bằng nhau:
$\widehat{CAM} = \widehat{CMA} = \widehat{DMB} = \widehat{DBM} \Rightarrow CA // DM$ và $CM // DB$ (vì có các cặp góc đồng vị bằng nhau).
Xét ΔCMB có EF là đường trung bình $\Rightarrow EF // MB$.
Xét ΔDAM có HG là đường trung bình $\Rightarrow HG // AM$.
Suy ra: $EF // HG$ (vì cùng song song với AB). Vậy tứ giác $EFGH$ là hình thang.
Xét hình thang $ACDM$ có EH là đoạn thẳng nối trung điểm hai đường chéo nên $EH // AC$.
Tương tự, xét hình thang $CDBM$ có: $FG // DB$.
Do đó $\widehat{EHG} = \widehat{CAM}, \widehat{FGH} = \widehat{DBM}$.
Mặt khác $\widehat{CAM} = \widehat{DBM}$ (chứng minh trên) nên $\widehat{EHG} = \widehat{FGH}$.
Vậy hình thang $EFGH$ là hình thang cân $\Rightarrow HF = EG.$ (2)

Từ (1) và (2) suy ra: $HF = \dfrac{1}{2}CD$.

Bài 7. Chứng minh rằng trong các tam giác có một góc bằng nhau, xen giữa hai cạnh có tổng bằng nhau thì tam giác cân có chu vi nhỏ nhất.

- ***Lời giải***

Vẽ ΔABC cân tại A. Trên cạnh AB lấy điểm M, trên tia đối của tia CA lấy điểm N sao cho $BM = CN$. Như vậy $AB + AC = AM + AN.$ (1)

Ta phải chứng minh chu vi ΔABC nhỏ hơn chu vi ΔAMN.
Muốn vậy ta phải chứng minh $BC < MN$.
Ta vẽ $MD // NE // BC$ ($D \in AC, E \in$ tia đối của tia BA).

Hình thang $MDCB$ là hình thang cân $\Rightarrow MB = DC$, mà $BM = CN$ và $DC = CN$

Xét hình thang cân $MDNE$ có $BC // NE$ và $DC = CN$ nên $MB = BE$.

Vậy BC là đường trung bình của hình thang $MDNE$.

Vẽ $MH \perp EN$ thì $HN = BC$ (xem bài 3.12).

Xét ΔMHN vuông tại H có $HN < MN \Rightarrow BC < MN$. $\quad (2)$

Từ (1) và (2) suy ra chu vi ΔABC nhỏ hơn chu vi ΔAMN.

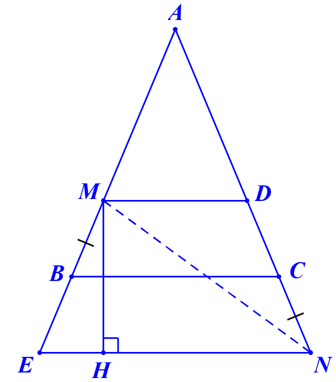

Chủ đề 3: HÌNH BÌNH HÀNH

Dạng 1. Bài tập vận dụng tính chất hình bình hành

Bài 1. Cho hình bình hành ACBD. Trên tia đối của tia AD lấy điểm M, trên tia đối của tia CB lấy điểm N sao cho $AM = CN$. Chứng minh rằng ba đường thẳng MN, AC, BD gặp nhau tại một điểm.

- ***Lời giải***

Tứ giác: AMCN có $AM // CN$ và $AM = CN$ nên là hình bình hành. Suy ra hai đường chéo MN và AC cắt nhau tại trung điểm O của AC

Mặt khác, ABCD là hình bình hành nên hai đường chéo BD và AC cắt nhau tại trung điểm O của AC.

Vậy các đường thẳng MN, BD và AC cùng đi qua trung điểm O của AC.

Nhận xét: Hai hình bình hành AMCD và ABCD có chung đường chéo AC thì các đường chéo của chúng đồng quy tại trung điểm của đường chéo chung.

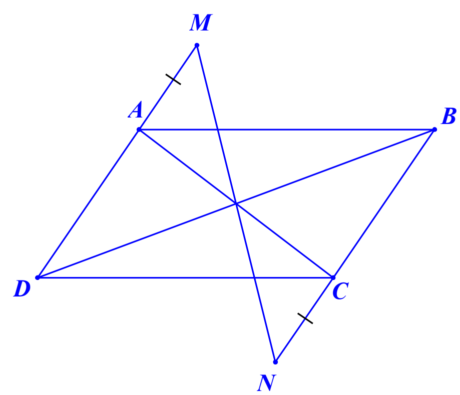

Bài 2. Cho hình bình hành ABCD. Vẽ ra phía ngoài của hình bình hành các tam giác đều ABM và AND. Chứng minh rằng tam giác CMN là tam giác đều.

- ***Lời giải***

Ta đặt: $\widehat{ABC} = \alpha$ thì $\widehat{ADC} = \alpha$; $\widehat{BAD} = 180^0 - \alpha$;

$\widehat{MAN} = 360^0 - \left(60^0 + 60^0 + 180^0 - \alpha\right) = 60^0 + \alpha$

ΔMAN và ΔCDN có:

$AM = DC(= AB)$; $\widehat{MAN} = \widehat{CDN}\left(= 60^0 + \alpha\right)$; $AN = DN$

Do đó: $\Delta MAN = \Delta CDN\left(c.g.c\right) \Rightarrow MN = CN.(1)$

Chứng minh tương tự, ta được:

$\Delta MAN = \Delta MBC\left(c.g.c\right) \Rightarrow MN = MC.(2)$

Từ (1) và (2) suy ra: $MN = CN = MC$. Vậy ΔCMN đều.

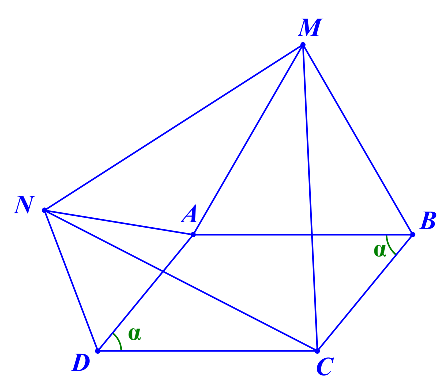

Nhận xét: Việc đặt $\widehat{ABC} = \alpha$ là một kỹ thuật giúp ta tính toán và so sánh góc được nhanh chóng, tiện lợi.

Bài 3. Chứng minh rằng nếu một tam giác có hai đường trung tuyến vuông góc với nhau thì tổng các bình phương của hai đường trung tuyến này bằng bình phương đường trung tuyến thứ ba.

- **Tìm cách giải**

Kết luận của bài toán gợi ý cho ta vận dụng định lý Py-ta-go. Muốn vậy phải vẽ đường phụ tạo ra một tam giác vuông có ba cạnh bằng ba đường trung tuyến.

- **Trình bày lời giải**

Giả sử tam giác ABC là tam giác có ha đường trung tuyến BD và CE vuông góc với nhau. Ta phải chứng minh $BD^2 + CE^2 = AF^2$ (AF là đường trung tuyến thứ ba).

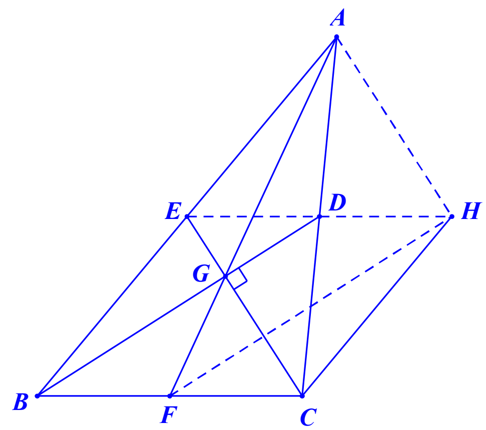

Trên tia ED lấy điểm K sao cho D là trung điểm của EK. Tứ giác AKCE có hai đường chéo cắt nhau tại trung điểm của mỗi đường nên là hình bình hành.

$\Rightarrow AK \,//\, CE$ và $AK = CE$.

Ta có: $DE \,//\, BC$ và $DE = \frac{1}{2}BC \Rightarrow DK \parallel BF$ và $DK = BF$.

Vậy tứ giác DKFB là hình bình hành $\Rightarrow KF \,//\, BD$ và $KF = BD$.

Mặt khác, $BD \perp CE$ nên $AK \perp KF$.

Do đó ΔKAF vuông tại $A \Rightarrow AK^2 + KF^2 = AF^2 \Rightarrow CE^2 + BD^2 = AF^2$.

Bài 4. Cho tam giác nhọn ABC. Vẽ ra phía ngoài của tam giác này các tam giác ABD và tam giác ACE vuông cân tại A. Gọi M là trung điểm của DE. Chứng minh rằng hai đường thẳng MA và BC vuông góc với nhau.

- ***Lời giải***

Vẽ hình bình hành DAEF. Khi đó AF đi qua M.

Gọi H là giao điểm của MA với BC.

Ta có: $EF = AD = AB$.

$\widehat{AEF} + \widehat{DAE} = 180^0$ mà $\widehat{BAC} + \widehat{DAE} = 180^0$ nên $\widehat{AEF} = \widehat{BAC}$

$\Delta AEF = \Delta CAB\ (g.c.g) \Rightarrow \widehat{A_1} = \widehat{C_1}$

Ta có: $\widehat{A_1} + \widehat{A_2} = 90^0 \Rightarrow \widehat{C_1} + \widehat{A_2} = 90^0 \Rightarrow \widehat{H} = 90^0$.

Do đó: $MA \perp BC$.

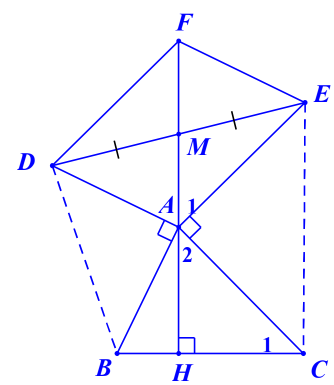

Bài 5. Cho hình bình hành ABCD. Vẽ ra ngoài hình bình hành các tam giác ABM vuông cân tại A, tam giác BCN vuông cân tại C. Chứng minh rằng tam giác DMN vuông cân.

- ***Lời giải***

Ta đặt $\widehat{ADC} = \alpha$ thì $\widehat{DAM} = 90^0 + \alpha$; $\widehat{NCD} = 90^0 + \alpha$.

ΔDAM và ΔNCD có:

$AM = CD (= AB)$; $\widehat{DAM} = \widehat{NCD} \left(= 90^0 + \alpha\right)$; $AD = CN\ (= BC)$

Do đó $\Delta DAM = \Delta NCD (c.g.c) \Rightarrow DM = DN$ (1) và $\widehat{DMA} = \widehat{NDC}$

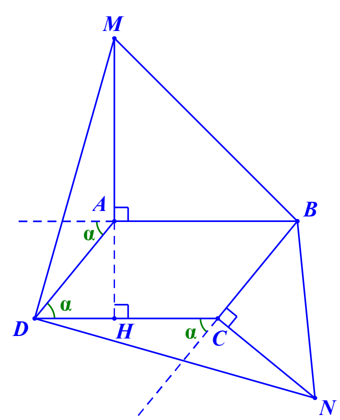

Kéo dài MA cắt CD tại H. Ta có:
$MA \perp AB \Rightarrow MH \perp CD$
Xét ΔMDH có $\widehat{DMA} + \widehat{ADM} + \alpha = 90^0 \Rightarrow \widehat{NDC} + \widehat{ADM} + \alpha = 90^0$
Hay $\widehat{MDN} = 90^0$ (2)
Từ (1) và (2) suy ra ΔDMN vuông cân tại D

Bài 6. Cho tam giác nhọn ABC có trực tâm H. Chứng minh rằng chu vi của tam giác ABC lớn hơn $\frac{3}{2}(HA + HB + HC)$.

- ***Lời giải***

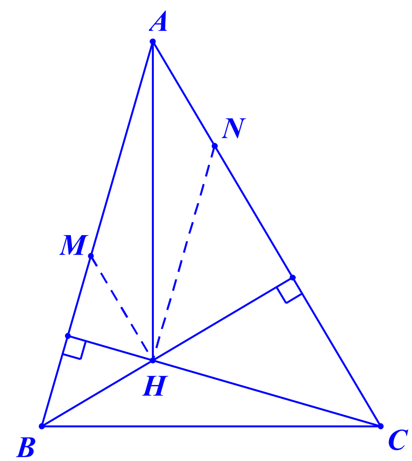

Vẽ $HM \parallel AC (M \in AB), HN \parallel AB (N \in AC)$.
Vì $CH \perp AB$ nên $CH \perp HN$. Vì $BH \perp AC$ nên $BH \perp HM$.
Xét ΔHBM vuông tại H có $BM > HB$. (1)
Xét ΔHCN vuông tại H có $CN > HC$. (2)
Xét hình bình hành ANHM có
$AM + AN = AM + MH > HA.$. (3)
Từ (1), (2), (3) suy ra:
$BM + CN + AM + AN > HB + HC + HA$
do đó $(MB + AM) + (CN + AN) > HA + HB + HC$
hay $AB + AC > HA + HB + HC.$
Chứng minh tương tự, ta được: $BC + BA > HA + HB + HC$
$CA + CB > HA + HB + HC.$
Cộng từng vế ba bất đẳng thức trên ta được:
$2(AB + BC + CA) > 3(HA + HB + HC)$
Do đó $AB + BC + CA > \frac{3}{2}(HA + HB + HC)$.

Bài 7. Cho hình thang cân $ABCD (AB \parallel CD)$ và một điểm O ở trong hình này. Chứng minh rằng có một tứ giác mà bốn cạnh lần lượt bằng OA, OB, OC, OD và bốn đỉnh nằm trên bốn cạnh của hình thang cân.

- ***Lời giải***

Qua O dựng một đường thẳng song song với BC cắt AB và CD lần lượt tại E và G. Qua O dựng một đường thẳng song song với CD cắt AD tại H.
Qua E dựng một đường thẳng song song với OC cắt BC tại F.
Khi đó tứ giác EFGH thỏa mãn đề bài.

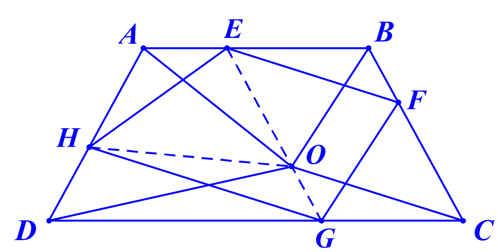

Thật vậy, các tứ giác AEOH, HOGD là những hình thang cân.
$\Rightarrow OA = EH; OD = HG.$ (1)
Tứ giác EFCO là hình bình hành $\Rightarrow OC = EF$ (2)
và $OE = CF$. Suy ra $OG = BF$
Vậy tứ giác OBFG là hình bình hành $\Rightarrow OB = GF.$(3)
Từ (1), (2), (3) suy ra tứ giác EFGH thỏa mãn đề bài.

Bài 8. Cho hình bình hành ABCD và đường thẳng xy không cắt các cạnh của hình bình hành. Qua các đỉnh A, B, C, D vẽ các đường thẳng vuông góc với xy, cắt xy lần lượt tại A', B', C', D'. Chứng minh rằng $AA' + CC' = BB' + DD'$.

- ***Lời giải***

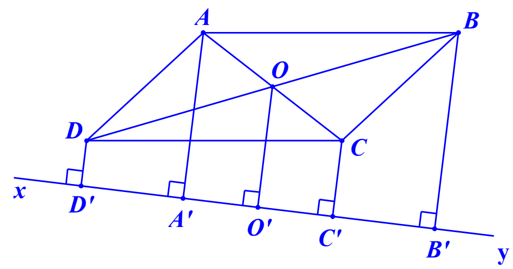

Gọi O là giao điểm của AC và BD. Vẽ $OO' \perp xy$.
Ta có: $AA' \parallel BB' \parallel CC' \parallel DD' \parallel OO'$.
Xét hình thang $AA'C'C$ có $OA = OC$ và $OO' \parallel AA'$ nên $O'A' = O'C'$.
Do đó OO' là đường trung bình của hình thang $AA'C'C \Rightarrow OO' = \dfrac{AA' + CC'}{2}$ hay $AA' + CC' = 2OO'$.
Xét hình thang $DD'B'B$, cũng chứng minh tương tự, ta có: $BB' + DD' = 2OO'$.
Từ đó suy ra: $AA' + CC' = BB' + DD'$.

Bài 9. Cho hình bình hành $ABCD(AD < AB)$. Vẽ ra ngoài hình bình hành tam giác ABM cân tại B và tam giác ADN cân tại D sao cho $\widehat{ABM} = \widehat{ADN}$

a) Chứng minh rằng $CM = CN$;
b) Trên AC lấy một điểm O. Hãy so sánh OM với ON.

- ***Lời giải***

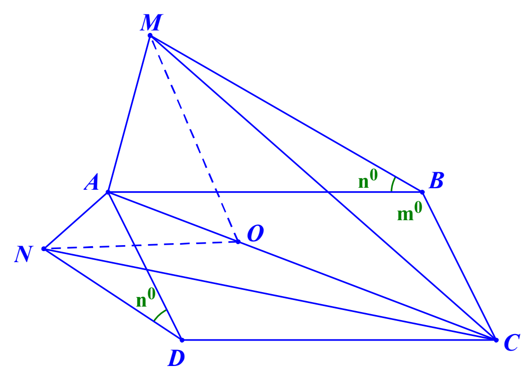

a) Vì ABCD là hình bình hành nên $\widehat{ABC} = \widehat{ADC}$.
Ta đặt $\widehat{ABC} = m^0, \widehat{ABM} = n^0$, khi đó
$\widehat{MBC} = \widehat{CDN} = m^0 + n^0$
ΔMBC và ΔCDN có:
$MB = CD(= AB); \widehat{MBC} = \widehat{CDN}$ (chứng minh trên);
$BC = DN(= AD)$. Vậy
$\Delta MBC = \Delta CDN(c.g.c) \Rightarrow CM = CN$

b) Các ΔABM và ΔAND là những tam giác cân có góc ở đỉnh bằng nhau mà $AB > AD$ nên $AM > AN$

Xét ΔACM và ΔCAN có $CM = CN$; CA chung và $AM > AN$ nên $\widehat{ACM} > \widehat{ACN}$

Xét ΔOCM và ΔOCN có $CM = CN$; CO chung và $\widehat{ACM} > \widehat{ACN}$ nên $OM > ON$

Bài 10. Cho tam giác ABC cân tại A, $AB < BC$. Trên tia AB có điểm D, trên tia CA có điểm E sao cho $AD = DE = EC = CB$. Tính các góc của tam giác ABC.

- ***Lời giải***

Vẽ hình bình hành BDEF thì $EF = BD(1); ED = FB$.
Ta có: $AD = CE; AB = AC \Rightarrow BD = EA.(2)$
Từ (1) và (2) suy ra $EF = EA$. Ta có: $\widehat{CEF} = \widehat{DAE}$ (so le trong); $\widehat{DEA} = \widehat{DAE}$ (hai góc ở đáy của tam giác cân). Suy ra $\widehat{CEF} = \widehat{DEA}$
$\Delta CEF = \Delta DEA($ c.g.c $) \Rightarrow CF = AD$

Từ đó suy ra: $BF = CF = BC \Rightarrow \Delta FBC$ đều. Ta đặt $\widehat{BAC} = m^0, \widehat{ADE} = n^0$.

Vẽ tia Fx là tia đối của tia FC. Vì $\widehat{CFE} = \widehat{DAE}$ nên $\widehat{EFx} = \widehat{BAC} = m^0$.

Ta có: $\widehat{BFx} = 120^0$ hay $m^0 + n^0 = 120^0$. (*)

Trong ΔCEF ta có $\widehat{ECF} = \widehat{D} = n^0$; $\widehat{CFE} = \widehat{CEF} = 60^0 + n^0$.

Do đó:

$n^0 + \left(60^0 + n^0\right) + \left(60 + n^0\right) = 180^0 \Rightarrow 3n^0 = 60^0 \Rightarrow n^0 = 20^0$

Từ (*) $\Rightarrow m^0 = 100^0$. Suy ra $\widehat{ABC} = \widehat{ACB} = 40^0$

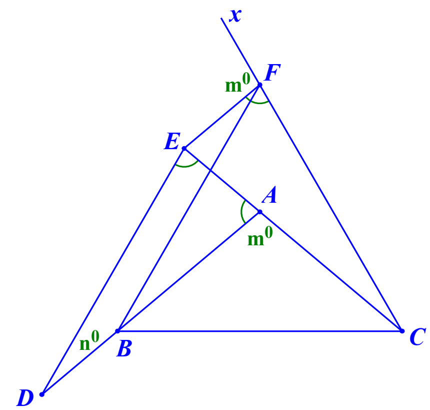

Dạng 2. Nhận biết hình bình hành

Bài 1. Chứng minh rằng trong một tứ giác, đoạn thẳng nối trung điểm hai đường chéo và các đoạn thẳng nối trung điểm của hai cặp cạnh đối diện gặp nhau tại một điểm (định lí Giéc-Gôn, nhà Toán học Pháp).

- ***Lời giải***

Gọi M, N, P, Q, E. F lần lượt là trung điểm của AB, BC, CD, DA, AC và BD. Ta phải chứng minh MP, NQ và EF cùng đi qua một điểm.

Xét ΔABC có MN là đường trung bình

$\Rightarrow MN \parallel AC$ và $MN = \dfrac{AC}{2}$.

Chứng minh tương tự, ta có:

$PQ \parallel AC$ và $PQ = \dfrac{AC}{2}$.

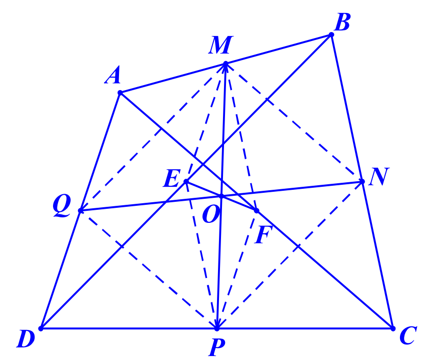

Suy ra $MN \parallel PQ$ và $MN = PQ$. Do đó tứ giác MNPQ là hình bình hành.

Chứng minh tương tự, ta được tứ giác MEPF là hình bình hành.

Hai hình bình hành MNPQ và MEPF có chung đường chéo MP nên các đường chéo MP, NQ và EF đồng quy tại trung điểm của mỗi đường.

Bài 2. Cho tứ giác ABCD. Gọi M, N lần lượt là trung điểm của AB và CD. Gọi E, F, G, H lần lượt là trung điểm của NA, NB, MC, MD. Chứng minh rằng ba đường thẳng MN, EF, GH đồng quy.

HD: Chứng minh tứ giác HEGF là hình bình hành từ đó suy ra MN, EF, GH đồng quy.

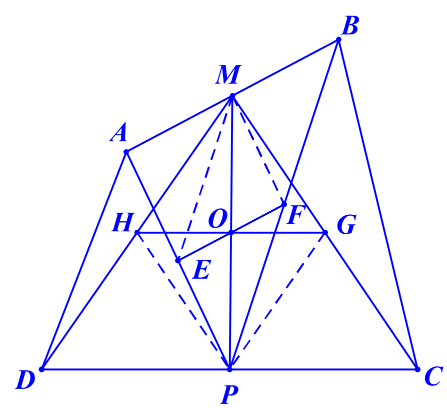

Bài 3. Cho đoạn thẳng PQ và một điểm A ở ngoài đường thẳng PQ. Vẽ hình hình hành ABCD có đường chéo $BD \,//\, PQ$ và $BD = PQ$. Chứng minh rằng mỗi đường thẳng BC và CD luôn đi qua một điểm cố định.

- ***Lời giải***

Qua A vẽ đường thẳng $xy\,//\,PQ$
Trên tia Ax lấy điểm M, trên tia Ay lấy điểm N sao cho $AM = AN = PQ$.
Như vậy các điểm M và N cố định.
Tứ giác AMBD có hai cạnh đối diện song song và bằng nhau nên là hình bình hành
$\Rightarrow BM\,//\,AD$
Mặt khác, $BC\,//\,AD$ nên ba điểm B, M, C thẳng hàng (tiên đề Ơ-clit)

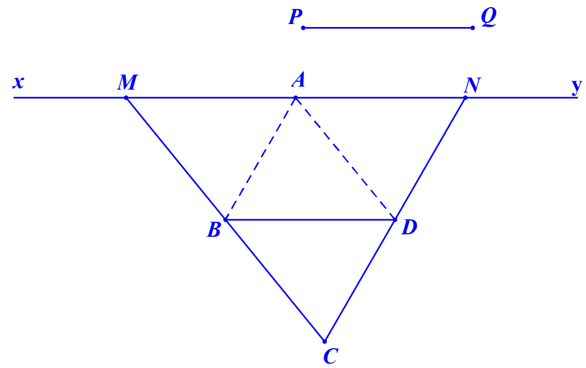

Do đó đường thẳng BC đi qua điểm cố định M.
Chứng minh tương tự, ta được đường thẳng CD đi qua điểm cố định N.

Bài 4. Trong tất cả các tứ giác với hai đường chéo có độ dài m và n cho trước và góc xen giữa hai đường chéo có độ lớn α cho trước hãy xác định tứ giác có chu vi nhỏ nhất.

- ***Lời giải***

Xét tứ giác ABCD có $AC = m, BD = n$ và $\widehat{BOC} = \alpha$
Vẽ hình bình hành ADBE và vẽ hình bình hành CAEF.
Khi đó: $EF = AC = m; CF = AE = BD = n;$
$\widehat{EAC} = \widehat{BOC} = \alpha$
Như vậy hình bình hành CAEF hoàn toàn được xác định, do đó hai đường chéo AF và CE không đổi.
Dễ thấy tứ giác BFCD là hình bình hành $\Rightarrow BF = CD$.
Chu vi tứ giác ABCD là:
$(AB + CD) + (BC + AD) = (AB + BF) + (BC + BE) \geq AF + CE.$

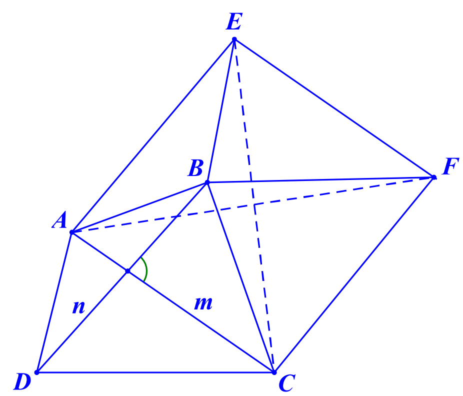

Dấu "=" xảy ra $\Leftrightarrow \begin{cases} A, B, C \text{ thẳng hàng} \\ C, B, E \text{ thẳng hàng} \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} AB\,//\,CD \\ AD\,//\,BC \end{cases} \Leftrightarrow ABCD$ là hình bình hành.
Vậy chu vi của tứ giác ABCD nhỏ nhất khi và chỉ khi ABCD là hình bình hành.

Dạng 3. *Dựng hình bình hành*

Bài 1. Cho trước hai điểm A và B thuộc hai nửa mặt phẳng đối nhau bờ là đường thẳng d. Một đoạn thẳng CD có dộ dài a cho trước nằm trên đường thẳng d. Hãy xác định vị trí của điểm C và D để tổng $AC + CD + DB$ nhỏ nhất.

- ***Lời giải***

Giả sử đã xác định được vị trí của C và $D \in d$ để tổng $AC + CD + DB$ nhỏ nhất. Vẽ hình bình hành $CDBB'$ (chú ý CD và BB' ngược chiều nhau).
Khi đó $BB' = CD = a$ (không đổi); $DB = CB'$.
Điểm B' cố định.
Ta có tổng $AC + CD + DB$ nhỏ nhất $\Leftrightarrow AC + DB$ nhỏ nhất (vì $CD = a$ không đổi).
$\Leftrightarrow AC + CB'$ nhỏ nhất $\Leftrightarrow A, C, B'$ thẳng hàng.

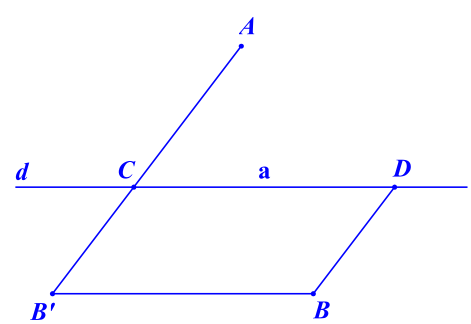

Từ đó ta xác định điểm $C \in d$ như sau:
- Qua B vẽ một đường thẳng song song với d, trên đó lấy B' sao cho $BB' = a$ (BB' ngược chiều với CD)
- Lấy giao điểm C của $B'A$ và d

- Lấy $D \in d$ sao cho $CD = a$ (CD và BB' ngược chiều)

Khi đó tổng $AC + CD + DB$ nhỏ nhất.

Bài 2. Hai điểm dân cư A và B ở hai bên một con sông có hai bờ d và d'. Chiều rộng con sông bằng a. Hãy tìm địa điểm bắc cầu sao cho quãng đường từ A sang B là ngắn nhất (cầu vuông góc với bờ sông).

- ***Lời giải***

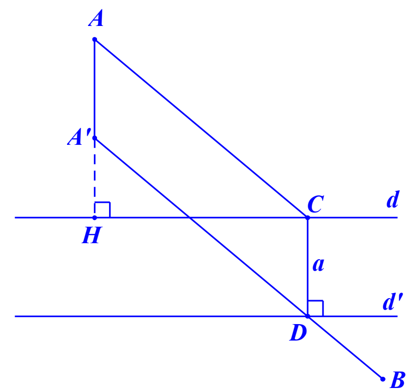

Giả sử đã xác định được vị trí CD của cầu $(C \in d; D \in d')$ sao cho tổng $AC + CD + DB$ nhỏ nhất.

Vẽ hình bình hành $ACDA'$.

Ta có: $AC = A'D, AA' = CD = a$ và $AA' \perp d$.

Khi đó A' là một điểm cố định.

Ta có tổng $AC + CD + DB$ nhỏ nhất

$\Leftrightarrow AC + DB$ nhỏ nhất (vì $CD = a$ không đổi)

$\Leftrightarrow A'D + DB$ nhỏ nhất $\Leftrightarrow A', D, B$ thẳng hàng.

Từ đó ta xác định vị trí CD của cầu như sau:

- Vẽ $AH \perp d$
- Trên tia AH lấy A' sao cho $AA' = a$
- Lấy giao điểm D của $A'B$ và d'.
- Vẽ $DC \perp d \,(C \in d)$.

Khi đó $AC + CD + DB$ nhỏ nhất.

CHỦ ĐỀ 3: HÌNH CHỮ NHẬT

Dạng 1. Bài tập vận dụng tính chất và dấu hiệu nhận biết hình chữ nhật

Bài 1. Cho hình chữ nhật $ABCD$. Trên đường chéo BD lấy một điểm M. Trên tia AM lấy điểm N sao cho M là trung điểm của AN. Gọi E và F lần lượt là hình chiếu của N trên đường thẳng BC và CD. Chứng minh rằng ba điểm M, E, F thẳng hàng.

- ***Tìm cách giải***

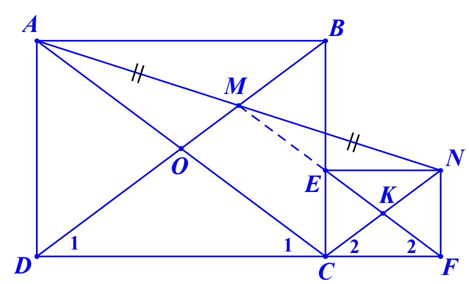

Xét ΔCAN, đường thẳng EF đi qua trung điểm của CN, muốn cho EF đi qua trung điểm M của AN ta cần chứng minh $EF \,//\, AC$.

- ***Trình bày lời giải***

Tứ giác $ENFC$ có ba góc vuông nên là hình chữ nhật.

Gọi O là giao điểm của AC và BD và K là giao điểm của EF và CN. Theo tính chất hình chữ nhật, ta có:

$OA = OB = OC = OD;$

$KC = KN = KE = FE.$

Xét ΔCAN có OM là đường trung bình nên $OM \,//\, CN$. Do đó $BD \,//\, CN.$

$\Delta OCD, \Delta KCF$ cân, suy ra $\widehat{D_1} = \widehat{C_1}, \widehat{C_2} = \widehat{F_2}.$

Mặt khác, $\widehat{D_1} = \widehat{C_2}$ (cặp góc đồng vị) nên $\widehat{C_1} = \widehat{F_2}$. Suy ra $AC \,//\, EF$.

Xét ΔCAN có đường thẳng EF đi qua trung điểm K của CN và $EF \,//\, AC$ nên EF đi qua trung điểm của AN, tức là đi qua M. Vậy ba điểm M, E, F thẳng hàng.

Bài 2. Cho tam giác ABC cân tại A. Từ một điểm trên đáy BC, vẽ đường thẳng vuông góc với BC cắt các đường thẳng AC, AB lần lượt tại M và N. Gọi H và K lần lượt là trung điểm của BC và MN. Chứng minh rằng tứ giác $AKDH$ là hình chữ nhật.

- ***Tìm cách giải***

Dễ thấy tứ giác $AKDH$ có hai góc vuông là $\widehat{H} = \widehat{D} = 90°$ nên chỉ cần chứng minh tứ giác này có một góc vuông nữa là thành hình chữ nhật.

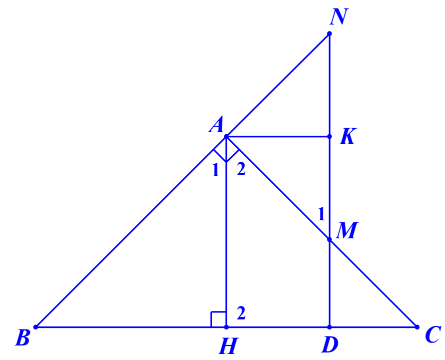

- ***Trình bày lời giải***

ΔABC cân tại A, AH là đường trung tuyến nên cũng là đường cao, đường phân giác.

Do đó: $\widehat{H_1} = 90°$ và $\widehat{A_1} = \widehat{A_2}$.

Ta có: $AH \parallel DN$ (vì cùng vuông góc với BC)

$\Rightarrow \widehat{N} = \widehat{A_1}$ (cặp góc đồng vị); $\widehat{M_1} = \widehat{A_2}$ (cặp góc so le trong).

Do đó $\widehat{N} = \widehat{M_1}$ (vì $\widehat{A_1} = \widehat{A_2}$).

Vậy ΔAMN cân tại A mà AK là đường trung tuyến nên AK cũng là đường cao, $\widehat{K} = 90°$.

Tứ giác $AKDH$ có $\widehat{K} = \widehat{H} = \widehat{D} = 90°$ nên nó là hình chữ nhật.

Bài 3. Cho tam giác ABC vuông cân tại A. Trên cạnh huyền BC lấy điểm D. Vẽ $DH \perp AB, DK \perp AC$. Biết $AB = a$, tính giá trị lớn nhất của tích $DH.DK$.

- ***Tìm cách giải***

Ta thấy $DH + DK = AB$ (không đổi). Dựa vào các hằng đẳng thức ta có thể tìm được mối quan hệ giữa tích $DH.DK$ với tổng $DH + DK$. Mối quan hệ này được biểu diễn như sau:

Ta có:

$(x-y)^2 \ge 0 \Leftrightarrow x^2 + y^2 \ge 2xy \Leftrightarrow x^2 + y^2 + 2xy \ge 4xy \Leftrightarrow (x+y)^2 \ge 4xy$

$\Leftrightarrow xy \le \dfrac{(x+y)^2}{4}$

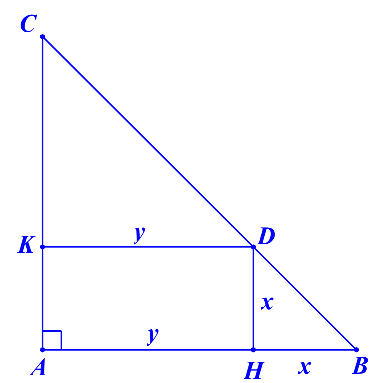

- ***Trình bày lời giải.***

Tứ giác $AHDK$ có ba góc vuông nên là hình chữ nhật.

Tam giác HBD có $\widehat{H} = 90°; \widehat{B} = 45°$ nên là tam giác vuông cân. Ta đặt: $DH = x, DK = y$ thì $HB = x, AH = y$ và $x + y = a$.

Ta có: $xy \le \dfrac{(x+y)^2}{4} = \dfrac{a^2}{4}$ (không đổi).

Dấu "=" xảy ra $\Leftrightarrow x = y \Leftrightarrow D$ là trung điểm của BC.

Vậy giá trị lớn nhất của tích $DH.DK$ là $\dfrac{a^2}{4}$ khi D là trung điểm của BC.

Bài 4. Cho hình thang $ABCD$, $\widehat{A} = \widehat{D} = 90°$. Trên cạnh AD có một điểm H mà $AH < DH$ và $\widehat{BHC} = 90°$. Chứng minh rằng trên cạnh AD còn một điểm K sao cho $\widehat{BKC} = 90°$.

- ***Tìm cách giải***

Giả sử đã chứng minh được $\widehat{BKC} = 90°$ thì ΔBHC và ΔBKC là hai tam giác vuông có chung cạnh huyền BC nên hai đường trung tuyến ứng với BC phải bằng nhau. Do đó cần chứng minh hai đường trung tuyến này bằng nhau.

- ***Trình bày lời giải***

Gọi M và N lần lượt là trung điểm của AD và BC. Khi đó MN là đường trung bình của hình thang $ABCD$, suy ra:

$MN \parallel AB \Rightarrow MN \perp AD$ (vì $AB \perp AD$)

Trên cạnh AD lấy điểm K sao cho $DK = AH \Rightarrow MK = MH$.

ΔNHK có NM vừa là đường cao, vừa là đường trung tuyến nên là tam giác cân $\Rightarrow KN = HN$.

Xét ΔHBC vuông tại H có $HN = \frac{1}{2}BC$ (tính chất đường trung tuyến ứng với cạnh huyền). Suy ra $KN = \frac{1}{2}BC$ (vì $KN = HN$).

Do đó ΔKBC vuông tại $K \Rightarrow \widehat{BKC} = 90°$.

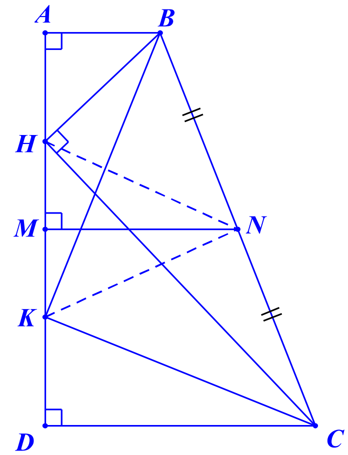

Bài 5. Cho đường thẳng xy. Một điểm A cố định nằm ngoài xy và một điểm B di động trên xy. Gọi O là trung điểm của AB. Hỏi điểm O di động trên đường nào?

- ***Lời giải***

Vẽ $AH \perp xy, OK \perp xy$.

Ta có: AH là một đoạn thẳng cố định. Xét ΔABH có $OK \parallel AH$ và $OA = OB$ nên $KH = KB$.

Vậy OK là đường trung bình suy ra:

$OK = \frac{1}{2}AH$ (không đổi).

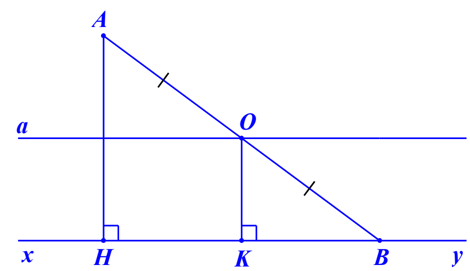

Điểm O cách đường thẳng xy cho trước một khoảng không đổi là $\frac{1}{2}AH$ nên điểm O di động trên đường thẳng $a \parallel xy$ và cách xy là $\frac{AH}{2}$ (đường thẳng a và điểm A cùng nằm trên một nửa mặt phẳng bờ xy).

Bài 6. Cho tam giác ABC vuông cân tại A, đường cao AD. Gọi M là một điểm bất kì trên cạnh BC. Vẽ $ME \perp AB, MF \perp AC$. Tính số đo các góc của tam giác DEF.

- ***Lời giải***

Tứ giác $AEMF$ có ba góc vuông nên là hình chữ nhật.

$\Rightarrow AE = MF$

Tam giác FMC vuông tại $F, \widehat{C} = 45°$ nên là tam giác vuông cân $\Rightarrow CF = MF$. Do đó $AE = CF$.

Tam giác ABC vuông cân, AD là đường cao nên đồng thời là đường trung tuyến, đường phân giác nên

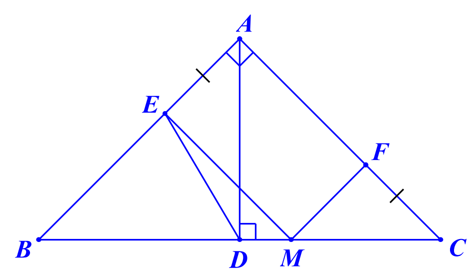

$AD = DC = \frac{1}{2}BC; \widehat{EAD} = \widehat{FCD} = 45°.$

$\Delta EDA = \Delta FDC\,(c.g.c) \Rightarrow DE = DF$ và $\widehat{EDA} = \widehat{FDC}$

Ta có: $\widehat{ADF} + \widehat{FDC} = 90° \Rightarrow \widehat{ADF} + \widehat{EDA} = 90°$ hay $\widehat{EDF} = 90°.$

Do đó ΔDEF vuông cân $\Rightarrow \widehat{E} = \widehat{F} = 45°; \widehat{EDF} = 90°.$

Bài 7. Cho hình bình hành $ABCD$. Biết $AD = \frac{1}{2}AC$ và $\widehat{BAC} = \frac{1}{2}\widehat{DAC}$. Chứng minh rằng hình bình hành $ABCD$ là hình chữ nhật.

- ***Lời giải***

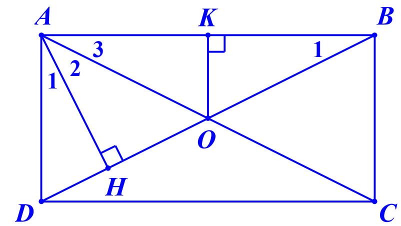

Gọi O là giao điểm của AC và BD, ta có $OA = OC$

Vì $AD = \frac{1}{2}AC$ nên $AD = AO$

Vẽ $AH \perp OD, OK \perp AB.$

Xét ΔAOD cân tại A, AH là đường cao $\Rightarrow AH$ cũng là đường trung tuyến, cũng là đường phân giác.

Do đó $HO = HD$ và $\widehat{A_1} = \widehat{A_2}$.

Vì $\widehat{BAC} = \frac{1}{2}\widehat{DAC}$ nên $\widehat{A_3} = \widehat{A_2} = \widehat{A_1}$.

$\Delta AOK = \Delta AOH$ (cạnh huyền, góc nhọn)

$\Rightarrow OK = OH = \frac{1}{2}OD \Rightarrow OK = \frac{1}{2}OB \Rightarrow \widehat{B_1} = 30°.$

Xét ΔABH vuông tại H có $\widehat{B_1} = 30°$ nên $\widehat{HAB} = 60°$ suy ra $\widehat{DAB} = 90°$.

Hình bình hành $ABCD$ có một góc vuông nên là hình chữ nhật.

Bài 8. Cho hình chữ nhật $ABCD, AB = 8, BC = 6$. Điểm M nằm trong hình chữ nhật. Tìm giá trị nhỏ nhất của tổng: $S = MA^2 + MB^2 + MC^2 + MD^2$.

- ***Lời giải***

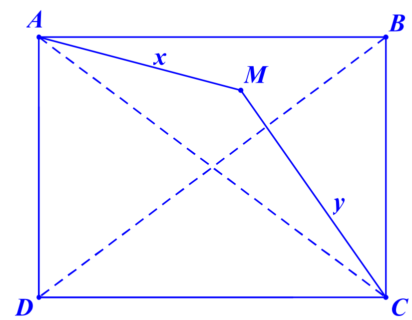

$ABCD$ là hình chữ nhật nên $AC = BD = \sqrt{8^2 + 6^2} = 10$.

Ta đặt $MA = x, MC = y$.

Xét ba điểm M, A, C ta có: $MA + MC \ge AC$

do đó $x + y \ge 10 \Rightarrow (x+y)^2 \ge 100$ hay $x^2 + y^2 + 2xy \ge 100.$ (1)

Mặt khác, $(x-y)^2 \ge 0$ hay $x^2 + y^2 - 2xy \ge 0.$ (2)

Từ (1) và (2) suy ra $2(x^2 + y^2) \ge 100 \Rightarrow x^2 + y^2 \ge 50.$

Dấu "=" xảy ra $\Leftrightarrow M$ nằm giữa A và C và $MA = MC \Leftrightarrow M$ là trung điểm của AC.

Chứng minh tương tự, ta được: $MB^2 + MD^2 \ge 50$ dấu "=" xảy ra $\Leftrightarrow M$ là trung điểm của BD.

Vậy $MA^2 + MC^2 + MB^2 + MD^2 \ge 100.$

Do đó giá trị nhỏ nhất của tổng S là 100 khi M là giao điểm của hai đường chéo AC và BD.

Bài 9. Cho tam giác ABC vuông tại A. Gọi O là một giao điểm bất kì trong tam giác. Vẽ $OD \perp AB, OE \perp BC$ và $OF \perp CA$. Tìm giá trị nhỏ nhất của tổng: $S = OD^2 + OE^2 + OF^2$

- ***Lời giải***

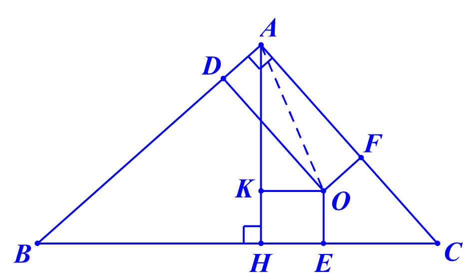

Vẽ $AH \perp BC, OK \perp AH$..

Tứ giác $ADOF$ và $KOEH$ là hình chữ nhật nên

$OF = AD$ và $OE = KH$.

Xét ΔAOD vuông tại D, ta có

$OD^2 + AD^2 = OA^2 \ge AK^2$.

Do đó

$OD^2 + OF^2 + OE^2 = OD^2 + AD^2 + OE^2 \ge AK^2 + KH^2$

$\ge \frac{(AK + KH)^2}{2} = \frac{AH^2}{2}$ (không đổi)

Dấu "=" xảy ra $\Leftrightarrow O$ nằm giữa A và H và $AK = KH \Leftrightarrow O$ là trung điểm của AH

Vậy giá trị nhỏ nhất của tổng S là $\frac{AH^2}{2}$ khi O là trung điểm của AH.

Bài 10. Cho hình chữ nhật $ABCD$, đường chéo $AC = d$. Trên các cạnh AB, BC, CD và DA lần lượt lấy các điểm M, N, P, Q. Tính giá trị nhỏ nhất của tổng: $S = MN^2 + NP^2 + PQ^2 + QM^2$

- ***Lời giải***

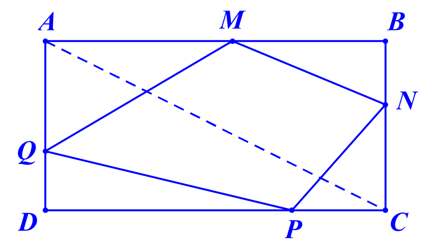

Tứ giác $ABCD$ là hình chữ nhật nên
$\widehat{A} = \widehat{B} = \widehat{C} = \widehat{D} = 90°$.
Áp dụng định lí Py-ta-go, ta có:
$MN^2 = BM^2 + BN^2; NP^2 = CN^2 + CP^2;$
$PQ^2 = DP^2 + DQ^2; QM^2 = AQ^2 + AM^2.$
Do đó: $S = MN^2 + NP^2 + PQ^2 + QM^2$
$= \left(AM^2 + BM^2\right) + \left(BN^2 + CN^2\right) + \left(CP^2 + DP^2\right) + \left(DQ^2 + AQ^2\right)$

Vận dụng bất đẳng thức $a^2 + b^2 \geq \frac{(a+b)^2}{2}$ (dấu "=" xảy ra khi $a = b$), ta được:

$$S \geq \frac{(AM + BM)^2}{2} + \frac{(BN + CN)^2}{2} + \frac{(CP + DP)^2}{2} + \frac{(DQ + AQ)^2}{2}$$

$$= \frac{AB^2}{2} + \frac{BC^2}{2} + \frac{CD^2}{2} + \frac{AD^2}{2} = \frac{2\left(AB^2 + BC^2\right)}{2} = AC^2 = d^2.$$

Vậy giá trị nhỏ nhất của tổng S là d^2 khi M, N, P, Q lần lượt là trung điểm của các cạnh hình chữ nhật.

Bài 11. Cho tam giác đều ABC cạnh a. Trên các cạnh AB, AC lần lượt lấy các điểm D và E sao cho $AD = CE$. Tìm giá trị nhỏ nhất của độ dài DE.

- ***Lời giải***

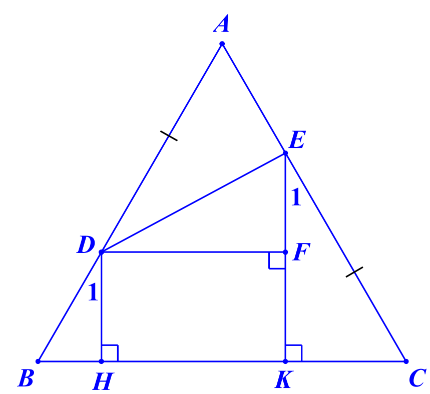

Vẽ $DH \perp BC, EK \perp BC$ và $DF \perp EK$
Tứ giác $DFKH$ có 3 góc vuông nên là hình chữ nhật.
Suy ra $DF = HK$.
ΔHBD vuông tại H có $\widehat{B} = 60°$ nên
$\widehat{D_1} = 30° \Rightarrow BH = \frac{1}{2}BD.$
ΔKCE vuông tại K có $\widehat{C} = 60°$ nên
$\widehat{E_1} = 30° \Rightarrow CK = \frac{1}{2}CE = \frac{1}{2}AD.$

Ta có: $DE \geq DF = HK = BC - (BH + KC) = BC - \left(\frac{1}{2}BD + \frac{1}{2}AD\right) = BC - \frac{1}{2}AB = \frac{a}{2}.$

Vậy giá trị nhỏ nhất của DE là $\frac{a}{2}$ khi D và E lần lượt là trung điểm của AB và AC.

Dạng 2. *Tính chất đường trung tuyến của tam giác vuông*

Bài 1. Cho tam giác ABC vuông tại A. Trên cạnh huyền BC lấy một điểm M. Vẽ $MD \perp AB, ME \perp AC$ và $AH \perp BC$. Tính số đo của góc DHE.

- ***Lời giải***

Tứ giác $ADME$ có ba góc vuông nên là hình chữ nhật nên $AM = DE$.
Gọi O là giao điểm của AM và DE, ta có:

$OA = OM = OD = OE.$

Xét ΔAHM vuông tại H, ta có: $HO = \frac{1}{2}AM$

$\Rightarrow HO = \frac{1}{2}DE.$

Xét ΔHDE có HO là đường trung tuyến ứng với cạnh DE mà $HO = \frac{1}{2}DE$ nên ΔHDE vuông tại $H \Rightarrow \widehat{DHE} = 90°.$

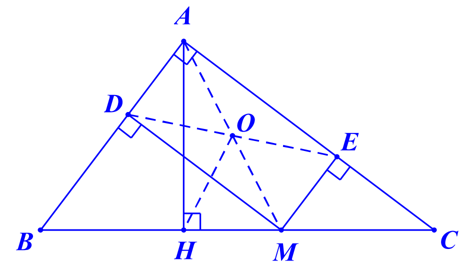

Bài 2. Cho tam giác ABC vuông tại A, đường cao AH, đường trung tuyến AD. Vẽ $HE \perp AB, HF \perp AC$. Gọi M và N lần lượt là trung điểm của HB và HC.

a) Chứng minh rằng $EM // FN // AD$;

b) Tam giác ABC phải có thêm điều kiện gì thì ba đường thẳng $EM, FN.AD$ là ba đường thẳng song song cách đều.

- ***Lời giải***

a) Tứ giác $AFHE$ có ba góc vuông nên là hình chữ nhật $\Rightarrow OA = OF = OH = OE.$

Xét ΔABC vuông tại A có AD là đường trung tuyến nên $AD = DB = DC.$

ΔDAC cân $\Rightarrow \widehat{A_1} = \widehat{C}.$

Mặt khác, $\widehat{C} = \widehat{A_2}$ (cùng phụ với $\widehat{B}$);

$\widehat{A_2} = \widehat{E_1}$ (hai góc ở đáy của tam giác cân)

Suy ra $\widehat{A_1} = \widehat{E_1}.$

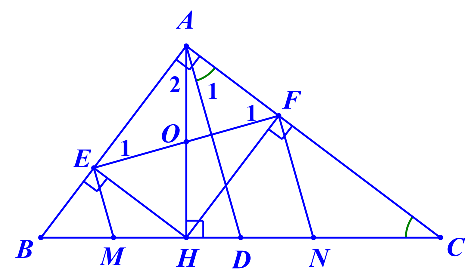

Gọi K là giao điểm của AD và EF.

Xét ΔAEF vuông tại A có $\widehat{E_1} + \widehat{F_1} = 90° \Rightarrow \widehat{A_1} + \widehat{F_1} = 90° \Rightarrow \widehat{K} = 90°$.

Do đó: $AD \perp EF$, (1)

Ta có: $\Delta OEM = \Delta OHM\,(c.c.c) \Rightarrow \widehat{OEM} = \widehat{OHM} = 90° \Rightarrow EM \perp EF$. (2)

Chứng minh tương tự, ta được: $FN \perp EF$. (3)

Từ (1), (2), (3) suy ra: $EM // FN // AD$ (vì cùng vuông góc với EF).

b) Ba đường thẳng EM, FN và AD là ba đường thẳng song song cách đều

$\Leftrightarrow KF = KE \Leftrightarrow K \equiv O \Leftrightarrow AD \equiv AH \Leftrightarrow \Delta ABC$ vuông cân.

Bài 3. Cho tam giác ABC vuông tại $A\,(AB < AC)$, đường cao AH. Trên cạnh AC lấy điểm D sao cho $AD = AB$. Gọi M là trung điểm của BD. Chứng minh rằng tia HM là tia phân giác của góc AHC.

- ***Lời giải***

Vẽ $DE \perp BC, DF \perp AH$.

ΔHAB và ΔFDA có: $\widehat{H} = \widehat{F} = 90°$; $AB = AD$;

$\widehat{HAB} = \widehat{FDA}$ (cùng phụ với $\widehat{FAD}$).

Do đó $\Delta HAB = \Delta FDA$ (cạnh huyền-góc nhọn)

$\Rightarrow AH = FD.$ (1)

Tứ giác $FDEH$ có ba góc vuông nên là hình chữ nhật

$\Rightarrow HE = FD.$ (2)

Từ (1) và (2) suy ra: $AH = HE.$

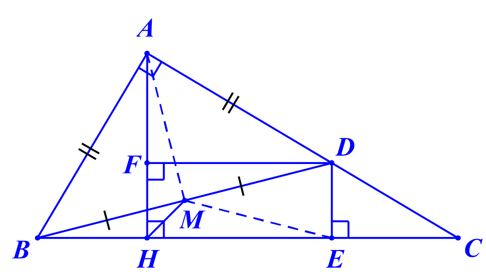

Ta có $AM = EM = \frac{1}{2}BD.$

$\Delta AHM = \Delta EHM\left(c.c.c\right) \Rightarrow \widehat{AHM} = \widehat{EHM}.$

Do đó tia HM là tia phân giác của góc AHC

Bài 4. Cho hình chữ nhật $ABCD, AB = 15, BC = 8$. Trên các cạnh AB, BC, CD, DA lần lượt lấy các điểm E, F, G, H. Tính giá trị nhỏ nhất của chu vi tứ giác $EFGH$.

- ***Lời giải***

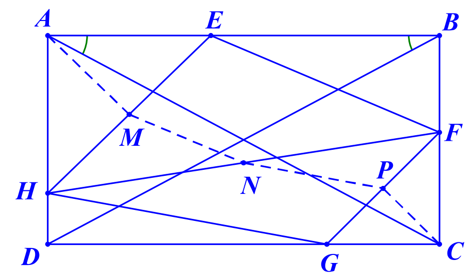

Gọi M, N, P lần lượt là trung điểm của HE, HF và FG

Theo tính chất đường trung bình của tam giác, tính chất đường trung tuyến ứng với cạnh huyền của tam giác vuông, ta có:

$EF = 2MN; FG = 2CP; GH = 2NP; HE = 2AM.$

Do đó chu vi của hình tứ giác $EFGH$ là:

$EF + FG + GH + HE = 2\left(AM + MN + NP + PC\right).$

Xét các điểm $A, M, \text{N}, \text{P}, \text{C}$, ta có:

$\text{AM} + \text{MN} + \text{NP} + \text{PC} \geq AC$ (không đổi).

$AC^2 = AB^2 + BC^2 = 15^2 + 8^2 = 289 \Rightarrow AC = 17.$

Vậy chu vi của tứ giác $EFGH \geq 2.17 = 34$ (dấu "=" xảy ra $\Leftrightarrow M, N, P$ nằm trên AC theo thứ tự đó $\Leftrightarrow EF \,//\, AC \,//\, HG$ và $HE \,//\, BD \,//\, FG$).

Do đó giá trị nhỏ nhất của chu vi tứ giác $EFGH$ là 34.

Dạng 3. *Đường thẳng song song với một đường thẳng cho trước*

Bài 1. Cho góc xOy có số đo bằng $30°$. Điểm A cố định trên tia Ox sao cho $OA = 2cm$. Lấy điểm B bất kì trên tia Oy. Trên tia đối của tia BA lấy điểm C sao cho $BC = 2BA$. Hỏi khi điểm B di động trên tia Oy thì điểm C di động trên đường nào?

- ***Lời giải***

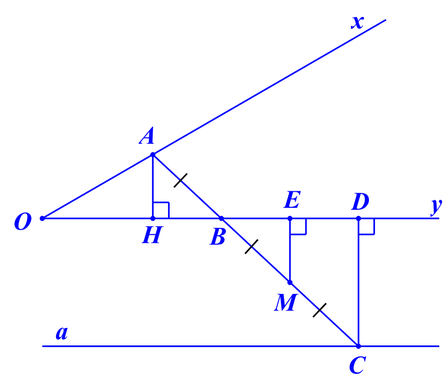

Gọi M là trung điểm của BC.

Vẽ $AH \perp Oy, MD \perp Oy$ và $CE \perp Oy.$

Xét ΔAOH vuông tại H, có $\widehat{O} = 30°$ nên

$AH = \frac{1}{2}OA = 1cm.$

$\Delta MDB = \Delta AHB \Rightarrow MD = AH = 1cm.$

Xét ΔBCE, dễ thấy MD là đường trung bình nên

$CE = 2MD = 2cm.$

Điểm C cách Oy một khoảng là $2cm$ nên C di động trên đường thẳng $a \,//\, Oy$ và cách Oy là $2cm$.

Bài 2. Cho góc xOy có số đo bằng $45°$. Điểm A cố định trên tia Ox sao cho $OA = 3\sqrt{2}cm$. Lấy điểm B bất kì trên tia Oy. Gọi G là trọng tâm của tam giác OAB. Hỏi khi điểm B di động trên tia Oy thì điểm G di động trên đường nào?

- ***Lời giải***

Gọi M là trung điểm của OB.

Khi đó $G \in AM$ và $AG = 2GM$.

Gọi N là trung điểm của AG, ta được $AN = NG = GM$.

Vẽ AD, NE, GF cùng vuông góc với Oy.

Ba đường thẳng AD, NE và GF là ba đường thẳng song song cách đều nên

$DE = EF = FM$.
Ta đặt $FG = x$ thì $EN = 2x$ và
$EN = \dfrac{FG + AD}{2}$. Do đó
$2x = \dfrac{x + AD}{2} \Rightarrow AD = 3x$.
Xét ΔDOA vuông cân tại $D \Rightarrow OA^2 = 2DA^2$.

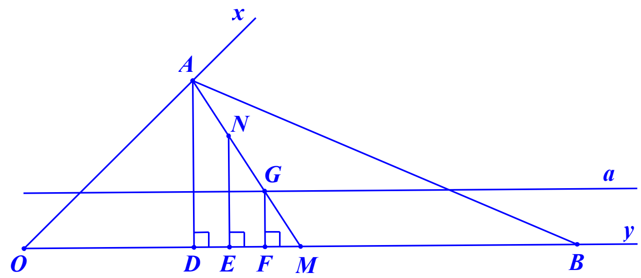

Do đó $2DA^2 = \left(3\sqrt{2}\right)^2 \Rightarrow DA = 3(cm) \Rightarrow FG = 1cm.$
Điểm G cách Oy một khoảng không đổi là $1cm$ nên điểm G di động trên đường thẳng $a \,//\, Oy$ và cách Oy là $1cm$.

Bài 3. Cho tam giác ABC cân tại A. Trên các cạnh AB và AC lần lượt lấy các điểm M và N sao cho $AM = CN$. Gọi O là trung điểm của MN. Hỏi điểm O di động trên đường nào?

- ***Lời giải***

Vẽ $ND \,//\, AB \left(D \in BC\right)$.
Ta có $\widehat{D_1} = \widehat{B}$ (cặp góc đồng vị) mà $\widehat{B} = \widehat{C}$
Nên $\widehat{D_1} = \widehat{C} \Rightarrow \Delta NDC$ cân. Do đó $ND = NC$
Mặt khác, $AM = NC$ nên $ND = AM$.
Suy ra tứ giác $ANDM$ là hình bình hành, trung điểm O của MN cũng là trung điểm O của AD.
Ta có điểm A và BC cố định, theo ví dụ 5, thì điểm O di động trên đường thẳng $a \,//\, BC$ và cách BC một khoảng $\dfrac{AH}{2}$ (AH là đường cao của ΔABC).

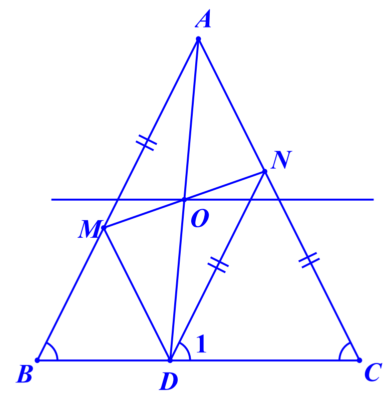

Bài 4. Bên trong hình chữ nhật kích thước 3×6 cho 10 điểm. Chứng minh rằng tồn tại hai điểm trong số 10 điểm đó có khoảng cách nhỏ hơn $2,3$.

- ***Lời giải***

Chia hình chữ nhật có kích thước 3×6 thành 9 hình chữ nhật nhỏ có kích thước 1×2. Có 10 điểm nằm trong 9 phần nên tồn tại hai điểm chẳng hạn A và B thuộc cùng một phần.
Dễ thấy $AB \le$ độ dài đường chéo của mỗi hình chữ nhật nhỏ, tức là $AB \le \sqrt{1^2 + 2^2} = \sqrt{5} < 2,3$

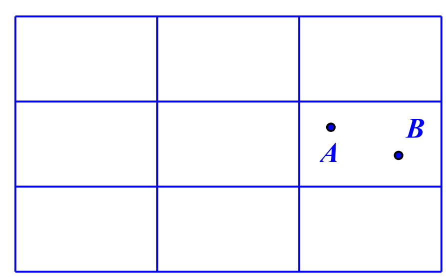

Bài 5. Bên trong hình chữ nhật có kích thước 3×6 cho 8 điểm. Chứng minh rằng tồn tại hai trong số 8 điểm đó có khoảng cách nhỏ hơn $2,3$.

- ***Lời giải***

Chia hình chữ nhật có kích thước 3×6 thành 7 phần như hình 5.24. Có 8 điểm nằm trong 7 phần nên tồn tại hai điểm chẳng hạn A và B thuộc cùng một phần.
Dễ thấy $AB \le \sqrt{1^2 + 2^2} = \sqrt{5} < 2,3$

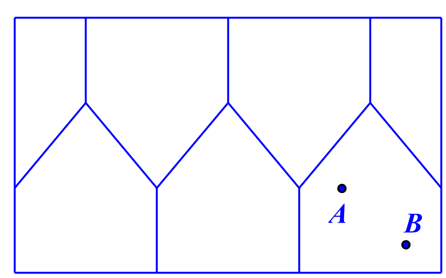

CHỦ ĐỀ 6: HÌNH THOI VÀ HÌNH VUÔNG

Dạng 1. Bài tập vận dụng tính chất và dấu hiệu nhận biết hình thoi

Bài 1. Cho hình thoi $ABCD$, độ dài mỗi cạnh là $13cm$. Gọi O là giao điểm của hai đường chéo. Vẽ $OH \perp AD$. Biết $OH = 6cm$, tính tỉ số của hai đường chéo BD và AC.

- **Lời giải**

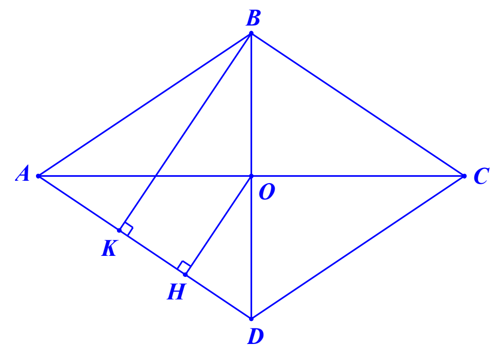

Vẽ $BK \perp AD$.

Xét ΔBKD có $OH \parallel BK$ (vì cùng vuông góc với AD)

và $OB = OD$ nên $KH = HD$.

Vậy OH là đường trung bình của ΔBKD

Suy ra $OH = \frac{1}{2}BK$, do đó $BK = 12cm$.

Xét ΔABK vuông tại K, có

$AK^2 = AB^2 - BK^2 = 13^2 - 12^2 = 25 \Rightarrow AK = 5cm$

do đó $KD = 8cm$.

Xét ΔBKD vuông tại K có $BD^2 = BK^2 + KD^2 = 12^2 + 8^2 = 208$.

Xét ΔAOH vuông tại H có $OA^2 = OH^2 + AH^2 = 6^2 + 9^2 = 117 \Rightarrow \left(\frac{AC}{2}\right)^2 = 117 \Rightarrow AC^2 = 468$.

Do đó: $\frac{BD^2}{AC^2} = \frac{208}{468} = \frac{4}{9} \Rightarrow \frac{BD}{AC} = \frac{2}{3}$.

Bài 2. Cho tam giác ABC cân tại A, hai đường cao BE và CF cắt nhau tại H. Đường thẳng AH cắt EF tại D, cắt BC tại G. Gọi M và N lần lượt là hình chiếu của G trên AB và AC. Chứng minh rằng tứ giác $DNGM$ là hình thoi.

- **Lời giải**

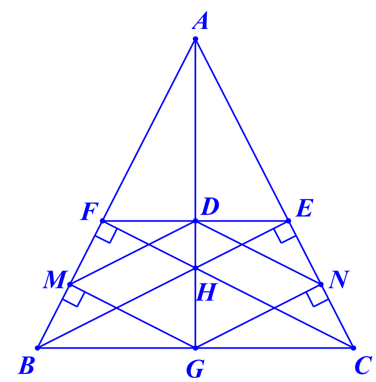

$\Delta ABE = \Delta ACF$ (c.h, g.nh) $\Rightarrow AE = AF$ và $BE = CF$.

Vì H là trực tâm của $\triangle ABC$ nên AH là đường cao, đồng thời là đường trung tuyến, từ đó $GB = GC$ và $DE = DF$.

Xét ΔEBC có $GN \parallel BE$ (cùng vuông góc với AC) và $GB = GC$ nên $NE = NC$.

Chứng minh tương tự, ta được: $MF = MB$.

Dùng định lý đường trung bình của tam giác ta chứng minh được $DM \parallel GN$ và $DM = GN$ nên tứ giác $DNGM$ là hình bình hành.

Mặt khác, $DM = DN$ (cùng bằng $\frac{1}{2}$ của hai cạnh bằng nhau) nên $DNGM$ là hình thoi.

Bài 3. Một hình thoi có góc nhọn bằng 30^0. Khoảng cách từ giao điểm của hai đường chéo đến mỗi cạnh bằng h. Tính độ dài mỗi cạnh của hình thoi.

- **Lời giải:** Giả sử $ABCD$ là hình thoi, $\widehat{A} = 30^0$. Hai đường chéo cắt nhau tại O.

Vẽ $OH \perp AD$, $BK \perp AD$ thì $OH \parallel BK$ và OH là đường trung bình của tam giác

$BKD \Rightarrow OH = \frac{1}{2}BK.$ (1)

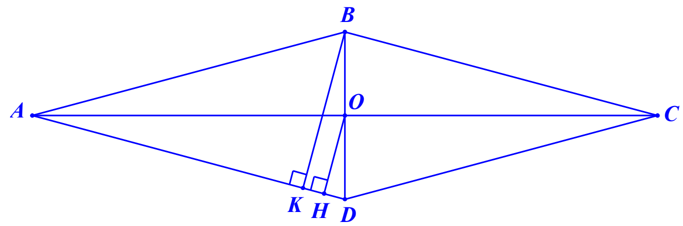

Xét ΔABK vuông tại K,

$\widehat{A} = 30^0 \Rightarrow BK = \frac{1}{2}AB.$ (2)

Từ (1) và (2) suy ra: $\Rightarrow OH = \frac{1}{4}AB$ do đó $AB = 4OH = 4.h.$

Bài 4. Cho hình thoi $ABCD$, chu vi bằng $8cm$. Tìm giá trị lớn nhất của tích hai đường chéo.

- ***Lời giải***

Gọi O là giao điểm của hai đường chéo.

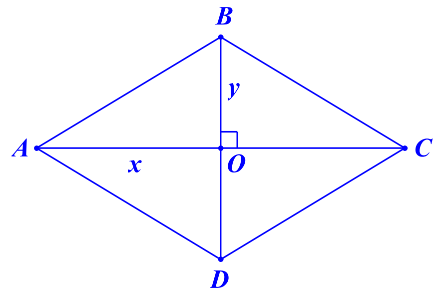

Ta đặt $OA = x, OB = y$ thì $AC = 2x, BD = 2y.$

Ta có: $AB = 8:4 = 2cm$ và $x^2 + y^2 = 4$.

Từ bất đẳng thức $x^2 + y^2 \ge 2xy$ suy ra $xy \le \frac{x^2+y^2}{2} = \frac{4}{2} = 2.$

Do đó: $AC.BD = 2x.2y = 4xy \le 8.$

Vậy giá trị lớn nhất của tích $AC.BD$ là $8(cm^2)$ khi $x = y$

$\Leftrightarrow AC = BD \Leftrightarrow ABCD$ là hình vuông.

Bài 5. Cho hình thoi $ABCD$, $\widehat{A} = 40^0$. Gọi M là trung điểm của AB. Vẽ $DH \perp CM$. Tính số đo của góc MHB.

- ***Lời giải***

Gọi N là trung điểm của CD.

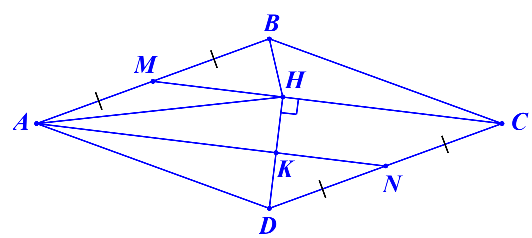

Ta có $AM \parallel CN$ và $AM = CN$ nên tứ giác $AMCN$ là hình bình hành $\Rightarrow AN \parallel CM$.

Mặt khác, $DH \perp CM$ nên $DH \perp AN$ tại K.

Xét ΔHCD có $KN \parallel CH$ và $NC = ND$ nên $KH = KD$.

ΔHAD Có AK vừa là đường cao vừa là đường trung tuyến nên ΔHAD cân $\Rightarrow AH = AD.$

Mặt khác, $AB = AD$ nên $AH = AB \Rightarrow \Delta ABH$ cân.

Suy ra $\widehat{ADH} = \widehat{AHD}$ và $\widehat{ABH} = \widehat{AHB}$.

Xét tứ giác $ABHD$ có $\widehat{ADH} + \widehat{DHA} + \widehat{BHA} + \widehat{ABH} = 360^0 - \widehat{A}$

$\Rightarrow 2(\widehat{DHA} + \widehat{BHA}) = 360^0 - 40^0 \Rightarrow 2\widehat{BHD} = 320^0 \Rightarrow \widehat{BHD} = 160^0$.

Mặt khác, $\widehat{DHM} = 90^0$ nên $\widehat{MHB} = 160^0 - 90^0 = 70^0$.

Bài 6. Cho hình thoi $ABCD$. Trên nửa mặt phẳng bờ BD có chứa điểm C, vẽ hình bình hành $BDEF$ có $DE = DC$. Chứng minh rằng C là trực tâm của tam giác AEF.

- ***Lời giải***

Ta có $AC \perp DB$ mà $DB \parallel EF$ nên $AC \perp EF$. (1)

Vẽ điểm M sao cho D là trung điểm của EM.

Xét ΔCEM có CD là đường trung tuyến mà $CD = \frac{1}{2}EM$ nên ΔCEM vuông tại C $\Rightarrow CM \perp CE$

Tứ giác $MDFB$ có hai cạnh đối song song và bằng nhau nên là hình bình hành.

$\Rightarrow DB$ và MF cắt nhau tại trung điểm của mỗi đường.

Mặt khác, O là trung điểm của DB nên O là trung điểm của MF.

Tứ giác $AMCF$ có $OA = OC, OM = OF$ nên là hình bình hành $\Rightarrow CM \parallel AF$

$\Rightarrow CE \perp AF$. (2)

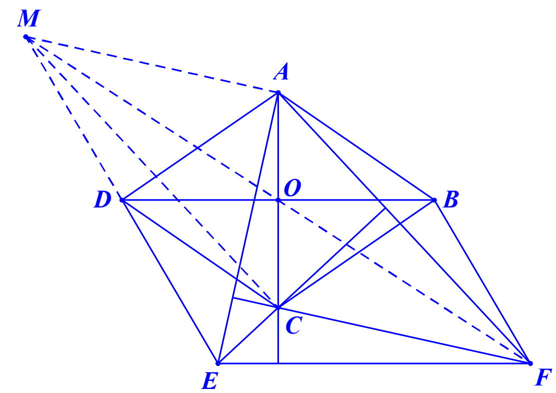

Xét ΔAEF có AC và EC là hai đường cao cắt nhau tại C nên C là trực tâm.

Nhận xét: Nếu vẽ hình bình hành $DBEF$ về phía điểm A thì kết luận của bài toán vẫn đúng.

Bài 7. Cho hình bình hành $ABCD$, hai đường chéo cắt nhau tại O. Gọi E, F, G, H lần lượt là giao điểm các đường phân giác của tam giác AOB, BOC, COD và DOA. Chứng minh tứ giác $EFGH$ là hình thoi.

- ***Lời giải***

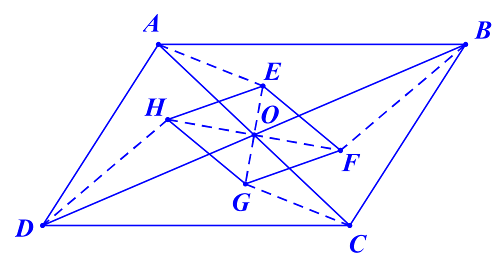

Ta có $OE \perp OH, OG \perp OH$ (hai tia phân giác của hai góc kề bù)

$\Rightarrow E, O, G$ thẳng hàng.

Chứng minh tương tự, ta được H, O, F thẳng hàng.

Ta có $AB \parallel CD \Rightarrow \widehat{BAC} = \widehat{ACD}$

$\Rightarrow \widehat{EAO} = \widehat{ACG}$ (một nửa của hai góc bằng nhau)

$\Delta AOE = \Delta COG$ (g.c.g) $\Rightarrow OE = OG$.

Chứng minh tương tự, ta được $OF = OH$.

Tứ giác $EFGH$ có hai đường chéo cắt nhau tại trung điểm của mỗi đường nên là hình bình hành. Hình bình hành có hai đường chéo vuông góc nên là hình thoi.

Dạng 2. *Bài tập vận dụng tính chất và dấu hiệu nhận biết hình vuông*

Bài 1. Cho hình vuông $ABCD$. Lấy điểm M trên đường chéo AC. Vẽ $ME \perp AD$, $MF \perp CD$ và $MH \perp EF$. Chứng minh rằng khi điểm M di động trên AC thì đường thẳng MH luôn đi qua một điểm cố định.

- ***Tìm cách giải***

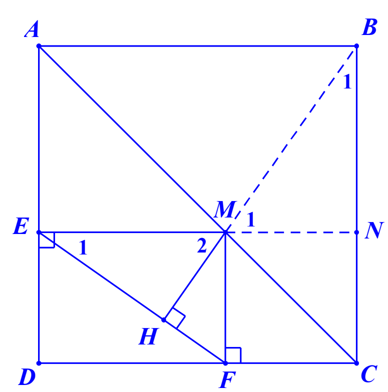

Vẽ hình chính xác ta thấy đường thẳng MH đi qua một điểm cố định là điểm B. Vì thế ta sẽ chứng minh ba điểm H, M, B thẳng hàng bằng cách chứng minh $\widehat{M_1} = \widehat{M_2}$.

- ***Lời giải***

Gọi N là giao điểm của đường thẳng EM và BC.

Khi đó $BN = AE$; $AE = ME$ (vì ΔAEM vuông cân) suy ra $BN = ME$.

Chứng minh tương tự, ta được: $MN = MF$.

Nối MB ta được: $\Delta BMN = \Delta EFM$ (c.g.c).

Suy ra $\widehat{B_1} = \widehat{E_1}$ do đó $\widehat{M_1} = \widehat{M_2}$. Từ đó ba điểm H, M, B thẳng hàng.

Vậy đường thẳng MH luôn đi qua một điểm cố định là điểm B.

Bài 2. Cho hình vuông $ABCD$ cạnh a. Trên cạnh BC lấy điểm M, trên cạnh CD lấy điểm N sao cho chu vi các tam giác CMN bằng $2a$. Chứng minh rằng góc MAN có số đo không đổi.

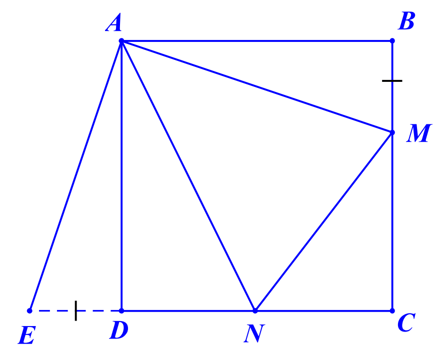

- ***Tìm cách giải***

Vẽ hình chính xác ta luôn thấy $\widehat{MAN} = 45^0$. Vì vậy ta vẽ hình phụ tạo ra góc 90^0 rồi chứng minh $\widehat{MAN}$ bằng nửa góc vuông đó.

- ***Lời giải***

Trên tia đối của tia DC lấy điểm E sao cho $DE = BM$.

$\triangle BAM = \triangle DAE$ (c.g.c) suy ra $AM = AE$ và $\widehat{BAM} = \widehat{DAE}$.

Ta có: $\widehat{BAM} + \widehat{DAM} = 90^0$.

$\Rightarrow \widehat{DAE} + \widehat{DAM} = 90^0$ hay $\widehat{EAM} = 90^0$.

Theo đề bài, $CM + CN + MN = 2a$ mà $CM + CN + MB + ND = 2a$ nên $MN = MB + ND$ hay $MN = DE + ND = EN$.

$\triangle MAN = \triangle EAN$ (c.c.c) $\Rightarrow \widehat{MAN} + \widehat{EAN} = \dfrac{\widehat{EAM}}{2} = 45^0$. Vậy, góc MAN có số đo không đổi.

Bài 3. Cho hình vuông $ABCD$. Trên các cạnh AB, BC, CD lần lượt lấy các điểm M, N, P sao cho $AM = BN = CP$. Qua N vẽ một đường thẳng vuông góc với MP cắt AD tại Q. Chứng minh rằng tứ giác $MNPQ$ là hình vuông.

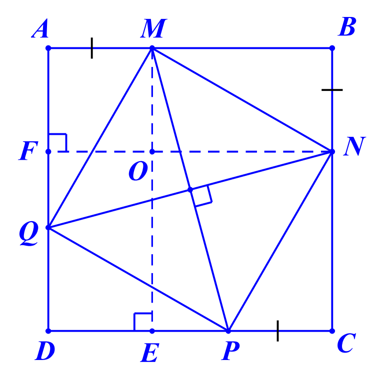

- ***Tìm cách giải***

Từ giả thiết ta nghĩ đến việc chứng minh các tam giác bằng nhau để suy ra bốn cạnh của tứ giác $MNPQ$ bằng nhau, ta được tứ giác này là hình thoi. Sau đó chứng minh hai đường chéo bằng nhau để được hình vuông.

- ***Trình bày lời giải***

Vẽ $ME \perp CD$, $NF \perp AD$.

Gọi O là giao điểm của ME và NF.

Ta có: $AB = BC = CD = DA$ mà $AM = BN = CP$ nên $BM = CN = DP$.

Dễ thấy tứ giác $AMOF$ là hình vuông.

ΔEMP và ΔFNQ có:

$\widehat{E} = \widehat{F} = 90^0$; $ME = NF$ (bằng cạnh hình vuông);

$\widehat{EMP} = \widehat{FNQ}$ (hai góc có cạnh tương ứng vuông góc)

$\Delta EMB = \Delta FNQ$ (g.c.g) $\Rightarrow MP = NQ$ và $EP = FQ$.

Ta có: $DE = AM = AF \Rightarrow DP = AQ$ do đó $DQ = CP$.

Các tam giác BNM, CPN, DQP và AMQ bằng nhau suy ra $MN = NP = PQ = QM$.

Do đó tứ giác $MNPQ$ là hình thoi. Hình thoi này có hai đường chéo bằng nhau nên là hình vuông.

Bài 4. Cho hình vuông $ABCD$. Trên cạnh BC lấy các điểm E và F sao cho $BE = EF = FC$. Trên cạnh AD lấy điểm G sao cho $AG = \frac{1}{3}AD$. Tính tổng: $\widehat{AEG} + \widehat{AFG} + \widehat{ACG}$

- ***Lời giải***

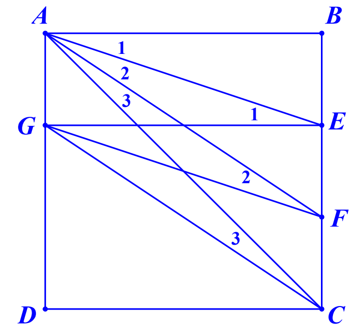

Các tứ giác $ABEG, AEFG, AFCG$ là hình bình hành nên:

$AB \parallel EG, AE \parallel GF, AF \parallel CG$

Suy ra $\widehat{E_1} = \widehat{A_1}; \widehat{F_2} = \widehat{A_2}; \widehat{C_3} = \widehat{A_3}$

Do đó: $\widehat{E_1} + \widehat{F_2} + \widehat{C_3} = \widehat{A_1} + \widehat{A_2} + \widehat{A_3} = \widehat{BAC} = 45^0$.

Bài 5. Cho hình vuông $ABCD$. Trên đường chéo AC lấy một điểm M. Vẽ $ME \perp AD$, $MF \perp CD$. Chứng minh rằng ba đường thẳng AF, CE và BM đồng quy.

- ***Tìm cách giải***

Muốn chứng minh AF, CE và BM đồng quy ta chứng minh chúng là các đường thẳng chứa đường cao của ΔBEF

- ***Lời giải***

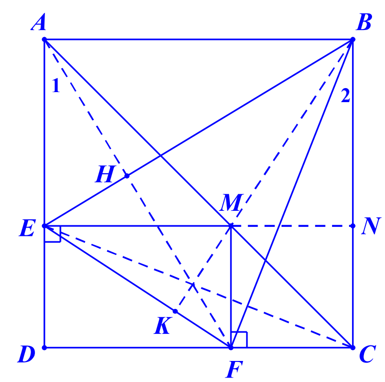

Tứ giác $MEDF$ có ba góc vuông nên là hình chữ nhật

$\Rightarrow ME = DF; MF = DE$

$\triangle ADC$ vuông cân $\Rightarrow \widehat{CAD} = \widehat{ACD} = 45^0$.

Do đó ΔAEM và ΔCFM vuông cân $\Rightarrow AE = ME \Rightarrow AE = DF$

$CF = MF \Rightarrow DE = CF$.

$\Delta ABE = \Delta DAF$ (c.g.c) $\Rightarrow \widehat{B_1} = \widehat{A_1} \Rightarrow \widehat{H} = 90^0$

(H là giao điểm của BE và CF).

Chứng minh tương tự, ta được $CE \perp BF$.

Gọi N là giao điểm của EM với BC; K là giao điểm của BM với EF.

Ta có $MF = MN$ (vì M nằm trên tia phân giác của góc C).

$ME = BN (= AE)$

$\Delta MFE = \Delta NMB$ (g.c.g) $\Rightarrow \widehat{MFE} = \widehat{NMB}$

Ta có: $\widehat{NMB} + \widehat{FMK} = 90^0$ (vì $\widehat{NMF} = 90^0$) $\Rightarrow \widehat{MFE} + \widehat{FMK} = 90^0 \Rightarrow \widehat{K} = 90^0 \Rightarrow BM \perp EF$

Vậy ba đường thẳng AF, CE và BM là ba đường cao của ΔBEF nên chúng đồng quy.

Bài 6. Cho tam giác ABC vuông tại A, đường cao AH. Vẽ ra phía ngoài tam giác này các hình vuông $ABDE$ và $ACFG$. Chứng minh rằng:

a) Ba đường thẳng AH, DE và FG đồng quy;

b) Ba đường thẳng AH, BF và CD đồng quy.

- ***Lời giải***

a) Gọi K là giao điểm của hai đường thẳng DE và FG.

Tứ giác $AGKE$ có ba góc vuông nên là hình chữ nhật.

Gọi O là giao điểm của AH và EG.

$\Delta AEG = \Delta ABC$ (c.g.c) $\Rightarrow \widehat{G_1} = \widehat{C_1}$.

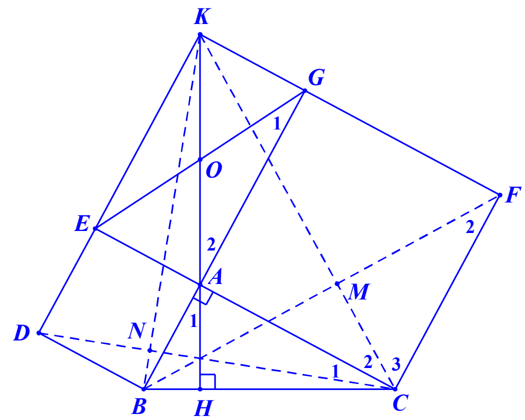

Ta lại có: $\widehat{C_1} = \widehat{A_1}$ (cùng phụ với $\widehat{ABC}$);

Và $\widehat{A_1} = \widehat{A_2} \Rightarrow \widehat{G_1} = \widehat{A_2}$.

Do đó ΔOAG cân $\Rightarrow OG = OA$

Cmtt, ta được $OE = OA \Rightarrow OG = OE$

Xét hình chữ nhật $AGKE$ có O là trung điểm của đường chéo EG nên đường chéo AK phải đi qua O hay đường thẳng AH đi qua K.

Vậy ba đường thẳng AH, DE, FG đồng quy.

b) ΔBCF và ΔKAC có:

$BC = KA$ (cùng bằng EG); $\widehat{BCF} = \widehat{KAC}$

(vì $90^0 + \widehat{C_1} = 90^0 + \widehat{A_2}$); $CF = AC$

Do đó $\Delta BCF = \Delta KAC \Rightarrow \widehat{F}_2 = \widehat{C}_2$

Gọi M là giao điểm của BF và KC.

Ta có $\widehat{C_2} + \widehat{C_3} = 90^0 \Rightarrow \widehat{F_2} + \widehat{C_3} = 90^0 \Rightarrow \widehat{M} = 90^0$. Vậy $BF \perp KC$

Chứng minh tương tự, ta được $CD \perp KB$

Xét ΔKBC có các đường thẳng AH, BF, CD chứa ba đường cao nên chúng đồng quy.

Bài 7. Cho hình vuông $ABCD$. Trên tia đối của tia BA lấy điểm E. Trên tia đối của tia CB lấy điểm F sao cho $AE = CF$. Gọi O là trung điểm của EF. Vẽ điểm M sao cho O là trung điểm của DM. Chứng minh rằng tứ giác $DEMF$ là hình vuông.

- ***Lời giải***

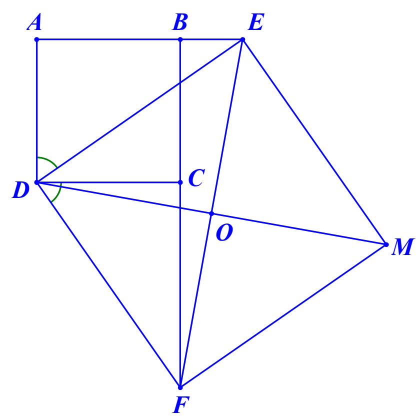

$\Delta ADE = \Delta CDF$ (c.g.c) $\Rightarrow DE = DF$ và $\widehat{ADE} = \widehat{CDF}$.

Ta có $\widehat{ADE} + \widehat{CDF} = 90^0$

$\Rightarrow \widehat{CDF} + \widehat{CDE} = 90^0$ hay $\widehat{EDF} = 90^0$.

Tứ giác $DEMF$ có hai đường chéo cắt nhau tại trung điểm của mỗi đường nên là hình bình hành. Hình bình hành này có hai cạnh kề bằng nhau nên là hình thoi. Hình thoi này có $\widehat{EDF} = 90^0$ nên là hình vuông.

Bài 8. Cho tam giác ABC, $\widehat{A} = 45^0$. Vẽ ba đường cao AD, BE, CF cắt nhau tại H. Gọi M, N, P, Q lần lượt là trung điểm của AB, AC, HB và HC. Chứng minh rằng tứ giác $MNPQ$ là hình vuông.

- ***Lời giải***

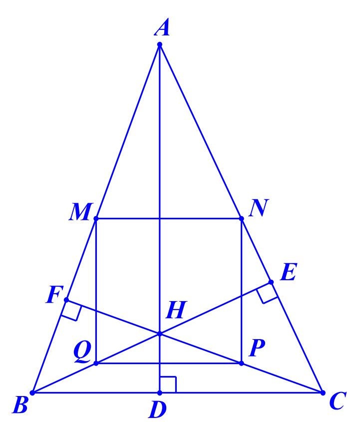

ΔFAC vuông tại F, $\widehat{A} = 45^0$ nên là tam giác vuông cân

$\Rightarrow AF = FC$

ΔAFH và ΔCFB có: $\Rightarrow \widehat{AFH} = \widehat{CFB} = 90^0; AF = FC$;

$\widehat{FAH} = \widehat{FCB}$ (hai góc có cạnh tương ứng vuông góc)

Do đó $\Delta AFH = \Delta CFB$ (g.c.g) $\Rightarrow AH = BC$

Vận dụng định lí đường trung bình của tam giác ta chứng minh được $MNPQ$ là hình bình hành.

Ta có: $MQ = \frac{1}{2}AH; MN = \frac{1}{2}BC$

mà $AH = BC$ nên $MQ = MN$

Hình bình hành $MNPQ$ có hai cạnh kề bằng nhau nên là hình thoi.

Chứng minh $\widehat{M} = 90^0$ suy ra $MNPQ$ là hình vuông.

Bài 9. Cho hình bình hành $ABCD$. Vẽ ra phía ngoài của hình bình hành các hình vuông có một cạnh là cạnh của hình bình hành. Gọi E, F, G, H lần lượt là tâm (tức là giao điểm của hai đường chéo) của các hình vuông vẽ trên các cạnh AB, BC, CD và DA. Chứng minh rằng: $EG = HF$ và $EG \perp HF$.

- ***Lời giải***

Ta đặt $\widehat{B} = \alpha (\alpha \le 90^0)$

Khi đó $\widehat{EBF} = \widehat{GCF} = 90^0 + \alpha$

$\Delta EFB = \Delta GFC$ (c.g.c) $\Rightarrow EF = GF$ và $\widehat{EFB} = \widehat{GFC}$.

Ta có $\widehat{CFE} + \widehat{EFB} = 90^0$

$\Rightarrow \widehat{CFE} + \widehat{GFC} = 90^0$ hay $\widehat{EFG} = 90^0$

Chứng minh tương tự, ta được $FG = GH = HE$

Tứ giác $EFGH$ có bốn cạnh bằng nhau nên là hình thoi.

Hình thoi này có $\widehat{EFG} = 90^0$ nên là hình vuông, suy ra $EG = HF$ và $EG \perp HF$.

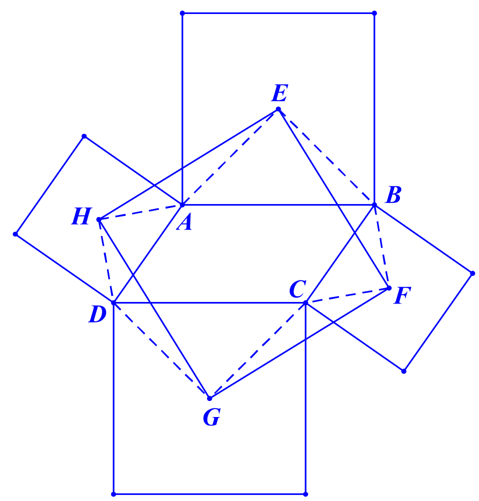

Bài 10. Một bàn cờ hình vuông có kích thước 6×6. Có thể dùng 9 mảnh gỗ hình chữ nhật có kích thước 1×4 để ghép kín bàn cờ được không?

- ***Lời giải***

Tô màu bàn cờ như hình vẽ. Lúc này trên bàn cờ có 20 ô đen và 16 ô trắng.

Mỗi mảnh gỗ 1×4 khi đặt lên bàn cờ che lấp được 2 ô đen và 2 ô trắng.

Do đó 9 mảnh gỗ 1×4 chỉ che lấp được 18 ô đen.

Như vậy với mọi cách đặt 9 mảnh gỗ lên bàn cờ bao giờ cũng còn thừa hai ô đen không được che lấp.

Vậy không thể dùng 9 mảnh gỗ 1×4 để lấp kín bàn cờ.

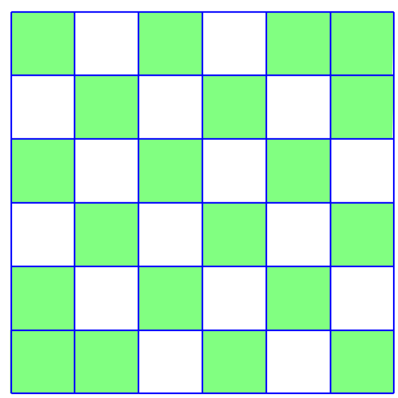

Bài 11. Một hình chữ nhật có kích thước 3×6. Hãy chia hình chữ nhật này thành nhiều phần (hình tam giác, tứ giác) để ghép lại thành một hình vuông (số phần được chia ra càng ít càng tốt).

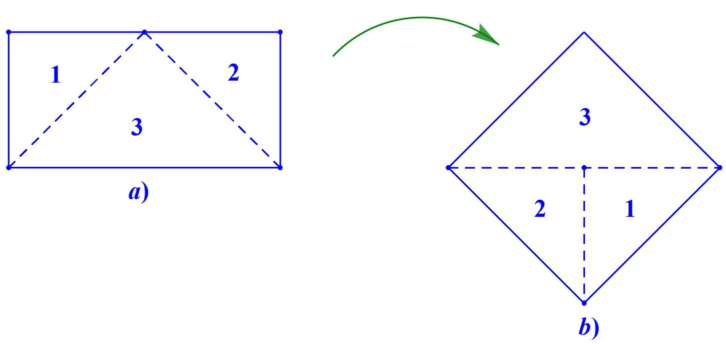

CHỦ ĐỀ 7: ĐỐI XỨNG TRỤC – ĐỐI XỨNG TÂM

Dạng 1. Bài tập vận dụng đối xứng trục

Bài 1. Cho tam giác ABD. Vẽ điểm C đối xứng với A qua BD. Vẽ các đường phân giác ngoài tại các đỉnh A, B, C, D của tứ giác ABCD chúng cắt nhau tạo thành tứ giác EFGH.

a) Xác định dạng của tứ giác EFGH;

b) Chứng minh rằng BD là trục đối xứng của tứ giác EFGH.

- ***Lời giải***

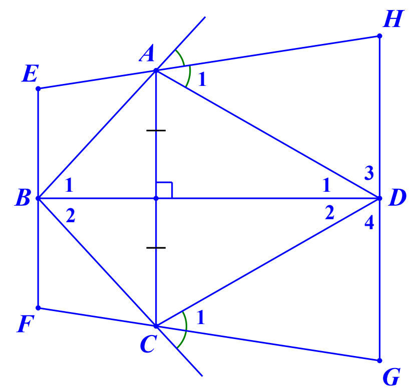

a) Vì C đối xứng với A qua BD nên ΔABD đối xứng với ΔCBD qua BD.

Do đó $\Delta ABD = \Delta CBD$, suy ra: $\widehat{B_1} = \widehat{B_2}; \widehat{D_1} = \widehat{D_2}$; $BA = BC$ và $DA = DC$.

Ta có BD và BE là các tia phân giác trong và ngoài tại đỉnh B nên $BD \perp BE$.

Chứng minh tương tự, ta được: $BD \perp DH$.

Suy ra EF // HG $\Rightarrow$ Tứ giác EFGH là hình thang.

Ta có $\widehat{D_3} = \widehat{D_4}$ (cùng phụ với hai góc bằng nhau).

$\widehat{A_1} = \widehat{C_1}$ (một nửa của hai góc bằng nhau).

Suy ra $\widehat{H} = \widehat{G}$

Hình thang EFGH có hai góc kề một đáy bằng nhau nên là hình thang cân.

b) $\Delta ADH = \Delta CDG (g.c.g) \Rightarrow DH = DG$.

Chứng minh tương tự, ta được: $BE = BF$.

Đường thẳng BD đi qua trung điểm hai đáy của hình thang cân nên là trục đối xứng của hình thang cân EFGH.

Bài 2. Cho tam giác nhọn ABC. Gọi D là điểm nằm giữa B và C. Vẽ các điểm M và N đối xứng với D lần lượt qua AB và AC.

a) Chứng minh rằng góc MAN luôn có số đo không đổi;

b) Xác định vị trí của D để MN có độ dài ngắn nhất.

- ***Lời giải***

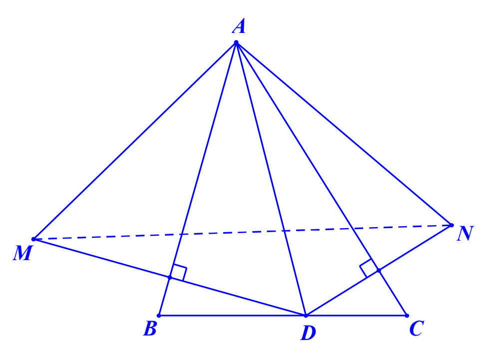

a) Các đoạn thẳng AM và AN đối xứng với AD lần lượt qua AB và AC nên:

$AM = AD; AN = AD; \widehat{A_1} = \widehat{A_2}; \widehat{A_3} = \widehat{A_4}$.

Ta có:

$\widehat{MAN} = \widehat{MAD} + \widehat{NAD} = 2\left(\widehat{A_2} + \widehat{A_3}\right) = 2\widehat{BAC}$ (không đổi).

b) Xét ΔAMN có $AM = AN$ (cùng bằng AD) nên là tam giác cân. Tam giác cân này có góc MAN không đổi nên cạnh đáy MN ngắn nhất

$\Leftrightarrow$ cạnh bên AM ngắn nhất $\Leftrightarrow$ AD ngắn nhất (vì $AM = AD$)

$\Leftrightarrow AD \perp BC \Leftrightarrow$ D là hình chiếu của A trên BC.

Bài 3. Cho tam giác nhọn ABC. Gọi D, E, F lần lượt là các điểm nằm trên các cạnh BC, CA, AB. Xác định vị trí của D, E, F để chu vi tam giác DEF nhỏ nhất.

- ***Lời giải***

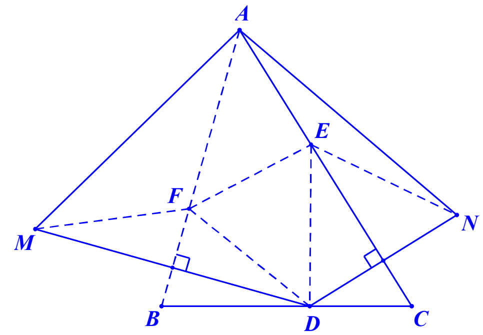

Vẽ điểm M đối xứng với D qua AB và vẽ điểm N đối xứng với D qua AC. Khi đó $MF = DF; EN = ED$.

Chu vi $\Delta DEF = DF + FE + ED = MF + FE + EN$

Chu vi ΔDEF nhỏ nhất khi độ dài đường gấp khúc MFEN ngắn nhất. Muốn vậy bốn điểm M, F, E, N phải thẳng hàng theo thứ tự đó.

Do đó ta phải tìm điểm D trên BC sao cho MN nhỏ nhất.

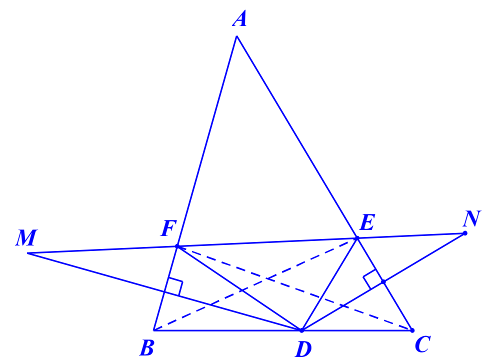

Theo kết quả bài 2, để MN nhỏ nhất thì D là hình chiếu của A trên BC. Khi đó E và F lần lượt là giao điểm của MN với AC và AB

Ta chứng minh với cách xác định D, E, F như vậy thì chu vi ΔDEF nhỏ nhất.

Thật vậy, khi $AD \perp BC$ thì chu vi ΔDEF bằng MN và MN nhỏ nhất. (1)

Khi D, E, F ở những vị trí khác thì chu vi ΔDEF bằng độ dài đường gấp khúc MFEN do đó lớn hơn MN (2)

Chú ý: Ta có nhận xét điểm E là chân đường cao vẽ từ đỉnh B, điểm F là chân đường cao vẽ từ đỉnh C của ΔABC.

Thật vậy, xét ΔDEF có các đường BF và CE lần lượt là các đường phân giác ngoài tại đỉnh F và E. Hai đường thẳng này cắt nhau tại A nên tia DA là tia phân giác của góc EDF.

Ta có: $DC \perp DA$ nên DC là tia phân giác ngoài tại đỉnh D của ΔDEF.

Mặt khác, EC là đường phân giác ngoài tại đỉnh E.

Điểm C là giao điểm của hai đường phân giác ngoài nên FC là đường phân giác trong. Kết hợp với FB là đường phân giác, suy ra $FC \perp FB$ hay $CF \perp AB$.

Chứng minh tương tự, ta được $BE \perp AC$.

Như vậy ba điểm D, E, F có thể xác định bởi chân của ba đường cao của tam giác.

Bài 4. Cho hai điểm A, B cùng thuộc một nửa mặt phẳng bờ xy. Hãy tìm trên xy hai điểm C và D sao cho $CD = a$ cho trước và chu vi tứ giác ABCD là nhỏ nhất.

- ***Lời giải***

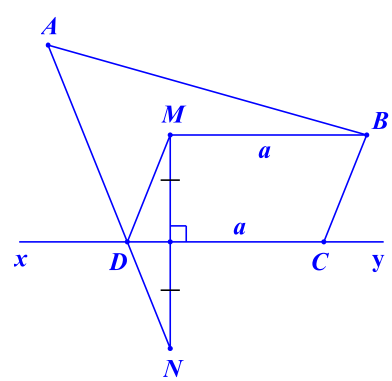

Giả sử đã dựng được hai điểm C và D $\in xy$ sao cho $CD = a$ và chu vi tứ giác ABCD nhỏ nhất.

Vẽ hình bình hành BMDC (điểm M ở phía gần A).

Khi đó $BM = CD = a$ và $DM = BC$

Vẽ điểm N đối xứng với điểm M qua xy, điểm N là một điểm cố định và $DN = DM$.

Ta có $AB + BC + CD + DA$ nhỏ nhất

$\Leftrightarrow BC + DA$ nhỏ nhất (vì AB và CD không đổi)

$\Leftrightarrow DM + DA$ nhỏ nhất $\Leftrightarrow DN + DA$ nhỏ nhất $\Leftrightarrow$ D nằm giữa A và N.

Từ đó ta xác định điểm D như sau:

- Qua B vẽ một đường thẳng song song với xy và trên đó lấy điểm M sao cho $BM = a$ (điểm M ở phía gần A);
- Vẽ điểm N đối xứng với M qua xy;
- Lấy giao điểm D của AN với xy;
- Lấy điểm $C \in xy$ sao cho $DC = MB = a$ (DC và MB cùng chiều).

Khi đó tổng $AB + BC + CD + DA$ nhỏ nhất.

Bài 5. Cho tam giác ABC, đường phân giác AD và một điểm M ở trong tam giác. Vẽ các điểm N, P, A' đối xứng với M lần lượt qua AB, AC và AD.

a) Chứng minh rằng N và P đối xứng qua AA';

b) Gọi B', C' là các điểm đối xứng với M lần lượt qua các đường phân giác của góc B, góc C. Chứng minh rằng ba đường thẳng AA', BB', CC' đồng quy.

- ***Lời giải***

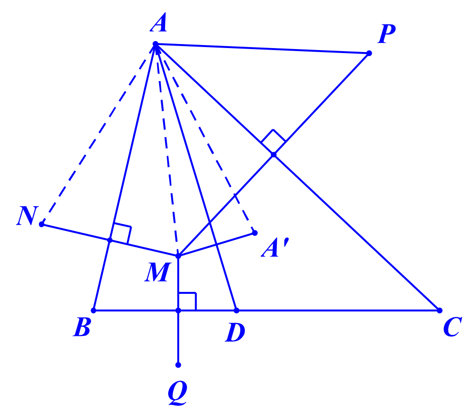

a) • AN đối xứng với AM qua AB

$\Rightarrow AN = AM$ và $\widehat{NAB} = \widehat{MAB}$. (1)

• AP đối xứng với AM qua AC

$\Rightarrow AP = AM$ và $\widehat{MAC} = \widehat{PAC}$. (2)

• AA' đối xứng với AM qua AD nên $\widehat{MAD} = \widehat{A'AD}$.

Mặt khác, $\widehat{BAD} = \widehat{CAD}$ nên $\widehat{MAB} = \widehat{CAA'}$ (3)

Từ (1) và (3) suy ra $\widehat{NAB} = \widehat{MAB} = \widehat{CAA'}$.

Ta có $\widehat{A'AP} = \widehat{A'AC} + \widehat{PAC} = \widehat{MAB} + \widehat{MAC} = \widehat{BAC}$.

Chứng minh tương tự, ta được: $\widehat{A'AN} = \widehat{BAC}$, suy ra: $\widehat{A'AP} = \widehat{A'AN}$.

ΔANP cân tại A có AA' là đường phân giác nên AA' cũng là đường trung trực của NP $\Rightarrow$ N và P đối xứng qua AA'.

b) Gọi Q là điểm đối xứng của M qua BC.

Chứng minh tương tự như trên ta được BB' là đường trung trực của NQ và CC' là đường trung trực của PQ.

Vậy AA', BB', CC' là ba đường trung trực của ΔNPQ nên chúng đồng quy.

Bài 6. Cho tứ giác ABCD và một điểm M nằm giữa A và B. Chứng minh rằng $MC + MD$ nhỏ hơn số lớn nhất trong hai tổng $AC + AD; BC + BD$.

- ***Lời giải***

Trước hết ta chứng minh bài toán phụ:

Cho tam giác ABC, điểm M ở trong tam giác (hoặc ở trên một cạnh nhưng không trùng với các đỉnh của tam giác). Chứng minh rằng $MB + MC < AB + AC$ (h.7.15).

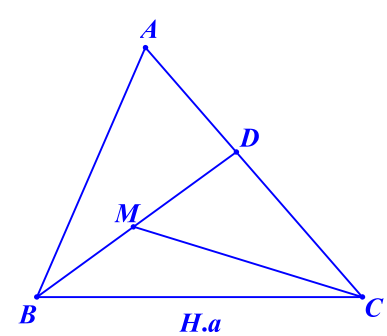

Thật vậy, xét ΔABD, ta có $BD < AB + AD$ hay $MB + MD < AB + AD$. (1)

Xét ΔMCD có $MC < DC + MD$. (2)

Cộng từng vế của (1) và (2) ta được:

$MB + MD + MC < AB + AD + DC + MD \Rightarrow MB + MC < AB + AC$

Bất đẳng thức trên vẫn đúng nếu điểm M nằm trên một cạnh nhưng không trùng với đỉnh của tam giác.

Bây giờ ta vận dụng kết quả trên để giải bài toán đã cho.

Vẽ điểm E đối xứng với D qua đường thẳng AB (h.7.16).

Khi đó $AE = AD; ME = MD$ và $BE = BD$.

Vì điểm M nằm giữa A và B nên hoặc điểm M nằm trong ΔBEC hoặc điểm M nằm trong ΔAEC hoặc điểm M nằm trên cạnh EC.

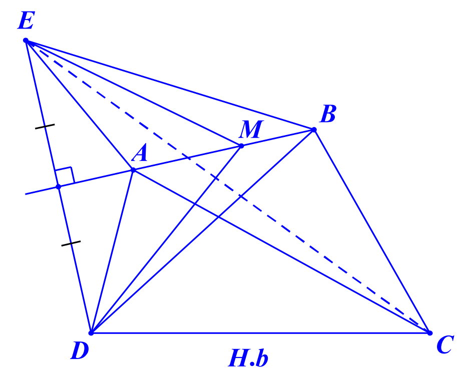

Ta có $\left[\begin{array}{l} ME + MC < AE + AC \\ ME + MC < BE + BC \end{array}\right.$ hay $\left[\begin{array}{l} MD + MC < AD + AC \\ MD + MC < BD + BC \end{array}\right.$.

Do đó $MD + MC < \max\{AD + AC; BD + BC\}$.

Dạng 2. Bài tập vận dụng đối xứng tâm

Bài 1. Cho hình thang ABCD (AB // CD). Trên đáy AB lấy điểm K tùy ý. Vẽ điểm E đối xứng với K qua trung điểm M của AD. Vẽ điểm F đối xứng với K qua trung điểm N của BC. Chứng minh rằng EF có độ dài không đổi.

- ***Tìm cách giải***

Ta thấy: $EF = ED + DC + CF$ mà CD không đổi nên muốn chứng minh EF không đổi ta cần chứng minh $ED + CF$ không đổi.

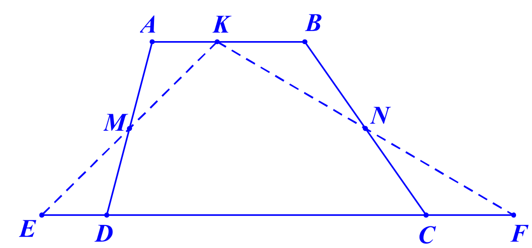

- ***Trình bày lời giải***

DE và AK đối xứng nhau qua M nên DE = AK và DE // AK do đó DE // AB.

Mặt khác, DC // AB suy ra ba điểm E, D, C thẳng hàng.

Chứng minh tương tự, ta được: BK = CF và ba điểm D, C, F thẳng hàng.

Ta có $EF = ED + DC + CF = AK + DC + BK = AB + CD$ (không đổi).

Nhận xét: Khi điểm K di động trên cả đường thẳng AB thì độ dài của đoạn thẳng EF vẫn không đổi.

Bài 2. Cho tam giác ABC vuông tại A $(AB < AC)$, điểm D thuộc cạnh huyền BC. Vẽ điểm M và điểm N đối xứng với D lần lượt qua AB và AC. Chứng minh rằng:

a) M và N đối xứng qua A;

b) Xác định vị trí của điểm D để MN ngắn nhất, dài nhất.

- ***Tìm cách giải***

Muốn chứng minh hai điểm M và N đối xứng qua A, ta chứng minh $AM = AN$ và $\widehat{MAN} = 180°$.

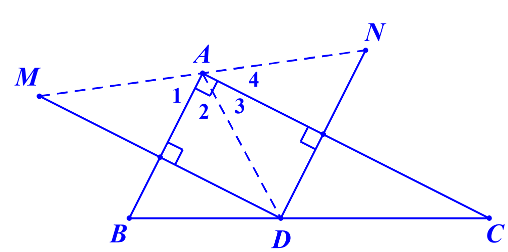

- ***Trình bày lời giải***

a) AM đối xứng với AD qua AB nên $AM = AD$ và $\widehat{A_1} = \widehat{A_2}$. (1)

AN đối xứng với AD qua AC nên $AN = AD$ và $\widehat{A_3} = \widehat{A_4}$. (2)

Từ (1) và (2) suy ra:

$AM = AN$ và $\widehat{MAN} = 2\left(\widehat{A_2} + \widehat{A_3}\right) = 2\widehat{BAC} = 2.90° = 180°$.

Vậy ba điểm M, A, N thẳng hàng.

Từ đó suy ra M và N đối xứng qua A và $MN = 2AD$.

b) Vẽ $AH \perp BC$, ta có $AD \geq AH$, do đó $MN \geq 2AH$.

Vậy MN ngắn nhất là bằng $2AH$ khi $D \equiv H$ (h.7.7).

Dựa vào quan hệ giữa đường xiên và hình chiếu ta có $AD \leq AC$ suy ra $MN = 2AD \leq 2AC$.

Do đó MN dài nhất là bằng $2AC$ khi $D \equiv C$ (h.7.8).

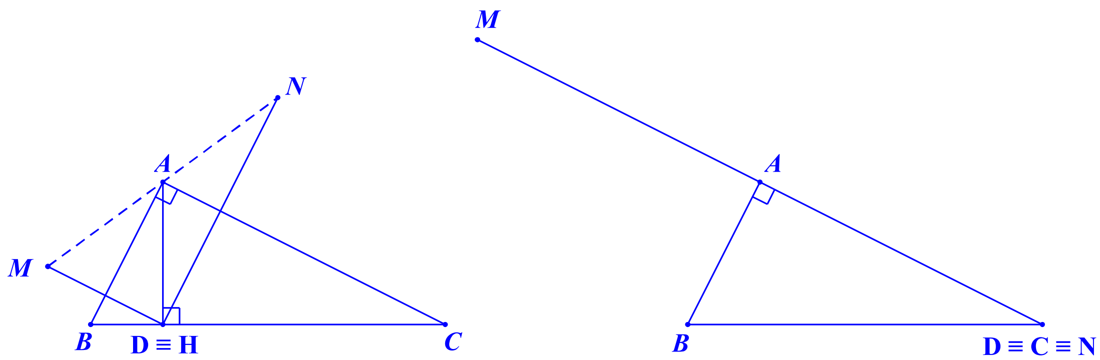

H. a　　　　H. b

Bài 3. Cho tam giác ABC và O là một điểm tùy ý trong tam giác. Gọi D, E, F lần lượt là trung điểm của BC, CA, AB. Gọi A', B', C' lần lượt là các điểm đối xứng với O qua D, E, F. Chứng minh rằng ba đường thẳng AA', BB', CC' đồng quy.

- ***Lời giải***

Ta có AC' và BO đối xứng nhau qua F nên $AC' = BO$ và AC' // BO. (1)

BO và CA′ đối xứng nhau qua D nên BO $= CA'$ và BO // CA′

Từ (1) và (2) suy ra: $AC' = CA'$ và AC' // CA′, do đó tứ giác $ACA'C'$ là hình bình hành.

Chứng minh tương tự ta được tứ giác $ABA'B'$ là hình bình hành. Hai hình bình hành $ACA'C'$ và $ABA'B'$ có chung đường chéo AA' nên các đường chéo AA', BB', CC' đồng quy.

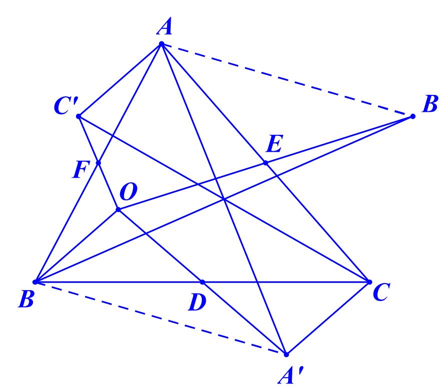

Bài 4. Cho tam giác ABC. Vẽ điểm D đối xứng với A qua điểm B. Vẽ điểm E đối xứng với B qua C. Vẽ điểm F đối xứng với C qua A. Chứng minh rằng tam giác ABC và tam giác DEF có cùng một trọng tâm.

- ***Lời giải***

Vẽ đường trung tuyến AM của tam giác ABC và đường trung tuyến DN của tam giác DEF. Gọi G là giao điểm của hai đường trung tuyến này. Gọi H và K lần lượt là trung điểm của GA và GD.

Xét ΔFCE có AN là đường trung bình $\Rightarrow$ AN // CE và $AN = \frac{1}{2}CE$ do đó AN // BM và

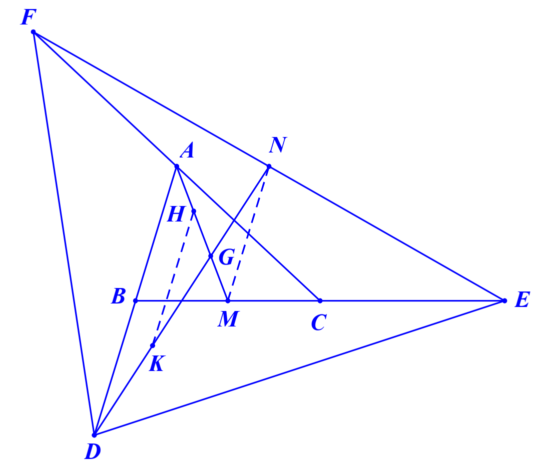

$AN = BM$, dẫn tới ANMB là hình bình hành

$\Rightarrow$ MN // AB và $MN = \frac{1}{2}AD$.

Mặt khác, HK là đường trung bình của ΔGAD nên HK // AD và $HK = \frac{1}{2}AD$.

Từ đó MN // HK và $MN = HK$.

Suy ra MNHK là hình bình hành, hai đường chéo HM và NK cắt nhau tại G nên G là trung điểm của mỗi đường.

Do đó $GM = GH = HA \Rightarrow$ G là trọng tâm của ΔABC.

$GN = GK = KD \Rightarrow$ G là trọng tâm của ΔDEF.

Vậy ΔABC và ΔDEF có cùng một trọng tâm.

Bài 5. Cho một hình vuông gồm 4×4 ô vuông. Trong mỗi ô viết một trong các số 1, 2, 3, 4. Chứng minh rằng tồn tại một hình bình hành có đỉnh là tâm của bốn ô vuông sao cho tổng hai số ở hai đỉnh đối diện là bằng nhau.

- ***Lời giải***

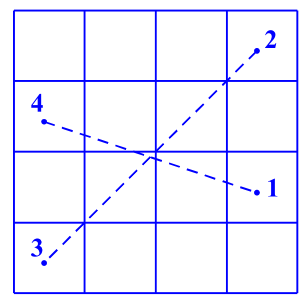

Hình vuông có $4\times4=16$ ô vuông, chia thành 8 cặp đối xứng nhau qua tâm hình vuông. Xét các cặp hai số ở hai ô đối xứng qua tâm đó.

Tổng hai số của mỗi cặp nhỏ nhất là $1+1=2$, lớn nhất là $4+4=8$.

Có 7 tổng (là 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8) mà có 8 cặp số nên phải có hai cặp có tổng bằng nhau.

Vị trí của 4 số trong hai cặp này là đỉnh của một hình bình hành phải tìm (trường hợp đặc biệt: 4 số này nằm trong 4 ô có tâm thẳng hàng, ta nói hình bình hành "suy biến" thành đoạn thẳng).

Chủ đề 8.HÌNH PHỤ ĐỂ GIẢI TOÁN TRONG CHƯƠNG TỨ GIÁC

A. Kiến thức cần nhớ

Nhiều bài toán trong chương tứ giác cần phải vẽ hình phụ thì mới giải được. Vẽ hình phụ để tạo thêm sự liên kết giữa giả thiết và kết luận từ đó dễ tìm ra cách giải. Một số cách vẽ hình phụ thường dùng trong chương này là:

1. *Nếu đề bài có hình thang thì từ một đỉnh có thể vẽ thêm một đường thẳng:*
   + *song song với một cạnh bên;*
   + *song song với một đường chéo;*
   + *vuông góc với đáy.*
2. *Khi vẽ như vậy, một đoạn thẳng đã được dời song song với chính nó từ vị trí này đến một vị trí khác thuận lợi hơn trong việc liên kết với các yếu tố khác, từ đó giải được bài toán.*

3. *Vẽ thêm hình bình hành để chứng minh hai đường thẳng song song, chứng minh quan hệ về độ dài, chứng minh ba đường thẳng đồng quy, ba điểm thẳng hàng, tính số đo góc,...*
4. *Vẽ thêm trung điểm của đoạn thẳng để vận dụng định lý đường trung bình của tam giác, của hình thang, định lý đường trung tuyến ứng với cạnh huyền của tam giác vuông. Cũng có thể vẽ thêm đường thẳng song song để tạo ra đường trung bình của tam giác, hình thang.*
5. *Dùng định lý đường trung bình có thể chứng minh các quan hệ song song, thẳng hàng, các quan hệ về độ dài,...*
6. *Vẽ điểm đối xứng với một điểm cho trước qua một đường thẳng hoặc qua một điểm. Nhờ cách vẽ này ta cũng có thể dời một đoạn thẳng, một góc từ vị trí này sang vị trí khác thuận lợi cho việc chứng minh.*

B. Bài tập vận dụng

I. Vẽ thêm đường thẳng song song hoặc vuông góc

Bài 1.1 Chứng minh rằng trong một hình thang tổng hai cạnh bên lớn hơn hiệu hai cạnh đáy.

- ***Tìm cách giải***

Xét hình thang *ABCD (AB // CD)*, ta phải chứng minh *AD + BC > CD – AB*. Điều phải chứng minh rất gần với bất đẳng thức tam giác. Điều này gợi ý cho ta vẽ hình phụ để có *AD + BC* là tổng các độ dài hai cạnh của một tam giác.

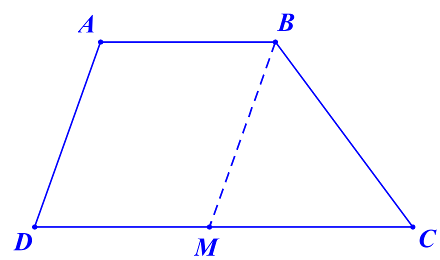

- ***Trình bày lời giải***

Vẽ $BM // AD \left(M \in CD\right)$ ta được $DM = AB$ và $BM = AD$.

Xét ΔBMC có $BM + BC > MC \Rightarrow AD + BC > DC - DM$ hay $AD + BC > CD - AB$ (đpcm).

Trường hợp hai cạnh bên song song thì hai đáy bằng nhau, bài toán hiển nhiên đúng.

Bài 1.2 Cho hình thang *ABCD (AB // CD)*, hai đường chéo vuông góc với nhau.
Biết *AB* = 5cm, *CD* = 12cm và *AC* = 15cm. Tính độ dài *BD*.

- ***Tìm cách giải***

Ba đoạn thẳng *AB, AC* và *CD* đã biết độ dài nhưng ba đoạn thẳng này không phải ba cạnh của một tam giác nên không tiện sử dụng. Ta sẽ dời song song đường chéo *AC* đến vị trí *BE* thì tam giác *BDE* vuông tại *B* biết độ dài hai cạnh, dễ dàng tính được độ dài cạnh thứ ba *BD*.

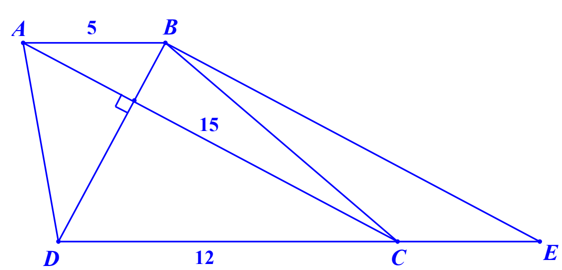

- ***Trình bày lời giải***

Vẽ $BE // AC \left(E \in tia\ DC\right)$. Khi đó: *BE* = *AC* = 15cm; *CE* = *AB* = 5cm.

Ta có: $BE \perp BD$ (vì $AC \perp BD$).

Xét ΔBDE vuông tại *B* có $BD = \sqrt{17^2 - 15^2} = 8$ (cm).

Bài 1.3 Cho hình thang có hai đáy không bằng nhau. Chứng minh rằng tổng hai góc kề đáy lớn nhỏ hơn tổng hai góc kề đáy nhỏ.

- ***Lời giải***

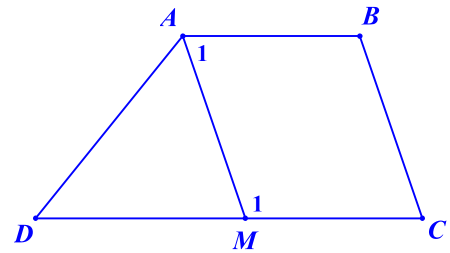

Xét hình thang $ABCD$ có $AB//CD$ và $AB < CD$. Ta phải chứng minh: $\widehat{A}+\widehat{B} > \widehat{C}+\widehat{D}$.

Vẽ $AM//BC\left(M \in CD\right)$ khi đó $\widehat{B}=\widehat{M_1}$ và $\widehat{C}=\widehat{A_1}$.

Ta có: $\widehat{A} > \widehat{A_1}=\widehat{C}; \widehat{M_1} > \widehat{D}$ (tính chất góc ngoài của ΔADM)

$\Rightarrow \widehat{B} > \widehat{D}$. Do đó $\widehat{A}+\widehat{B} > \widehat{C}+\widehat{D}$

Bài 1.4 Cho hình thang $ABCD$ $(AB$ // $CD)$, $BD \perp CD$. Cho biết $AB + CD = BD = a$. Tính độ dài AC.

- ***Lời giải***

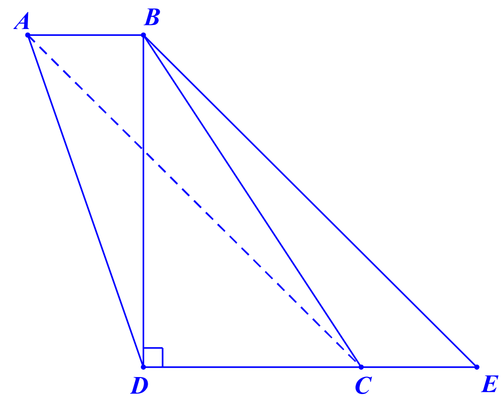

Vẽ $BE//AC,\ E \in CD$. Ta được $CE = AB$ và $BE = AC$.

Ta có: $AB + CD = CE + CD = DE$.

Vì $AB + CD = a$ nên $DE = a$.

Tam giác BDE vuông cân $\Rightarrow BE = a\sqrt{2} \Rightarrow AC = a\sqrt{2}$.

Bài 1.5 Cho hình thang cân $ABCD$ (AB // CD), đường cao bằng h và tổng hai đáy bằng $2h$. Tính góc xen giữa hai đường chéo.

- ***Lời giải***

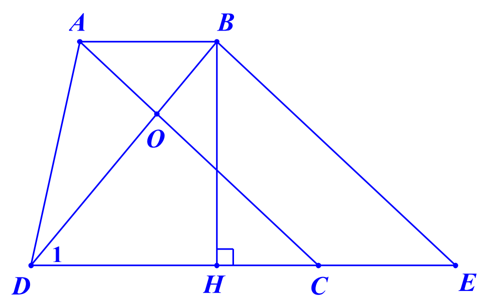

Qua B vẽ $BE//AC(\in G$ đường thẳng $CD)$, ta được $BE = AC$ và $CE = AB$.

Do đó $DE = DC + CE = DC + AB = 2h$.

Ta có: $BD = AC$ (hai đường chéo của hình thang cân) mà $BE = AC$ nên $BD = BE$.

ΔBDE cân tại B, BH là đường cao nên cũng là đường trung tuyến, suy ra $DH = HE = h; BH = h$. Do đó các tam giác HBD, HBE vuông cân

$\Rightarrow \widehat{D_1} = \widehat{E} = 45^o \Rightarrow \Delta BDE$ vuông tại $B \Rightarrow \widehat{COD} = \widehat{EBD} = 90^O$.

Bài 1.6 Chứng minh rằng trong một hình thang thì tổng các bình phương của hai đường chéo bằng tổng các bình phương của hai cạnh bên cộng với hai lần tích của hai cạnh đáy.

- ***Lời giải***

- Trường hợp hình thang có hai góc kề một đáy cùng tù, hai góc kề đáy kia cùng nhọn

Vẽ $AH \perp CD, BK \perp CD$ thì $HK = AB$

Ta có: $AC^2 - HC^2 = AD^2 - DH^2\left(= AH^2\right);\ BD^2 - KD^2 = BC^2 - KC^2 = \left(= BK^2\right)$

Cộng từng vế hai đẳng thức trên ta được:

$\left(AC^2 - HC^2\right) + \left(BD^2 - KD^2\right) = \left(AD^2 + BC^2\right) - DH^2 - CK^2$

$\Rightarrow AC^2 + BD^2 = \left(AD^2 + BC^2\right) + \left(CH^2 - CK^2\right) + \left(DK^2 - DH^2\right)$

$= AD^2 + BC^2 + (CH - CK)(CH + CK) + (DK - DH)(DK + DH)$

$= AD^2 + BC^2 + HK(CH + CK) + HK(DK + DH)$

$= AD^2 + BC^2 + HK(CH + CK + DK + DH)$

$= AD^2 + BC^2 + HK(CD + CD)$

$= AD^2 + BC^2 + 2AB \cdot CD$

• Trường hợp mỗi đáy có một góc tù (hoặc một góc vuông), một góc nhọn: Cũng chứng minh tương tự.

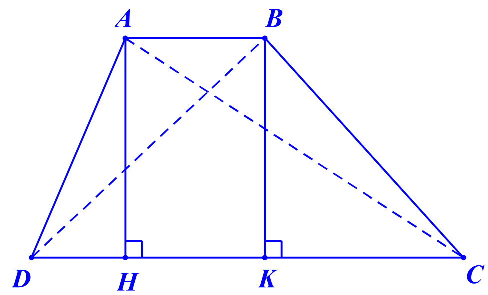

Bài 1.7 Hình thang ABCD có $\widehat{A} = \widehat{D} = 90^O$ Biết AB = 3cm; $BC = 2\sqrt{2}$ cm và CD = 5cm. Chứng minh rằng $\widehat{B} = 3\widehat{C}$.

- ***Tìm cách giải***

Nếu dời song song đoạn thẳng *AD* tới vị trí *BH* thì được ΔBHC vuông tại *H*. Ta dễ dàng tính được *HC* = *HB*, do đó tính được góc *C*, góc *B*.

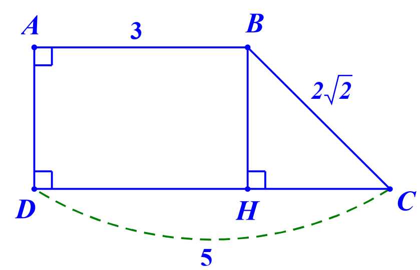

- ***Trình bày lời giải***

Vẽ $BH \perp CD$ $\left(H \in CD\right)$ thì *BH* // *AD*, do đó *DH* = *AB* = 3cm suy ra: *HC* = 5 – 3 = 2 (cm).

Xét ΔBHC vuông tại *H*, áp dụng định lý Py-ta-go, ta có:

$HB = \sqrt{BC^2 - HC^2} = \sqrt{\left(2\sqrt{2}\right)^2 - 2^2} = 2$ (cm).

Vậy ΔHBC vuông cân $\Rightarrow \widehat{C} = 45^O$ do đó $\widehat{ABC} = 135^O$ suy ra $\widehat{ABC} = 3\widehat{C}$.

II. Vẽ thêm hình bình hành

Bài 2.1 Cho tứ giác *ABCD*, hai đường chéo cắt nhau tại *O*. Cho biết $\widehat{AOB} = 60^o$ và *AC* = *BD* = a. Chứng minh rằng $AB + CD \geq a$.

- ***Tìm cách giải***

Từ điều phải chứng minh ta thấy cần vận dụng bất đẳng thức tam giác. Do đó cần vẽ hình phụ để tạo ra một tam giác có hai cạnh lần lượt bằng *AB, CD* và cạnh thứ ba bằng đường chéo *AC*.

Nếu vẽ thêm hình bình hành *ABEC* thì các yêu cầu trên được thoả mãn.

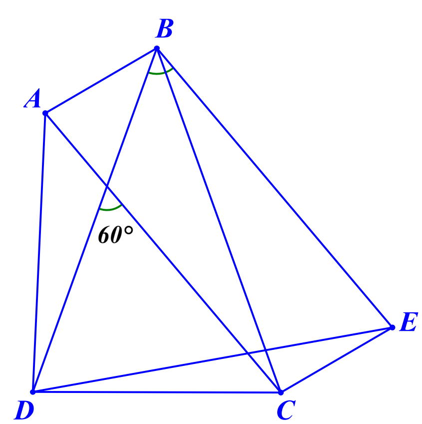

- ***Trình bày lời giải***

Vẽ hình bình hành *ABEC*, ta được *BE* // *AC*

suy ra $\widehat{DBE} = \widehat{AOB} = 60^0$

BE = *AC* = a; *AB* = *CE*.

Tam giác *BDE* là tam giác đều $\Rightarrow DE = a$.

Xét ba điểm *C, D, E* ta có: $CE + CD \geq DE$ hay $AB + CD \geq a$ (dấu "=" xảy ra khi điểm *C* nằm giữa *D* và *E* hay *DC // AB*. Khi đó tứ giác *ABCD* là hình thang cân).

Bài 2.2 Cho tam giác *ABC*. Dựng ra ngoài tam giác này các tam giác đều *ABD, BCE, CAF*. Chứng minh rằng trọng tâm của tam giác *DEF* trùng với trọng tâm của tam giác *ABC*.

- ***Lời giải***

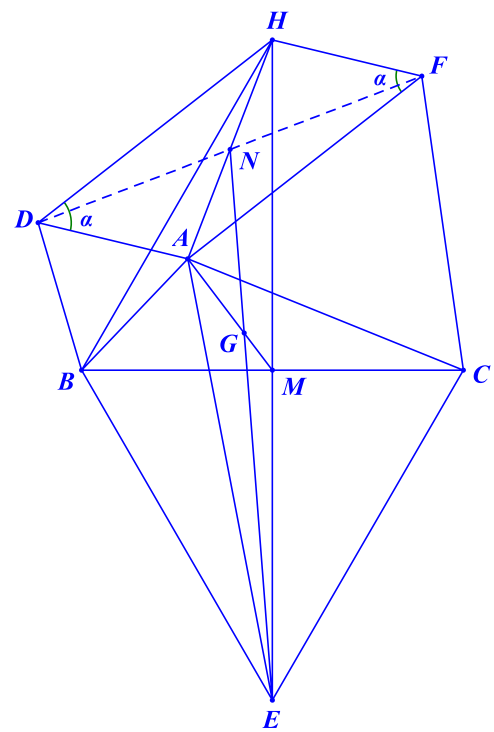

Vẽ hình bình hành *DAFH*.

Gọi *N* là giao điểm của hai đường chéo *DF* và *AH, M* là giao điểm của *EH* và *BC*.

Ta có $NA = NH$, $ND = NF$.

Ta đặt $\widehat{DAH} = \widehat{AFH} = \alpha$ thì $\widehat{BDH} = \widehat{HFC} = \alpha + 60^O$.

$\widehat{DAF} = 180^O = \alpha;$

$\widehat{\text{BAC}} = 360^O - \widehat{BAD} - \widehat{CAF} - \widehat{DAF}$

$= 360^0 - 60^0 - 60^0 - \left(180^0 - \alpha\right) = \alpha + 60^0$

ΔBDH và ΔHFC có: $BD = HF$ (=AD), $\widehat{BDH} = \widehat{HFC}$ (chứng minh trên); $DH = FC\left(= AF\right)$.

Do đó $\Delta BDH = \Delta HFC$ (c.g.c)

$\Rightarrow HB = HC.$ (1) Chứng minh tương tự, ta được $\Delta BAC = \Delta HFC$ (c.g.c)

$\Rightarrow BC = HC.$ (2)

Từ (1) và (2) suy ra $HB = HC = BC$.

Tứ giác *BHCE* có các cặp cạnh đối bằng nhau (cùng bằng *BC*) nên là hình bình hành $\Rightarrow MB = MC$ và $MH = ME$.

• Xét ΔAEH có *AM* và *AN* là hai đường trung tuyến nên giao điểm *G* của chúng là trọng tâm

$\Rightarrow EG = \dfrac{2}{3}EN$ và $AG = \dfrac{2}{3}AM$.

• Xét ΔABC có *AM* là đường trung tuyến mà $AG = \dfrac{2}{3}AM$ nên G là trọng tâm của ΔABC.

• Xét ΔEDF có *EN* là đường trung tuyến mà $EG = \dfrac{2}{3}EN$ nên G là trọng tâm của AEDF.

Vậy ΔABC và ΔEDF có cùng trọng tâm *G*.

Bài 2.3 Cho tam giác đều *ABC*. Trên cạnh *BC* lấy điểm *M*. Qua *M* vẽ một đường thẳng vuông góc với *AB* cắt *AB* tại *H*, cắt đường thẳng vuông góc với *AC* vẽ từ C tại điểm *K*. Gọi *N* là trung điểm của *BM*. Chứng minh rằng tam giác *ANK* có số đo các góc tỉ lệ với 1, 2, 3.

- ***Lời giải***

ΔHBM vuông tại *H* có $\widehat{ABC} = 60^o$ nên: $\widehat{HMB} = 30^o$

ΔCAK vuông tại *C* có $\widehat{ACB} = 60^o$ nên: $\widehat{KCM} = 30^o$

Suy ra: $\widehat{KMC} = \widehat{KCM}$ (cùng nằm $\widehat{HMB}$)

Do đó ΔKMC cân $\Rightarrow KC = KM$. .

Vẽ hình bình hành $BKMD \Rightarrow BD // KM$ và $BD = KM$.

Do đó $BD \perp AB$ (vì $KM \perp AB$) và $BD = KC$ (vì cùng bằng *KM*).

$\Delta ABD = \Delta ACK \ (c.g.c) \Rightarrow \hat{A}_1 = \hat{A}_2$ và $AD = AK$.

Tam giác *ADK* cân, *AN* là đường trung tuyến nên là đường cao, đường phân giác

$\Rightarrow AN \perp DK, \widehat{AHK} = 90^O$

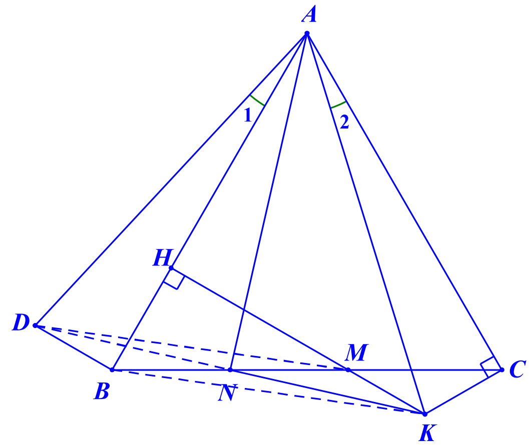

Ta có $A_2 + \widehat{BAK} = \widehat{BAC} = 60^O \Rightarrow A_1 + \widehat{BAK} = 60^O$

hay $\widehat{DAK} = 60^O \Rightarrow \widehat{NAK} = 60^O : 2 = 30^O$

Do đó $\widehat{AKN} = 90^O - 30^O = 60^O$

Xét ΔANK có $\widehat{NAK} : \widehat{NKA} : \widehat{ANK} = 30^O : 60^O : 90^O = 1:2:3$

III. Vẽ thêm trung điểm - Tạo đường trung bình

Bài 4.1 Cho hình chữ nhật *ABCD*. Vẽ $AH \perp BD$. Gọi *K* và *M* lần lượt là trung điểm của *BH* và *CD*. Tính số đo của góc *AKM*.

- ***Tìm cách giải***

Bài toán có cho hai trung điểm *K* và *M* nhưng chưa thể vận dụng trực tiếp được.

Ta vẽ thêm trung điểm *N* của *AB* để vận dụng định lý đường trung bình của hình chữ nhật, đường trung bình của tam giác.

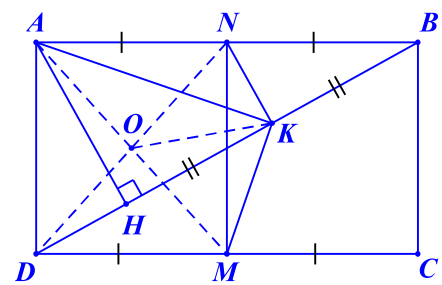

- ***Trình bày lời giải***

Gọi *N* là trung điểm cửa *AB* thì *MN* là đường trung bình của hình chữ nhật $ABCD \Rightarrow MN // AD$.

Mặt khác, *AN // DM* nên tứ giác *ANMD* là hình bình hành. Hình bình hành này có $\widehat{D} = 90^o$ nên là hình chữ nhật. Suy ra hai đường chéo *AM* và *DN* cắt nhau tại trung điểm *O* của mỗi đường:

OA = OM = ON = OD.

Xét Δ*ABH* có *NK* là đường trung bình nên $NK // AH \Rightarrow NK \perp BD$ (vì $AH \perp BD$). Do đó Δ*KDN* vuông tại *K*.

Xét Δ*KDN* có *KO* là đường trung tuyến ứng với cạnh huyền nên $KO = \frac{1}{2} DN$

$\Rightarrow KO = \frac{1}{2} AM = OA = OM$

Vậy Δ*KAM* vuông tại $K \Rightarrow \widehat{AKM} = 90^O$

Bài 4.2 Cho hình thang $ABCD(AB // CD)$, $\hat{A} = 90^o, AB = \frac{1}{2} CD$. Vẽ $DH \perp AC$. Gọi *K* là trung điểm của *HC*. Tính số đo của góc *BKD*.

- ***Lời giải***

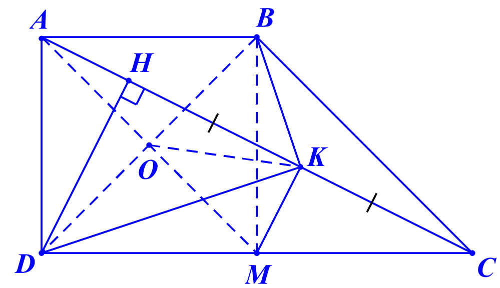

Gọi M là trung điểm của CD.

Xét ΔHCD có KM là đường hung bình nên $KM // HD$ do đó $KM \perp AC$ (vì $HD \perp AC$).

Tứ giác $ADMB$ có $AB // MD$ và $AB = DM\left(=\frac{1}{2}CD\right)$ nên $ABMD$ là hình bình hành.

Hình bình hành này có $\widehat{A} = 90^o$ nên là hình chữ nhật.

Suy ra $AM = BD$ và $OA = OM = OB = OD$.

Xét ΔKAM vuông tại K có KO là đường trung tuyến nên $KO = \frac{1}{2}AM = \frac{1}{2}BD$.

Xét ΔKBD có KO là đường trung tuyến mà $KO = \frac{1}{2}BD$ nên ΔKBD vuông tại K, do đó $\widehat{BKD} = 90^o$

Bài 4.3 Cho hình vuông $ABCD$, hai đường chéo cắt nhau tại O. Gọi M và N lần lượt là trung điểm của OA và CD. Chứng minh rằng tam giác MNB vuông cân.

- ***Lời giải***

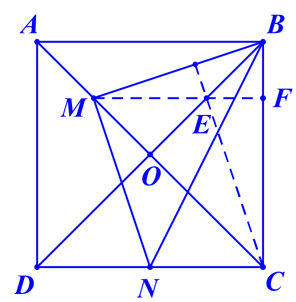

Gọi E là trung điểm của OB thì ME là đường trung bình của $\Delta AOB \Rightarrow ME // AB$ và $ME = \frac{1}{2}AB$.

Do đó $ME // NC$ và $ME = NC$.

Tứ giác $MECN$ là hình bình hành $\Rightarrow CE // MN$ và $CE = MN$.

Ta có: $ME \perp BC$ tại F (vì $AB \perp BC$), $\mathrm{BO} \perp AC$ (tính chất đường chéo hình vuông).

Xét ΔMBC có E là trực tâm nên $CE \perp MB$ do đó $MN \perp MB$. (1)

ΔMAB và ΔEBC có: $AB = BC$; $\widehat{MAB} = \widehat{EBC} = 45^0$; $MA = EB$ (vì OA = OB)

Vậy $\Delta MAB = \Delta EBC$ (c.g.c)$\Rightarrow MB = EC \Rightarrow MB = MN$ (2)

Từ (1) và (2) suy ra $AMNB$ vuông cân.

Bài 4.4 Cho tam giác ABC cân tại A, đường phân giác BM. Từ M vẽ một đường thẳng vuông góc với BM cắt đường thẳng BC tại D. Chứng minh rằng: $BD = 2CM$.

- ***Lời giải***

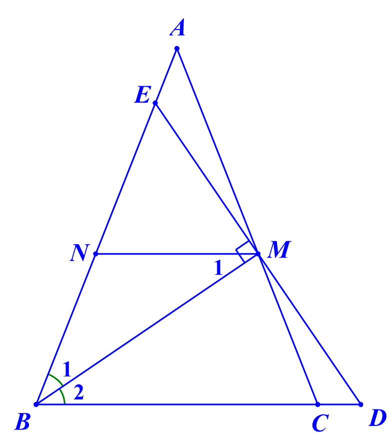

Gọi E là giao điểm của đường thẳng DM với AB. Tam giác BDE có BM vừa là đường phân giác vừa là đường cao nên là tam giác cân, do đó $BD = BE$ và $MD = ME$.

Gọi N là trung điểm của BE thì MN là đường trung bình của $\Delta EBD \Rightarrow MN // BD$

$\Rightarrow \widehat{M_1} = \widehat{B}_2$, do đó $\widehat{M_1} = \widehat{B}_1\left(= \widehat{B}_2\right)$

$\Rightarrow \Delta NBM$ cân $\Rightarrow BN = MN$.

Tứ giác $BCMN$ là hình thang cân$\Rightarrow BN = CM$

$\Rightarrow MN = CM$

Xét ΔMBE vuông tại M có MN là đường trung tuyến nên $MN = \frac{1}{2}BE$.

$\Rightarrow BE = 2MN \Rightarrow BD = 2CM$

Bài 4.5 Cho tứ giác $ABCD, \widehat{CAD} = \widehat{CBD} = 90^o$. Gọi E và F lần lượt là hình chiếu của C và D trên đường thẳng AB. Chứng minh rằng $AF = BE$.

- ***Lời giải***

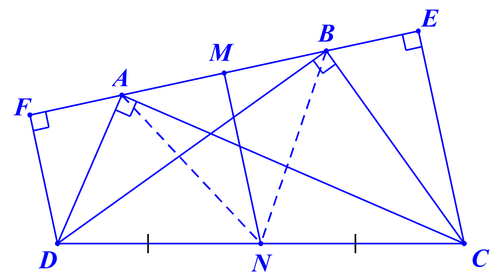

Ta có: $CE//DF$ (cùng vuông góc với AB). Tứ giác $FECD$ là hình thang.

Gọi M, N lần lượt là trung điểm của EF và CD, MN là đường trung bình của hình thang $CEFD$. Do đó $MN//CE \Rightarrow MN \perp EF$.

Ta có: $AN = BN = \frac{1}{2}CD$ (tính chất đường trung tuyến của tam giác vuông) $\Rightarrow \Delta NAB$ cân

Mặt khác, NM là đường cao nên cũng là đường trung tuyến $\Rightarrow MA = MB$ dẫn tới $AF = BE$.

Bài 4.6 Cho tam giác ABC vuông cân tại A. Trên các cạnh AB và AC lần lượt lấy các điểm M và D sao cho $AM = AD$. Từ A và M vẽ các đường thẳng vuông góc với BD chúng cắt BC lần lượt tại E và F. Chứng minh rằng: $AE = \frac{BD + MF}{2}$

- ***Lời giải***

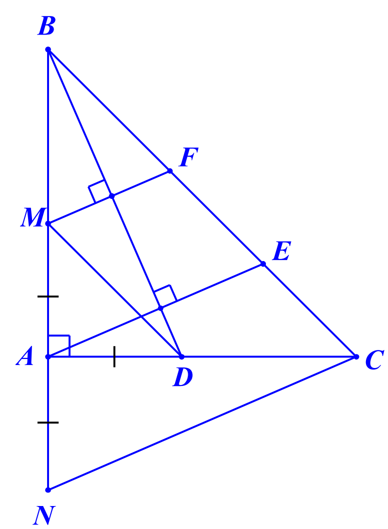

Trên tia đối của tia AB lấy điểm N sao cho: $AN = AM$.

$\Delta ACN = \Delta ABD$ (c.g.c) $\Rightarrow$ CN = BD và $\widehat{ACN} = \widehat{ABD}$ mà

$\widehat{CAE} = \widehat{ABD}$ (cùng phụ với $\widehat{BAE}$)

nên $\widehat{ACN} = \widehat{CAE} \Rightarrow AE//CN$

Do đó $MF//CN$ (vì cùng song song với AE).

Xét hình thang $MFCN$ có $AE//CN$ và $AM = AN$ nên $EF = EC$.

Suy ra $AE = \frac{MF + CN}{2} = \frac{MF + BD}{2}$

Bài 4.7 Cho tứ giác ABCD. Gọi A', B', C', D' lần lượt là trọng tâm của các tam giác BCD, CDA, DAB, ABC. Chứng minh rằng:

a) Các đường thẳng AA', BB', CC', DD' cùng đi qua một điểm;
b) Điểm này chia AA', BB', CC', DD' theo cùng một tỉ số.

- ***Lời giải***

a) Gọi M, N, P, Q, E, F lần lượt là trung điểm của AB, BC, CD, DA, AC và BD. Theo định lý Giéc-gôn (bài 4.8) thì ba đường thẳng MP, NQ, EF đồng quy tại điểm O là trung điểm của mỗi đoạn thẳng đó.

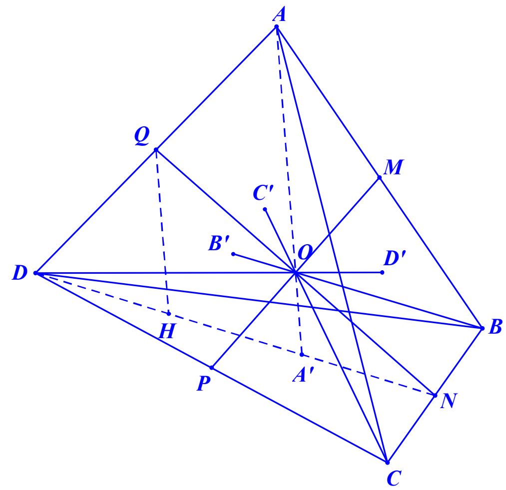

Gọi giao điểm của AO với DN là G. Vẽ $QH\,//\,AG$.

Xét ΔNQH ta được $NG = GH$

Xét ΔADG ta được $GH = HD$

Vậy $NG = GH = HD \Rightarrow HG = \frac{1}{3}DN$. (1)

Vì A' là trọng tâm của $ABCD$ nên $A' \in DN$ và $NA' = \frac{1}{3}DN$ (2)

Từ (1) và (2) suy ra $G \equiv A'$ do đó AA' đi qua O.

Chứng minh tương tự, các đường thẳng BB', CC', DD' đều đi qua O.

Suy ra AA', BB', CC', DD' đồng quy tại O.

b) Ta có: $OA' = \frac{1}{2}QH$ mà $QH = \frac{1}{2}AA'$ nên $OA' = \frac{1}{4}AA'$. Suy ra: $OA' = \frac{1}{3}OA$ hay $\frac{OA'}{OA} = \frac{1}{3}$.

Chứng minh tương tự, ta được $\frac{OB'}{OB} = \frac{OC'}{OC} = \frac{OD'}{OD} = \frac{1}{3}$.

Bài 4.8 Cho tam giác ABC và một điểm O nằm trong tam giác sao cho $\widehat{ABO} = \widehat{ACO}$. Vẽ $OH \perp AB, OK \perp AC$. Chứng minh rằng đường trung trực của HK đi qua một điểm cố định.

- ***Lời giải***

Gọi E, F, M lần lượt là trung điểm của OB, OC, BC. Theo tính chất đường trung tuyến ứng với cạnh huyền của tam giác vuông ta có:

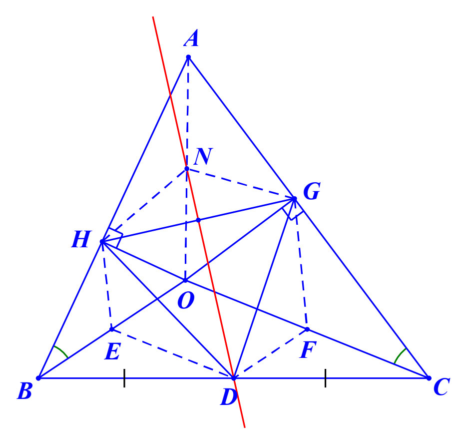

$EH = EB = EO = \frac{1}{2}OB; FK = FC = FO = \frac{1}{2}OC.$

Theo tính chất đường trung bình của tam giác ta có tứ giác $OFME$ là hình bình hành $\Rightarrow \widehat{OEM} = \widehat{OFM}$ (1)

Mặt khác, $\widehat{HEO} = 2\widehat{ABO}; \widehat{KFO} = 2\widehat{ACO}$

mà $\widehat{ABO} = \widehat{ACO}$ nên $\widehat{HEO} = \widehat{KFO}$. (2)

Từ (1) và (2) suy ra: $\widehat{HEM} = \widehat{MFK}$.

ΔHEM và ΔMFK có: $HE = MF\left(=\frac{1}{2}OB\right)$; $\widehat{HEM} = \widehat{MFK}$ (chứng minh trên); $EM = FK\left(=OC\right)$

Do đó $\Delta HEM = \Delta MFK$ (c.g.c) $\Rightarrow MH = MK$ (3)

Gọi N là trung điểm của OA, ta có: $NH = NK\left(=\frac{1}{2}OA\right)$. (4)

Từ (3) và (4) suy ra *MN* là đường trung trực của *HK*.

Vậy đường trung trực của *HK* đi qua điểm cố định *M* là trung điểm của *BC*.

IV. Vẽ thêm hình đối xứng

Bài 4.1 Cho hai điểm *A* và *B* thuộc cùng một nửa mặt phẳng bờ là đường thẳng *d*. Tìm trên *d* một điểm *M* sao cho hai tia *MA, MB* tạo với đường thẳng *d* hai góc nhọn bằng nhau.

- ***Tìm cách giải***

Giả sử đã tìm được điểm $M \in d$ sao cho $\widehat{M}_1 = \widehat{M}_2$.

Vẽ điểm A' đối xứng với *A* qua *d* thì $\widehat{M}_1 = \widehat{M}_3$ suy ra $\widehat{M}_2 = \widehat{M}_3$ (cùng bằng $\widehat{M}_1$). Do đó ba điểm *A', M, B* thẳng hàng.

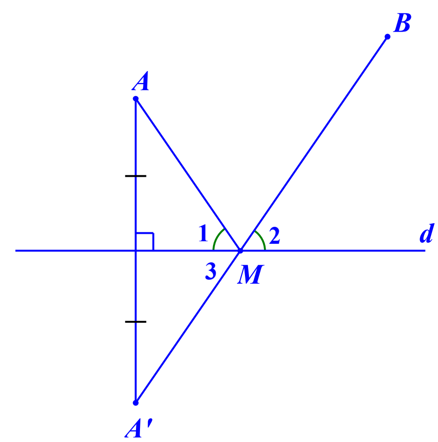

- ***Trình bày lời giải***

- Vẽ điểm A' đối xứng với *A* qua *d*;
- Vẽ đoạn thẳng $A'B$ cắt đường thẳng *d* tại *M*;
- Vẽ đoạn thẳng *MA* ta được $\widehat{M}_1 = \widehat{M}_2$.

Thật vậy, do A' đối xứng với *A* qua *d* nên $\widehat{M}_1 = \widehat{M}_3$.

Mặt khác, $\widehat{M}_2 = \widehat{M}_3$. (đối đỉnh) nên $\widehat{M}_1 = \widehat{M}_2$.

Bài 4.2 Cho góc *xOy* có số đo bằng 60° và một điểm *A* ở trong góc đó sao cho *A* cách *Ox* là 2cm và cách *Oy* là lcm.

a) Tìm một điểm *B* trên *Ox* và một điểm *C* trên *Oy* sao cho chu vi tam giác *ABC* nhỏ nhất;

b) Tính độ dài nhỏ nhất của chu vi tam giác *ABC*.

- ***Lời giải***

a) Vẽ điểm *M* đối xứng *A* qua *Ox*.

Vẽ điểm *N* đối xứng *A* qua *Oy*. Hai điểm *M* và *N* là hai điểm cố định.

Đoạn thẳng *MN* cắt *Ox* tại *B*, cắt *Oy* tại *C*. Khi đó chu vi ΔABC là nhỏ nhất.

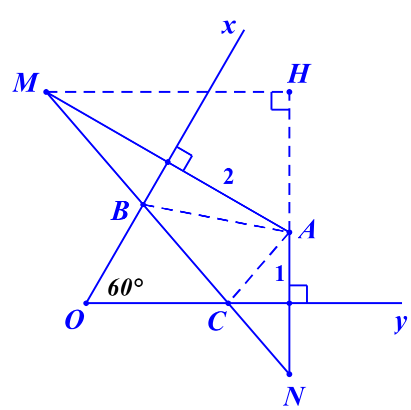

Thật vậy, vì *M* đối xứng với *A* qua *Ox* nên *AB* = *MB*.

Vì *N* đối xứng với *A* qua *Oy* nên *CN* = *CA*.

Chu vi $\Delta ABC = AB + BC + CA = MB + BC + CN = MN$.

Do đó chu vi ΔAMN nhỏ nhất là bằng *MN*.

b) Vẽ $MH \perp AN$, ta có: $\widehat{MAH} = \widehat{O} = 60^o$ (hai góc có cạnh tương ứng vuông góc) $\Rightarrow \widehat{AMH} = 30^o$.

Xét ΔAMH vuông tại *H*, $\widehat{AMH} = 30^o$ nên $AH = \frac{1}{2}AM = \frac{1}{2}.4 = 2$ cm.

Xét ΔHMN vuông tại *H*, ta có:

$$MN^2 = MH^2 + HN^2 = MH^2 + \left(HA + AN\right)^2 = MH^2 + HA^2 + AN^2 + 2HA.AN$$

$$= \left(MH^2 + HA^2\right) + AN^2 + 2HA.AN = AM^2 + AN^2 + 2HA.AN = 4^2 + 2^2 + 2.2.2 = 28 \Rightarrow MN = \sqrt{28} \approx 5,3$$

Vậy độ dài nhỏ nhất của chu vi ΔABC là 5,3 cm.

CHỦ ĐỀ 8: TOÁN QUỸ TÍCH

A. Kiến thức cần nhớ

1. Định nghĩa: *Quỹ tích của những điểm có tính chất T nào đó là tập hợp tất cả những điểm có tính chất T đó.*

2. Các quỹ tích cơ bản

- *Quỹ tích các điểm cách đều hai đầu của một đoạn thẳng cố định là đường trung trực của đoạn thẳng đó. (1).*
- *Quỹ tích các điểm nằm bên trong một góc và cách đều hai cạnh của góc là tia phân giác của góc đó. (2).*
- *Quỹ tích các điểm cách một đường thẳng cố định một khoảng bằng h không đổi là hai đường thẳng song song với đường thẳng đó và cách đường thẳng đó một khoảng bằng h. (3)*
- *Quỹ tích những điểm cách một điểm O cố định một khoảng R không đổi là đường tròn tâm O, bán kính R. (4).*

3. Cách giải bài toán tìm quỹ tích các điểm có chung tính chất T nào đó

a) Phần thuận: Chứng minh rằng nếu điểm M có tính chất T thì điểm M thuộc một hình H nào đó.

b) Phần đảo: Chứng minh rằng nếu điểm M thuộc hình H thì điểm M có tính chất T.

c) Kết luận: Quỹ tích của điểm M là hình H.

d) Một số lưu ý khi giải bài toán tìm quỹ tích.

a) Tìm hiểu đề bài

- *Cần xét xem:*
- *Yếu tố nào cố định (vì trong các quỹ tích cơ bản đều có nói đến yếu tố cố định như điểm, đoạn thẳng, góc,….).*
- *Yếu tố nào không đổi (thường là khoảng cách không đổi, góc có số đo không đổi,…);*
- *Quan hệ nào không đổi (ví dụ điểm cách đều hai đầu đoạn thẳng, cách đều hai cạnh của một góc,…);*
- *Yếu tố nào chuyển động (điểm nào có vị trí thay đổi, liên quan đến điểm phải tìm quỹ tích như thế nào?).*

b) Dự đoán quỹ tích.

- *Vẽ nháp vài vị trí của điểm cần tìm quỹ tích (thường là vẽ ba vị trí).*
- *Nếu ba điểm này thẳng hàng thì ta dự đoán quỹ tích là đường thẳng (đường thẳng song song, đường trung trực, tia phân giác,…).*
- *Nếu ba điểm không thẳng hàng thì quỹ tích có thể là đường tròn.*

c) Giới hạn quỹ tích

Có nhiều bài toán quỹ tích cần tìm chỉ là một phần của hình H, phần còn lại không thỏa mãn điều kiện của bài toán, ta phải loại trừ phần này. Làm như vậy gọi là tìm giới hạn của quỹ tích.Việc tìm giới hạn của quỹ tích thường làm sau phần thuận, trước phần đảo.

B. Bài tập áp dụng

I. Quỹ tích là đường thẳng song song

Bài 2.1 Cho tam giác ABC và D là một điểm di động trên cạnh BC. Vẽ DE//AB, DF//AC $\left(E \in AC, F \in AB\right)$. Gọi M là trung điểm của EF. Tìm quỹ tích của điểm M.

- ***Lời giải***

a) Phần thuận

Tứ giác AEDF có DE//AF, DF//AE nên là hình bình hành.

Suy ra AD và EF cắt nhau tại trung điểm của mỗi đường. Vậy trung điểm M của EF cũng là trung điểm của AD.

Vẽ $MK \perp BC,\ AH \perp BC$.

Do AH cố định nên AH có độ dài không đổi.

Xét ΔAHD có MK là đường trung bình, $MK = \frac{1}{2}AH$ (không đổi). Điểm M cách đường thẳng BC cố định một khoảng $\frac{1}{2}AH$ không đổi nên điểm M nằm trên đường thẳng $xy//BC$ và cách BC một khoảng $\frac{1}{2}AH$.

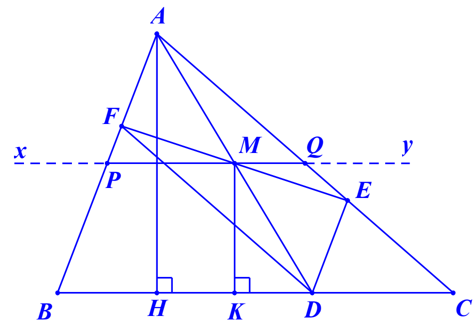

(xy nằm trên nửa mặt phẳng bờ BC có chứa A).

Giới hạn: Khi điểm D di động tới điểm B thì điểm M di động tới trung điểm P của AB. Khi điểm D di động tới điểm C thì điểm M di động tới trung điểm Q của AC. Vậy M chỉ nằm trên đường trung bình PQ của tam giác ABC.

b) Phần đảo

Lấy điểm M bất kì trên đoạn thẳng PQ. Vẽ tia AM cắt BC tại D. Vẽ DE // AB, DF // AC $\left(E \in AC,\ F \in AB\right)$. Ta phải chứng minh M là trung điểm của EF.

Thật vậy, xét tam giác ABC có PQ // BC và PA = PB nên MA = MD.

Tứ giác AEDF là hình bình hành nên hai đường chéo cắt nhau tại trung điểm của mỗi đường.

Do M là trung điểm của AD nên M là trung điểm của EF.

c) Kết luận

Vậy quỹ tích của điểm M là đường trung bình PQ của tam giác ABC.

Nhận xét: Điểm M là trung điểm của EF. Đây là *tính chất ban đầu* của điểm M, chưa phải *tính chất cơ bản* theo các quỹ tích (1), (2), (3), (4). Dó đó chưa thể vận dụng để trả lời điểm M nằm trên hình nào.

Ta đã giải quyết vấn đề này bằng cách biến đổi tính chất ban đầu của điểm M lần lượt như sau

M là trung điểm của EF (tính chất ban đầu)

$\Rightarrow$ M là trung điểm của AD (tính chất T’)

$\Rightarrow$ M cách đường thẳng BC cố định một khoảng không đổi bằng $\frac{AH}{2}$ (đây mới là tính chất cơ bản của điểm M)

$\Rightarrow$ M nằm trên đường thẳng xy // BC và cách BC một khoảng $\frac{AH}{2}$.

Như vậy ta phải chuyển *tính chất ban đầu* của điểm M qua các tính chất trung gian đến *tính chất cơ bản* của điểm M rồi theo các quỹ tích cơ bản trả lời điểm M nằm trên hình nào.

Bài 2.2 Cho góc vuông xOy và một điểm A cố định trên tia Ox sao cho OA = a. Điểm B di động trên tia Oy. Vẽ vào trong góc vuông này tam giác ABC vuông cân tại A. Tìm quỹ tích của điểm C.

- ***Lời giải***

a) Phần thuận

Vẽ $CH \perp Ox$ ta được $\widehat{C_1} = \widehat{A_1}$ (cùng phụ với $\widehat{A_2}$).

$\Delta HAC = \Delta OBA$ (cạnh huyền, góc nhọn) $\Rightarrow CH = OA = a$.

Điểm C cách đường thẳng Ox một khoảng bằng a nên C nằm trên đường thẳng $d//Ox$ và cách Ox một khoảng a cho trước.

Giới hạn: Nếu B trùng với O thì C trùng với C_1 ($C_1 \in d$ và $C_1A \perp OA$). Nếu B ra xa vô cùng thì điểm C cũng ra xa vô cùng.

Vậy điểm C nằm trên tia C_1t của đường thẳng d

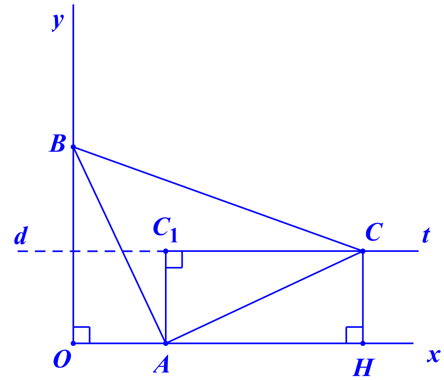

b) Phần đảo

Lấy điểm C bất kì trên tai C_1t. Vẽ đoạn thẳng AC.

Từ A vẽ $AB \perp AC\,(B \in Oy)$. Ta phải chứng minh tam giác ABC vuông cân tại A.

Thật vậy, vẽ $CH \perp Ox$.

ΔHAC và ΔOBA có :

$\widehat{H} = \widehat{O} = 90°; HC = OA = a; \widehat{C_1} = \widehat{A_1}$ (cùng phụ với $\widehat{A_2}$).

Dó đó $\Delta HAC = \Delta OBA$ (g.c.g) $AC = AB$.

Vậy ΔABC vuông tại A.

c) Kết luận: Vậy quỹ tích của điểm C là tia $C_1t // Ox$ và cách O*x* một khoảng bằng a.

Bài 2.3 Cho đoạn thẳng AB và một điểm C nằm giữa A và B. Trên cùng một nửa mặt phẳng bờ AB vẽ các tam giác DAC và EBC vuông cân tại D và E. Gọi M là trung điểm của DE. Tìm quỹ tích của điểm M khi điểm C di động giữa A và B.

- ***Lời giải***

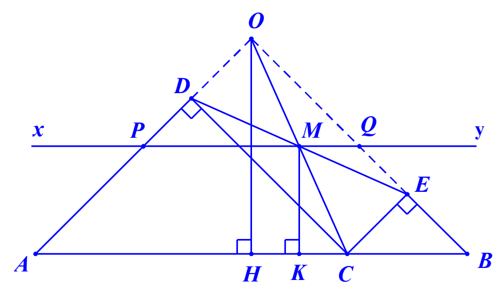

a) Phần thuận

Gọi O là giao điểm của hai tia AD và BE.
Như vậy O là một điểm cố định.
Xét ΔAOB có $\widehat{A} = \widehat{B} = 45°$ nên $\widehat{AOB} = 90°$.
Tứ giác OECD có ba góc vuông nên là hình chữ nhật.
Hai đường chéo DE và OC cắt nhau tại trung điểm của mỗi đường nên trung điểm M của DE cũng là trung điểm của OC.

Vẽ $OH \perp AB, MK \perp AB$ thì MK là đường trung bình của ΔOHC, suy ra $MK = \frac{1}{2}OH$.

Điểm M cách đường thẳng AB cho trước một khoảng là $\frac{OH}{2}$ nên điểm M nằm trên đường thẳng $xy // AB$ và cách AB là $\frac{OH}{2}$.

Giới hạn: Khi điểm C di động dần tới A thì điểm M dần tới trung điểm P của OA. Khi điểm C di động dần tới B thì điểm M dần tới trung điểm Q của OB. Vậy điểm M chỉ di động trên đường trung bình PQ của ΔOAB (trừ hai điểm P và Q).

b) Phần đảo

Lấy điểm M bất kì trên đoạn thẳng PQ (M không trùng với P, Q). Vẽ tia OM cắt AB tại C. Vẽ $CD \perp OA, CE \perp OB$. Ta phải chứng minh các $\Delta DAC, \Delta EBC$ vuông cân và M là trung điểm của DE.

Thật vậy, xét ΔOAB có $OP = PA, PQ // AB$ nên $MO = MC$.

Xét ΔDAC vuông tại D có $\widehat{A} = 45°$ nên là tam giác vuông cân tại D.

Tương tự, ΔEBC vuông cân tại E.

Tứ giác OECD có ba góc vuông nên là hình chữ nhật. Do đó hai đường chéo cắt nhau tại trung điểm của mỗi đường.

Mặt khác, M là trung điểm của OC nên M cũng là trung điểm của DE.

c) Kết luận

Vậy quỹ tích của điểm M là đường trung bình PQ của tam giác OAB trừ hai điểm P và Q.

Bài 2.4 Cho tam giác ABC cân tại A. Một điểm D di động trên đáy BC. Đường thẳng vuông góc với BC vẽ từ D cắt các đường thẳng AB và AC lần lượt tại E và F. Gọi M là trung điểm của EF. Tìm quỹ tích của điểm M.

- ***Lời giải***

a) Phần thuận

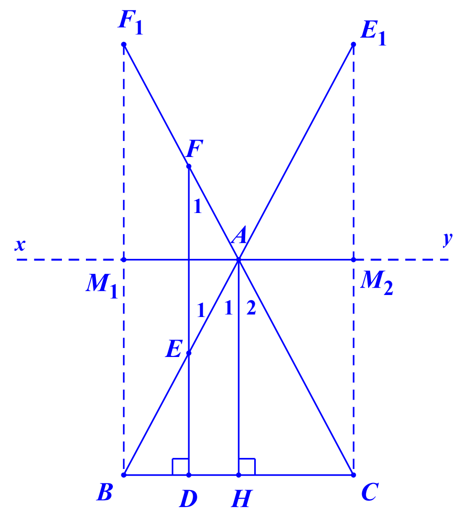

Vẽ $AH \perp BC$ thì $AH // DE$ và $\widehat{A_1} = \widehat{A_2}$ (tính chất của tam giác cân).

Ta có: $\widehat{E_1} = \widehat{A_1}$ (cặp góc so le trong); $\widehat{F_1} = \widehat{A_2}$ (cặp góc đồng vị).

Vì $\widehat{A_1} = \widehat{A_2}$ nên $\widehat{E_1} = \widehat{F_1}$. Suy ra ΔAEF cân.

Ta có: $ME = MF \Rightarrow AM \perp EF$.

Tứ giác AHDM có ba góc vuông nên là hình chữ nhật $\Rightarrow MD = AH$ (không đổi).

Điểm M cách đường thẳng BC cho trước một khoảng bằng AH nên điểm M nằm trên đường thẳng $xy // BC$ và cách BC một khoảng bằng AH.

Giới hạn: Khi điểm D trùng với B thì E trùng với B và điểm F trùng với F_1 (F_1 nằm trên tia CA và $AF_1 = AC$). Khi đó điểm M trùng với M_1 (M_1 là giao điểm của xy với BF_1). Tương tự, khi điểm D trùng với C thì điểm M trùng với M_2. Vậy M chỉ nằm trên đoạn thẳng M_1M_2 của đường thẳng xy.

b) Phần đảo

Lấy điểm M bất kì trên đoạn thẳng M_1M_2. Qua M vẽ một đường thẳng vuông góc với BC cắt BC, AB, AC lần lượt tại D, E, F. Ta phải chứng minh M là trung điểm của EF.

Thật vậy, tứ giác AHDM có hai cặp cạnh đối song song nên là hình bình hành. Hình bình hành này có $\widehat{H} = 90°$ nên là hình chữ nhật, suy ra $\widehat{M} = 90°$.

Ta có: $\widehat{E_1} = \widehat{A_1}$, $\widehat{F_1} = \widehat{A_2}$ mà $\widehat{A_1} = \widehat{A_2}$ nên $\widehat{E_1} = \widehat{F_1}$. Do đó ΔAEF cân.

Vì AM là đường cao nên cũng là đường trung tuyến $\Rightarrow ME = MF$.

c) Kết luận

Vậy quỹ tích của điểm M là đoạn thẳng M_1M_2 của đường thẳng $xy // BC$ và cách BC một khoảng AH.

II. Quỹ tích là đường trung trực và đường thẳng vuông góc

Bài 3.1 Cho góc vuông xOy, điểm A cố định trên tia Ox, điểm B di động trên tia Oy. Vẽ hình chữ nhật AOBC. Gọi M là giao điểm của hai đường chéo AB và OC. Tìm quỹ tích điểm M.

- ***Lời giải***

a) *Phần thuận*

M là giao điểm hai đường chéo của hình chữ nhật nên MO = MA.

Điểm M cách đều hai đầu của đoạn thẳng OA cố định nên M nằm trên đường trung trực của OA.

Giới hạn: Khi điểm B tiến dần tới điểm O thì điểm C tiến dần đến điểm A. Khi đó điểm M tiến dần đến M_1 là trung điểm của OA. Khi điểm B ra xa vô tận thì điểm M cũng ra xa vô tận. Vậy M nằm trên tia M_1t thuộc đường trung trực của OA, tia này nằm trong góc xOy, trừ điểm M_1.

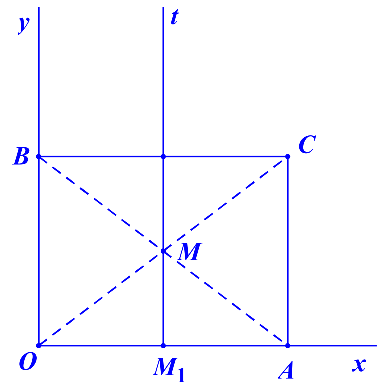

b) Phần đảo

Lấy điểm M bất kì trên tia M_1t. Vẽ tia AM cắt tia Oy tại B. Vẽ hình chữ nhật AOBC. Ta phải chứng minh M là giao điểm của hai đường chéo.

Thật vậy, xét ΔAOB có $M_1t//OB$ (vì cùng vuông góc với OA).

Mặt khác, $M_1O = M_1A$ nên MA= MB. Vậy M là trung điểm của AB

$\Rightarrow$ M cũng là trung điểm của OC (vì AOBC là hình chữ nhật).

c) Kết luận

Vậy quỹ tích của điểm M là tia M_1t thuộc đường trung trực của OA, tia này nằm trong góc xOy, trừ điểm M_1.

Bài 3.2 Cho góc vuông xOy và một điểm A ở trong góc đó. Một góc vuông đỉnh A quay quanh A, một cạnh cắt Ox tại B, cạnh kia cắt Oy tại C. Gọi M là trung điểm của BC. Tìm quỹ tích của điểm M.

- ***Lời giải***

a) Phần thuận

Vẽ các đoạn thẳng MO, MA ta được:

$MO = MA = \frac{1}{2}BC$.

Điểm M cách đều hai đầu của đoạn thẳng OA cố định nên điểm M nằm trên đường trung trực của OA.

Giới hạn: Khi điểm C di động tới điểm O thì điểm B di động tới B_1 ($AB_1 \perp AO$), khi đó điểm M di động tới M_1 là trung điểm của OB_1.

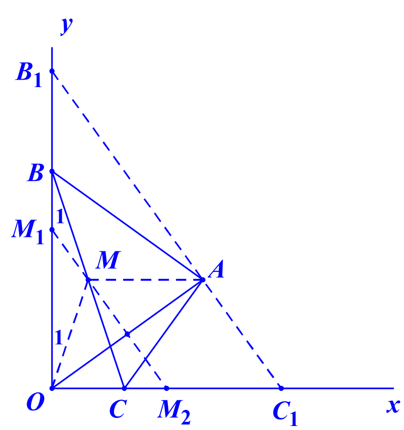

Khi B di động dần tới O thì điểm C di động tới C_1 ($AC_1 \perp AO$), khi đó điểm M di động tới M_2 là trung điểm của OC_1. Vậy điểm M chỉ di động trên đoạn thẳng M_1M_2.

b) Phần đảo

Lấy điểm M bất kì trên đoạn thẳng M_1M_2. Trên tia Ox lấy điểm B ($B \neq O$) sao cho $MB = MA$. Tia BM cắt Oy tại điểm C. Ta phải chứng minh ΔABC vuông tại A và M là trung điểm của BC.

Thật vậy, ta có: $MB = MA$ mà $MO = MA$ (vì M nằm trên đường trung trực của OA) nên $MB = MO$. (1) $\Rightarrow \Delta MOB$ cân $\Rightarrow \widehat{B_1} = \widehat{O_1}$.

Xét ΔOBC vuông tại O có $\widehat{B_1}+\widehat{BCO}=90° \Rightarrow \widehat{O_1}+\widehat{BCO}=90°$

$\Rightarrow \widehat{MOC}=\widehat{MCO}$ (vì cùng phụ với $\widehat{O_1}$) $\Rightarrow \Delta MOC$ cân $\Rightarrow MO=MC$. (2)

Từ (1) và (2) suy ra $MB=MC$. Vậy M là trung điểm của BC.

Xét ΔABC có $MA=MB=MC$ nên $MA=\frac{1}{2}BC$ $\Rightarrow \Delta ABC$ vuông tại A.

c) Kết luận: Quỹ tích của điểm M là đoạn thẳng M_1M_2 thuộc đường trung trực của OA.

Bài 3.3 Cho hình chữ nhật ABCD. Gọi M là một điểm ở trong hình chữ nhật hoặc trên các cạnh của nó

1) Chứng minh rằng $MA^2+MC^2=MB^2+MD^2$;

2) Tìm quỹ tích của điểm M nếu $MA+MC=MB+MD$.

- ***Lời giải***

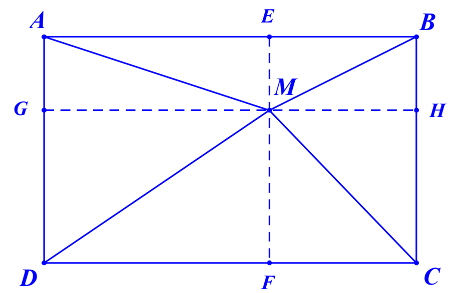

1) Chứng minh $MA^2+MC^2=MB^2+MD^2$. (1)

Qua M vẽ đường thẳng vuông góc với hai cặp cạnh đối của hình chữ nhật rồi dùng định lý Py-ta-go để chứng minh.

2) Tìm quỹ tích của điểm M

a) Phần thuận

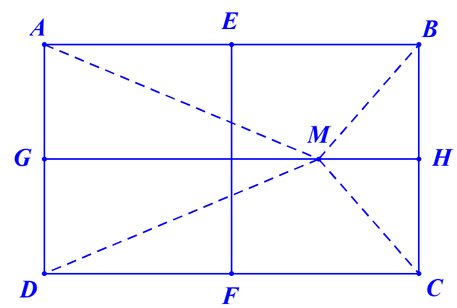

Ta có: $MA+MC=MB+MD$ (2)

Suy ra $(MA+MC)^2=(MB+MD)^2$

$\Rightarrow MA^2+MC^2+2MA.MC=MB^2+MD^2+2MB.MD$

$\Rightarrow 2MA.MC=2MB.MD$ (3)

Từ (1) và (3) ta có:

$\Rightarrow MA^2+MC^2-2MA.MC=MB^2+MD^2-2MB.MD$

$\Rightarrow (MA-MC)^2=(MB-MD)^2$

Suy ra $MA-MC=MB-MD$ (4) hoặc $MA-MC=MD-MB$ (5)

- Từ (2) và (4) ta có: $\begin{cases} MA+MC=MB+MD \\ MA-MC=MB-MD \end{cases}$

Do đó: $2MA=2MB \Rightarrow MA=MB$.

Vậy điểm M nằm trên đường trung trực của AB.

- Từ (2) và (5) ta có; $\begin{cases} MA+MC=MB+MD \\ MA-MC=MD-MB \end{cases}$.

Do đó: $2MA=2MD \Rightarrow MA=MD$

Vậy điểm M nằm trên đường trung trực của AD.

Giới hạn: Vì M nằm trong hình chữ nhật hoặc trên các cạnh của nó nên M nằm trên hai đoạn thẳng EF và GH nối trung điểm hai cặp cạnh đối diện của hình chữ nhật.

b) Phần đảo

Lấy điểm M bất kì trên đoạn thẳng GH.

Khi đó $MA=MD;\ MB=MC$.

Vậy $MA + MC = MB + MD$. Nếu $M \in EF$ ta cũng có kết quả trên.

c) Kết luận: Quỹ tích của điểm M là hai đoạn thẳng EF và GH nối các trung điểm của hai cặp cạnh đối diện của hình chữ nhật.

Bài 3.4 Cho tam giác đều ABC. Trên nửa mặt phẳng bờ BC có chứa A vẽ tia $Bx \perp BC$ và trên đó lấy một điểm D. Vẽ tam giác đều CDM (M và B thuộc hai nửa mặt phẳng đối nhau bờ CD). Tìm quỹ tích của điểm M khi D di động trên tia Bx.

- ***Lời giải***

a) Phần thuận

ΔMAC và ΔDBC có: $MC = DC$; $\widehat{C_1} = \widehat{C_2}$ (vì cùng cộng với ACD cho $60°$); $CA = CB$.

Vậy $\Delta MAC = \Delta DBC$ (c.g.c)

$\Rightarrow \widehat{MAC} = \widehat{DBC} = 90°$. Suy ra $MA \perp AC$ tại A.

Do đó điểm M nằm trên một đường thẳng đi qua A và vuông góc với AC.

Giới hạn: Khi điểm D trùng với B thì điểm M trùng với A. Khi điểm D ra xa vô cùng thì điểm M cũng ra xa vô cùng. Vậy điểm M chỉ nằm trên tia Ay.

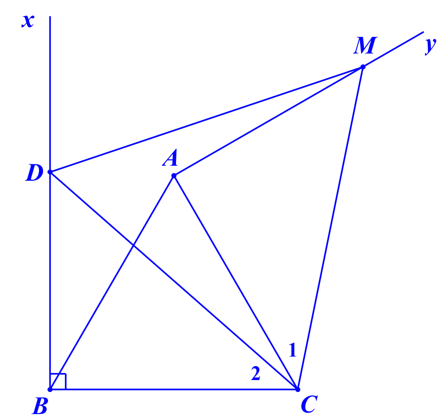

b) Phần đảo

Lấy điểm M bất kì trên tia Ay. Vẽ đoạn thẳng MC. Trên tia Bx lấy điểm D sao cho CD = CM. Ta phải chứng minh ΔMCD đều.

Thật vậy, ΔMAC và ΔDBC có: $\widehat{A} = \widehat{B} = 90°; CM = CD; CA = CB$.

Do đó $\Delta MAC = \Delta DBC$ (cạnh huyền, cạnh góc vuông).

Suy ra $\widehat{C_1} = \widehat{C_2} \Rightarrow \widehat{MCD} = \widehat{BCA} = 60°$.

ΔMCD cân có $\widehat{MCD} = 60°$ nên là tam giác đều.

c) Kết luận.

Quỹ tích của điểm M là tia $Ay \perp AC$ (tia Ay nằm trên nửa mặt phẳng bờ AC không chứa B).

III. Quỹ tích là tia phân giác

Bài 3.1 Cho góc vuông xOy. Điểm A cố định trên tia Ox sao cho OA = 2cm. Điểm B di động trên tia Oy. Vẽ tam giác ABM vuông cân tại M trong đó M và O thuộc hai nửa mặt phẳng đối nhau bờ AB. Tìm quỹ tích của điểm M.

- ***Lời giải***

a) Phần thuận

Vẽ $MH \perp Ox, MK \perp Oy$ ta được $\widehat{HMK} = 90°$.

Mặt khác, $\widehat{AMB} = 90°$ nên $\widehat{HMK} = \widehat{KMB}$ (hai góc có cạnh tương ứng vuông góc cùng nhọn).

$\Delta HMA = \Delta KMB$ (cạnh huyền, góc nhọn).

Suy ra $MH = MK$.

Điểm M nằm trong góc xOy và cách đều hai cạnh của góc đó nên điểm M nằm trên tia phân giác Ot của góc xOy.

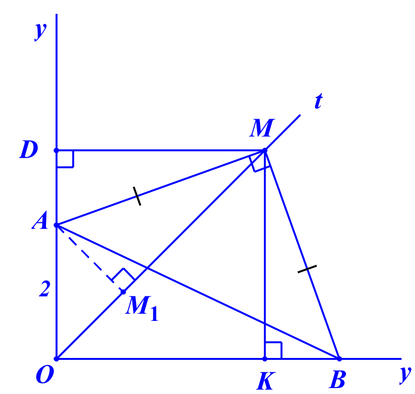

Giới hạn: Khi điểm B trùng với điểm O thì điểm M trùng với điểm M_1 (M_1 nằm trên tia Ot và $OM_1 = \sqrt{2}$ cm).

Khi điểm B ra xa vô cùng thì điểm M ra xa vô cùng. Vậy M nằm trên tia M_1t.

b) Phần đảo

Lấy điểm M bất kì trên tia M_1t. Từ M vẽ một đường thẳng vuông góc với MA cắt tia Oy tại B. Ta phải chứng minh ΔABM vuông cân tại M.

Thật vậy, vẽ $MH \perp Ox$, $MK \perp Oy$ ta có $MH = MK$ và $\widehat{HMK} = 90°$

$\Rightarrow \widehat{HMA} = \widehat{KMB}$ (hai góc có cạnh tương ứng vuông góc cùng nhọn).

Do đó $\Delta HMA = \Delta KMB$ (g.c.g) $\Rightarrow MA = MB$.

ΔABM vuông tại M có $MA = MB$ nên là tam giác vuông cân.

c) Kết luận: Vậy quỹ tích của điểm M là tia M_1t nằm trên tia phân giác của góc xOy.

Bài 3.2 Cho hình vuông ABCD. Trên tia đối của tia AD lấy điểm E di động. Trên tia đối của tia BS lấy điểm F di động sao cho DE = BF. Vẽ hình bình hành ECFM. Hỏi điểm M di động trên đường nào?

- ***Lời giải***

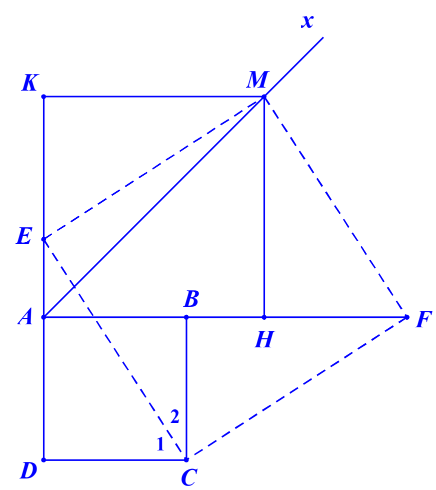

Ta có: $\Delta DCE = \Delta BCF$ (c.g.c) $\Rightarrow CE = CF$ và $\widehat{C_1} = \widehat{C_2}$.

Ta có: $\widehat{C_1} + \widehat{BCE} = 90° \Rightarrow \widehat{C_2} + \widehat{BCE} = 90°$.

Hình bình hành ECFM có $CE = CF$ và $\widehat{ECF} = 90°$ nên ECFM là hình vuông $\Rightarrow ME = MF$.

Vẽ $MH \perp AB$, $MK \perp AD$ ta được $\widehat{MHK} = 90°$.

Mặt khác, $\widehat{EMF} = 90°$ nên $\widehat{HMF} = \widehat{KME}$ (hai góc có cạnh tương ứng vuông góc cùng nhọn).

Suy ra $\Delta HMF = \Delta KME$ (cạnh huyền, góc nhọn)

$\Rightarrow MH = MK$.

Điểm M nằm trong góc vuông EAB và cách đều hai cạnh của góc này nên M nằm trên tia phân giác Ax của góc EAB.

Lưu ý: Bài toán không hỏi quỹ tích của điểm M, mà chỉ hỏi điểm M nằm trên đường nào do đó trong lời giải chỉ trình bày nội dung của phần thuận.

Bài 3.3 Cho ta giác ABC vuông tại A. Dọi D và E lần lượt là các điểm di động trên hai cạnh AB và BC sao cho BD = BE. Từ E vẽ một đường thẳng vuông góc với DE cắt AC tại F. Gọi M là trung điểm của DF. Tìm quỹ tích của điểm M.

- ***Lời giải***

a) Phần thuận

Xét ΔEDF vuông tại E có EM là đường trung tuyến nên $EM = \frac{1}{2}DF = DM$.

$\Delta BDM = \Delta BEM$ (c.g.c) $\Rightarrow \widehat{B_1} = \widehat{B_2}$.

Vậy điểm M nằm trên tia phân giác Bx của góc B.

Giới hạn:

- Khi điểm D trùng với A thì điểm M trùng với điểm M_1 (M_1 là giao điểm của tia Bx với AC)
- Khi điểm D trùng với B thì điểm M trùng với điểm M_2 (M_2 là trung điểm của BM_1).

b) Phần đảo

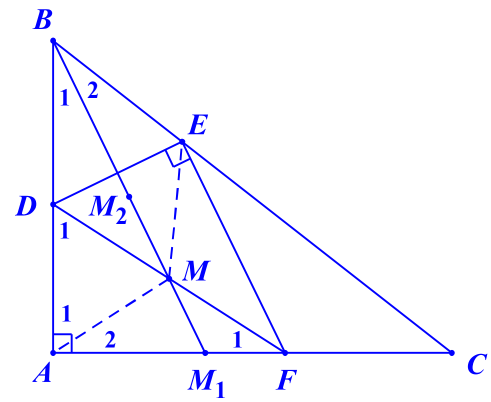

Lấy điểm M bất kì trên đoạn thẳng M_1M_2.

Lấy điểm D trên cạnh AB sao cho MD = MA. (1)

Lấy điểm E trên cạnh BC sao cho BE = BD.

Tia DM cắt cạnh AC tại F.

Ta phải chứng minh M là trung điểm của DF và $EF \perp DE$

Thật vậy, $\Delta BMD = \Delta BME$ (c.g.c) $\Rightarrow MD = ME$. (2)

ΔMAD cân $\Rightarrow \widehat{D_1} = \widehat{A_1}$.

Ta có: $\widehat{D_1} + \widehat{F_1} = 90°$; $\widehat{A_1} + \widehat{A_2} = 90°$ mà $\widehat{D_1} = \widehat{A_1}$ nên $\widehat{F_1} = \widehat{A_2} \Rightarrow MF = MA$ (3)

Từ (1), (2), (3) suy ra: $MD = ME = MF$.

Vậy M là trung điểm của DF và ΔDEF vuông tại E $\Rightarrow EF \perp DE$.

c) Kết luận: Vậy quỹ tích của điểm M là đoạn thẳng M_1M_2 của tia phân giác của góc B.

Bài 3.4 Cho góc xOy có số đo bằng $60°$. Một hình thoi ABCD có cạnh bằng a, $\widehat{B} = 60°$, đỉnh B di động trên tia Ox, đỉnh D di động trên tia Oy, hai điểm A và O thuộc hai nửa mặt phẳng đối nhau bờ BD. Tìm quỹ tích của điểm A.

- **Lời giải**

a) Phần thuận

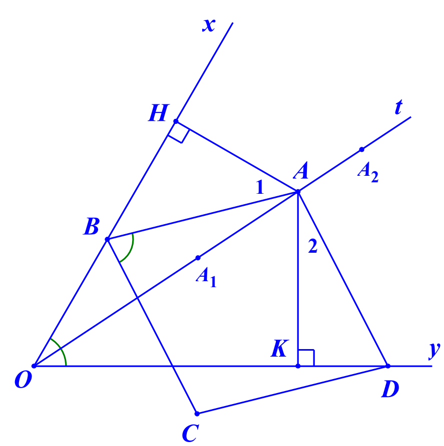

Vẽ $AH \perp$ Ox, AK $\perp$ Oy. Khi đó

$\widehat{HAK} = 180° - 60° = 120°$

Mặt khác, $\widehat{BAD} = 180° - 60° = 120°$

Nên $\widehat{HAK} = \widehat{BAD} \Rightarrow \widehat{A_1} = \widehat{A_2}$.

$\Delta HAB = \Delta KAD$ (cạnh huyền, góc nhọn)

$\Rightarrow AH = AK$

Điểm A nằm trong góc xOy và cách đều hai cạnh của góc xOy nên A nằm trên tia phân giác Ot của góc xOy.

Giới hạn: Khi điểm B trùng với O hoặc khi D trùng với O thì điểm A trùng với A_1 ($A_1 \in Ot$ và cách O một khoảng $OA_1 = a$). Khi $AB \perp$ Ox thì AD $\perp$ Oy, điểm A trùng với A_2 ($A_2 \in Ot$ và cách O một khoảng $OA_2 = 2a$).

b) Phần đảo

Lấy điểm A bất kì trên đoạn thẳng A_1A_2. Vẽ $AH \perp$ Ox, AK $\perp$ Oy thì $AH = AK$ (tính chất tia phân giác). Trên đoạn thẳng HO lấy điểm B, trên tia Ky lấy điểm D sao cho AD = AB = a. Vẽ hình bình hành ABCD, ta phải chứng minh ABCD là hình thoi cạnh a, $\widehat{B} = 60°$.

Thật vậy, hình bình hành ABCD có AB = AD = a nên đó là hình thoi cạnh a.

$\Delta HAB = \Delta KAD$ (cạnh huyền, cạnh góc vuông) $\Rightarrow \widehat{A_1} = \widehat{A_2}$

$\Rightarrow \widehat{BAD} = \widehat{HAK} = 180^\circ - 60^\circ = 120^\circ$. Do đó $\widehat{B} = 180^\circ - 120^\circ = 60^\circ$.

c) Kết luận: Vậy quỹ tích của điểm A là đoạn thẳng A_1A_2 thuộc tia phân giác Ot của góc xOy.

IV. Quỹ tích là đường tròn

Bài 4.1 Cho hình bình hành ABCD, cạnh AB cố định, BC = 2cm. Tìm quỹ tích giao điểm O của hai đường chéo.

- ***Lời giải***

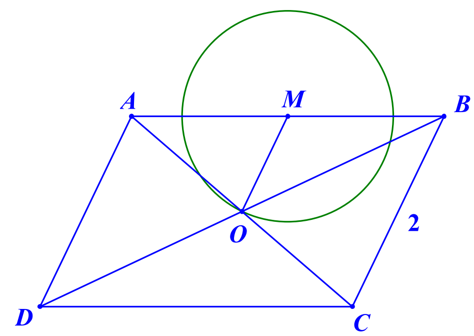

a) Phần thuận

Gọi M là trung điểm của AB.

Do AB cố định nên M là điểm cố định.

O là giao điểm hai đường chéo của hình bình hành

$\Rightarrow OA = OC$.

Vậy OM là đường trung bình của ΔABC

$\Rightarrow OM = \frac{1}{2}BC = 1cm.$

Điểm O cách điểm M cố định một khoảng 1 cm nên điểm O nằm trên đường tròn tâm M, bánh kính 1 cm.

Giới hạn: Vì ba điểm O, A, B không thẳng hàng nên điểm O nằm trên đường tròn tâm M, bán kính 1cm trừ giao điểm của đường tròn này với đường thẳng AB.

b) Phần đảo

Lấy điểm O bất kì trên đường tròn tâm M, bán kính 1cm thì OM = 1cm

Vẽ điểm C đối xứng với A qua O, xẽ điểm D đối xứng với B qua O. Ta phải chứng minh tứ giác ABCD là hình bình hành và BC = 2cm.

Thật vậy, tứ giác ABCD có hai đường chéo cắt nhau tại trung điểm của mỗi đường nên là hình bình hành.

OM là đường trung bình của tam giác ABC nên $\Rightarrow OM = \frac{1}{2}BC \Rightarrow BC = 2.1 = 2cm.$

c) Kết luận

Quỹ tích của điểm O là đường tròn tâm M bán kính 1cm trừ giao điểm của đường tròn này với đường thẳng AB.

Bài 4.2 Cho hình vuông ABCD cạnh 4cm. Tia Dx nằm giữa hai tia DA và DC. Vẽ tia phân giác của góc ADx cắt AB tại E, tia phân giác của góc CDx cắt BC tại F. Tia Dx cắt EF tại M. Hỏi khi tia Dx quay quanh D từ vị trí DA đến vị trí DC thì điểm M di động trên đường nào?

- ***Lời giải***

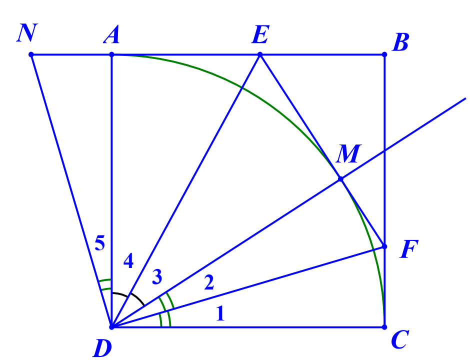

Ta có: $\widehat{D_1} = \widehat{D_2}, \widehat{D_3} = \widehat{D_4}$

$\Rightarrow \widehat{D_2} + \widehat{D_3} = \widehat{D_1} + \widehat{D_4} = 90^\circ : 2 = 45^\circ$

Trên tia đối của tia AB lấy điểm N sao cho $AN = CF$.

$\Delta ADN = \Delta CDF$ (c.g.c)

$\Rightarrow DN = DF$ và $\widehat{D_5} = \widehat{D_1}$.

Do đó $\widehat{D_4} + \widehat{D_5} = \widehat{D_4} + \widehat{D_1} = 45^\circ$.

Suy ra $\widehat{NDE} = \widehat{FDE} = 45^\circ$.

$\Delta NDE = \Delta FDE$ (c.g.c) $\Rightarrow \widehat{NED} = \widehat{FED}$

Do đó $\Delta DAE = \Delta DME$ (c.g.c) $\Rightarrow DM = DA = 4cm$.

Điểm M cách điểm D cho trước một khoảng không đổi là 4cm nên điểm M nằm trên đường tròn tâm D, bán kính 4cm.

Bài 4.3 Cho góc vuông xOy. Một đoạn thẳng AB = 2a không đổi, có $A \in Ox$ và $b \in Oy$. Tìm quỹ tích trung điểm M của AB.

- ***Lời giải***

a) Phần thuận

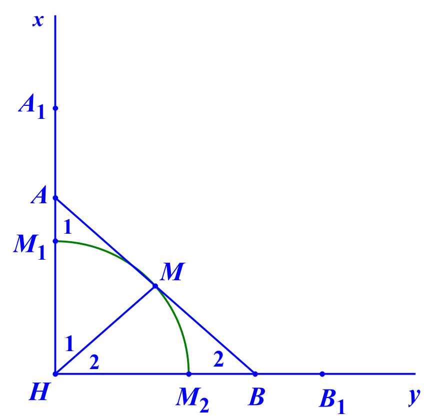

Vẽ đoạn thẳng OM ta có: $OM = \frac{1}{2}AB = a$ (tính chất trung tuyến của tam giác vuông).

Điểm M cách điểm O cho trước một khoảng a cho trước nên M nằm trên đường tròn tâm O, bán kính a.

Giới hạn:

- Khi điểm B di động tới O thì A tới điểm $A_1 \in Ox$ và $OA_1 = 2a$. Khi đó điểm M di động tới M_1 là trung điểm của OA_1.
- Khi điểm A di động tới O thì B tới điểm $B_1 \in Oy$ và $OB_1 = 2a$. Khi đó điểm M di động tới M_2 là trung điểm của OB_1.

Vậy M nằm trên cung M_1M_2 của đường tròn tâm O, bán kính a.

b) Phần đảo

Lấy điểm M bất kì trên cung M_1M_2.

Trên tia Ox lấy điểm A sao cho MA = MO (1)

Tia AM cắt tia Oy tại B. Ta phải chứng minh M là trung điểm của AB và AB = 2a.

Thật vậy, vì MA = MO nên ΔMOA nên $\Rightarrow \widehat{A_1} = \widehat{O_1}$.

Xét ΔAOB vuông tại O có $\widehat{A_1} + \widehat{B_2} = 90° \Rightarrow \widehat{O_1} + \widehat{B_2} = 90°$

$\Rightarrow \widehat{O_2} = \widehat{B_2}$ (cùng phụ với $\widehat{O_1}$)

Do đó ΔMOB cân $MB = MO$. (2)

Từ (1), và (2) suy ra: $MA = MB = MO = a$. Do đó: $AB = 2a$

c) Kết luận: Quỹ tích của điểm M là cung M_1M_2 của đường tròn tâm O, bán kính a

Bài 4.4 Cho hình bình hành ABCD cạnh CD cố định, AC = 2cm. Tìm quỹ tích của đỉnh B.

- ***Lời giải***

a) Phần thuận

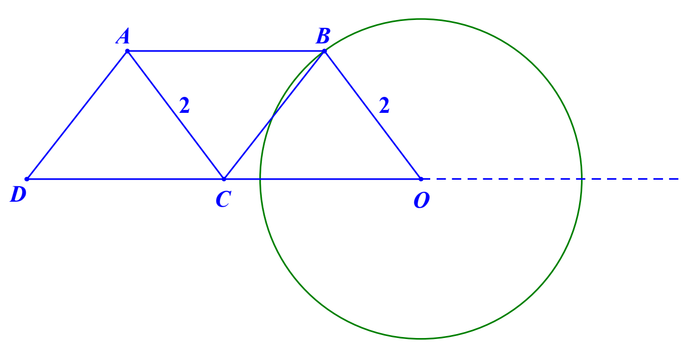

Gọi O là điểm đối xứng với D qua C thì O là một điểm cố định.

Tứ giác ABOC có AB // OC; AB = OC (vì cùng bằng CD) nên ABOC là hình bình hành $\Rightarrow OB = AC = 2cm$.

Điểm B cách điểm O cố định một khoảng 2cm nên điểm B nằm trên đường tròn tâm O bán kính 2cm.

Giới hạn: Vì B, C, D không thẳng hàng nên B nằm trên đường tròn tâm O, bán kính 2 cm trừ giao điểm của đường tròn này với đường thẳng CD.

b) Phần đảo

Lấy điểm B bất kì trên đường tròn tâm O bán kính 2cm (trừ các giao điểm của đường tròn này với đường thẳng CD). Suy ra OB = 2cm. Vẽ hình bình hành ABCD. Ta phải chứng minh hình bình hành có AC = 2cm.

Thật vậy, $AB//CD$ và $AB = CD \Rightarrow AB//CO$ và $AB = CO$.

Do đó tứ giác ABOC là hình bình hành, suy ra AC = OB = 2cm.

c) Kết luận: Vậy quỹ tích của điểm B là đường tròn tâm O bán kính 2cm.